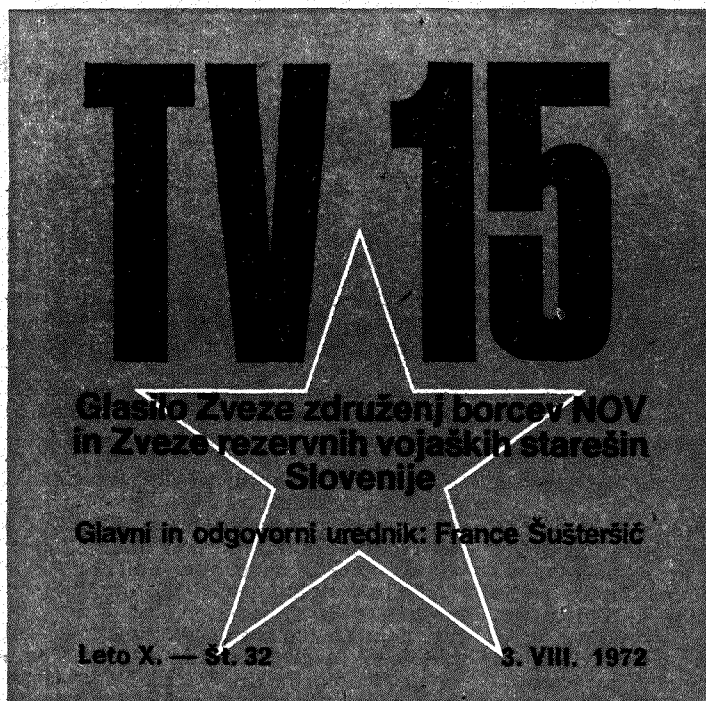

Pripadniki partizanske enote v Loškem potoku po uspešno izvedeni vaji
Foto S. Teršek

Žrtve narekujejo budnost

V bojih z ustaško-fašističnimi teroristi so padli: Kasim Alijagić, Branko Blečić, Luka Bošnjak, Marjan Bradić, Ismet Čolić, Ahmo Gelić, Franjo Grebešić, Franjo Ivanda, Branko Ljubičić, Mile Odak, Miloš Popović, Stjepan Radić in Milan Sablić.

Slava njihovemu spominu!

Konec junija letos se je iz tujine v Bosno vtilotapila ustaško-fašistična teroristična skupina, ki je štela 19 dobro izurjenih in oboroženih teroristov. Ti teroristi so bili razbiti že v prvih 48 urah, nato pa nenehoma preganjani in uničevani. Prejšnji teden je bil pokončan še zadnji, 19. terorist.

Nastop te ustaško-fašistične teroristične skupine nam daje misliti, da mednarodno nasilje fašističnega kova ni navzoče samo daleč od naših meja — v Vietnamu, kjer neka velika sila v imenu demokracije z vsemi sredstvi zatira voljo ponosnih Vietnamcev po svobodi in neodvisnosti, pobija vse, kar je živega, in uničuje vse, kar je temu ljudstvu potrebno za obstoj. Fašizem je posebej nasilje in dokler bo nasilje kot ideja navzoče v politiki vlade ene od najmočnejših velesil, pred nasiljem ne more biti varen noben narod in nobeno ljudstvo, ki ljubi ali zahteva svobodo. Se manj se poskusom nasilja more izogniti naša družba, ki gradi samoupravni socializem kot vrh svobode, enakopravnosti in pravičnosti, zakaj naš samoupravni socializem je silen zgled milijonom zatiranih in izkoriščanih ter trn v peti nazadnjaškim in izkoriščevalskim silam. Poskusov nasilja proti naši svobodi in neodvisnosti je bilo že veliko, le da nastop pred nedavnim uničenju ustaško-fašistične skupine predstavlja najhujšo drznost, vedeti pa moramo tudi, da ta poskus ni bil zadnji. Naše odprte meje so prevelika skušnjava za vse, ki nam hočejo škodovati.

Naših meja ne moremo neprodušno zapreti. Naša moč ni na obodu naše socialistične skupnosti, naša moč je v notranji trdnosti, ki je navzoča v vsakem kraju in pri vsakem delovnem člo-

veku. Uničenje ustaško-fašistične teroristične skupine je pač najboljša spričevala o tej naši notranji trdnosti in dober pouk za vse tiste, ki na tihem še gojijo utvare, da se da po Jugoslaviji ribariti v kalnem.

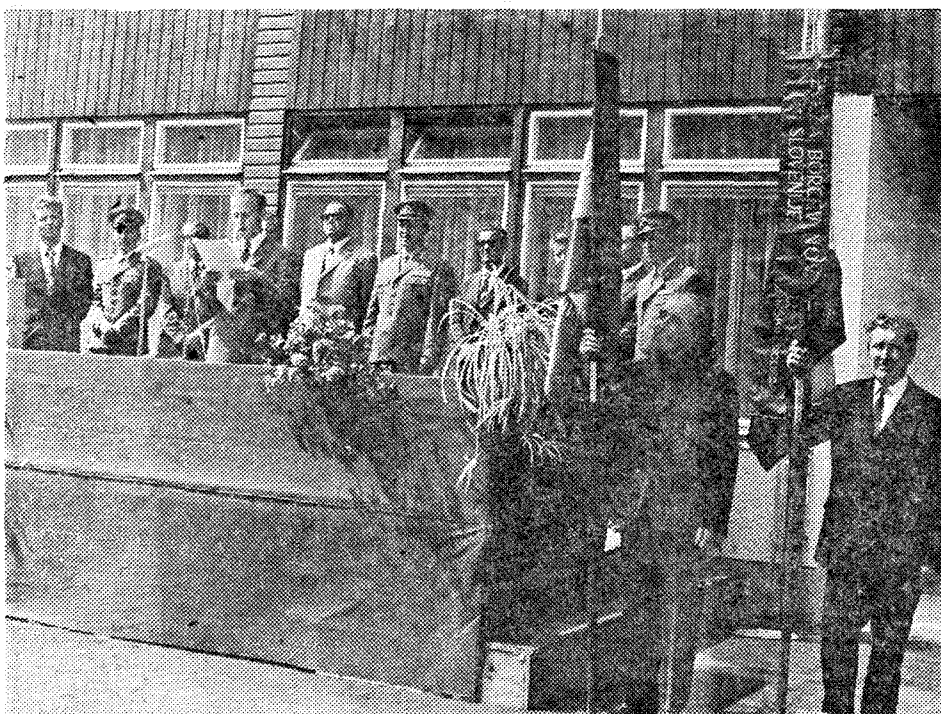
Žal pa je v bojih s teroristi padlo kar trinajst naših državljanov. V bojih

s teroristi, ki so se izdajali za hrvatske nacionaliste in nekakšne odrešeni-ke hrvatskega naroda, je padlo kar 9 Hrvatov, 3 Muslimani in samo en Srb, kar kaže lažni ustaški nacionalizem v zares pravi luči. Ustaštvo je kot vsak fašizem najhujše zlo prizadejalo prav lastnemu narodu, hrvatski narod pa ima očitno v sebi dovolj moči, da bo s tem zločinskim gibanjem sam obračunal. V bojih z ustaškimi teroristi je padlo kar 9 družinskih hranilcev, od tega dva očeta s po petimi otroki; skupno je zaradi ustaškega banditizma osirotelo kar 21 otrok, kar kaže krvavo ustaštvo v vsej njegovi nečloveški podobi. Kaže pa nam tudi zoper koga je naperjeno, saj je v bojih s teroristi moralo umreti 8 delavcev, 2 kmeta in le trije poklicno oboroženi. Toda ta žalostna bilanca izra-

ža tudi moč našega splošnega ljudskega odpora. Sodeč po žrtvah v bojih s teroristi je mogoče sklepati, da je levji delež boja s teroristi pripadel enotam splošnega ljudskega odpora oziroma borcev partizanskih odredov, saj sta padla le dva vojaka in en miličnik, vsi drugi (10 po številu) pa so pripadali partizanskim odredom, to je sodobnim oblikam samozaščite in obrambe naše samoupravne družbe. To pa pomeni, da je koncepcija splošnega ljudskega odpora prestala svoj prvi uspešni izpit.

Pouk za vse, ki zoper našo samoupravljalno socialistično skupnost ku-jejo zločinske naklepe, je nedvomno zelo očiten. Le malo verjetno je, da jih bo zlobno hotenje še kdaj premamilo do tolikšne spozabe, da bodo poizkušali s še kakšno drzno pustolovščino. Toda ta zadeva mora biti poučna tudi za nas, za borce NOV, za rezervne vojaške starešine in za vse poštene delovne ljudi. Vedeti moramo, da je še vedno na delu nekaj naših smrtnih sovražnikov, da ti naši sovražniki uživajo potuho, zaščito in pomoč nazadnjaških sil in agentur in da čakajo na najmanjšo priložnost, na našo prvo slabost. Načrtovalci diverzij proti naši samoupravni socialistični skupnosti so se sicer zmotili in sluge njihovih zločinov so drago plačali svoj zaletavi nastop, nedvomno pa so pogum za svoj zločinski podvig dobili prav v nedavnih nacionalističnih izpadih na Hrvatskem. Zmotili so se dvakrat in ne samo enkrat, toda padle so tudi nepotrebne žrtve. Zato moramo biti dvakrat budni. Nikomur ne smemo dovoliti, da bi se igral z besedami, ki zbujaajo narodnostno nestrpnost, ki sejejo dvom v uspehe naše socialistične graditve, ki spodjedajo našo gospodarsko in politično trdnost! In oči moramo imeti odprte, oči in ušesa! Ne pozabimo, da so ustaški teroristi prišli v bosanske gozdove prek slovenskih tal! Kaj je botrovalo naši nebudnosti, da jih nismo odkrili že na poti in tako preprečili nepotrebne žrtve? Zlasti prebivalci obmejnih krajev morajo bolj paziti, kaj se dogaja in kdo se giblje v njihovi okolici. Med tujci, ki prihajajo k nam, je nedvomno mnogo poštenih ljudi in naših prijateljev. Naša človeška pravica in naša domovinska dolžnost pa je, da razmišljamo o vsakem, ali nam je prijatelj ali sovražnik. Le tako bomo preprečili žrtve in žalost osirotelih otrok.

Franci Strle

S proslave krajevnega praznika pred novo šolo v Loškem potoku. Poročilo o proslavi na 3. strani.

besede in dejanja

ZLATI ČASI ZA VERIŽNIKE

Ze nekaj časa je v timoški krajini opaziti nedovoljen promet z živino, kakršnega prej nikoli ni bilo. Računajo, da po vaseh Timoške krajine vsak dan potuje in neovirano trguje 30 do 50 nakupovalcev, ki vsak dan kupijo pri kmetih in naložijo na svoje tovarnjake 50 do 100 glav goveje živine.

Ta divja trgovina cvete predvsem zaradi poslovne nesposobnosti kmetijskih združenj v tem delu Srbije, ker zaradi ne-likvidnosti ne morejo kmetom pravočasno plačevati odkupljene živine in drugih proizvodov, zaradi česar morajo zasebni proizvajalci čakati na izplačilo tudi po štiri

mesece. To slabost zadrug dobro poznajo preprodajalci in verižniki, ki prihajajo v vasi dobesečno z vrečami denarja, plačajo živino in jo takoj odpeljejo v neznan smer.

Dnevnik — 26. VII. 1972

DANES JE TAKO

Vsakišna dnevna moda je videti bolj privlačna, kot so stoletne stvari — a stvar, ki jo gradi neka družba, ki jo skuša v sebi formulirati in sama sebi realizirati, je vendarle bistvena. Okrog te bi se morala oblikovati zavest naših kulturnih delavcev. Da temu ni tako, je vzrok pomanjkanje kritike, kritičnega razuma, ki bi znal dnevno ločiti stoletnega. Manjka pa tudi poguma. Danes je tako, da se kulturni delavec malone osramoti, če se priznava k našemu resničnemu živ-

ljenju, k našemu političnemu, socialnemu in družbenemu življenju. To se mu šteje v zlo in ni mu opravičila v očeh njegovih tovaršev in kulturnih ocenjevalcev.

Josip Vidmar v intervjuju za Delo — 29. VII. 1972

NI TEŽKO NAJTI REŠITVE

Ce pa postavimo dilemo, razkrojiti partijo ali izključiti posameznike, ki se poslužujejo takih parol, ni težko najti rešitve. Kdor misli, da lahko temeljne partijske dokumente izpostavlja kritiki, in sicer razdiralni kritiki, naj si poišče drugo partijo.

Iz govora Josipa Vrhovca na posvetovanju s sekretarji občinskih komitejev — 26. VII. 1972

TO NAJ BI UVEDLI POVSOD

Mestna sindikalna organizacija Sarajeva je sklenila sprožiti odločno akcijo proti nezakonitostim v posameznih podjetjih. Predsedstvo te organizacije bo poslalo odprto pismo vsem kolektivom, v katerih je služba družbenega knjigovodstva ugotovila nepravilnosti pri poslovanju. Tako bodo vsi zaposleni zvedeli, kdo je kriv, da v njihovih podjetjih posamezniki, z različnimi transakcijami krnijo ugled lastnega kolektiva in povzročajo škodo vsem tistim, ki pošteno delajo.

Seznam podjetij, ki jim bodo poslali odprto pismo je precej dolg. Na seznamu so na primer: »Asfaltec«, »Bosna-Folklor«, »Kožar«, »Univerzal« in »Suma-projekt«.

Večernje novosti — 29. VII. 1972

dogodki tedna

● Mladinska brigada AVNOJ '72 je po 12-dnevem maršu iz Jajca prispela v partizanske Črmošnjice, danes pa se mudi na bazi 20 v roških gozdovih, odkoder bo po počitku krenila v dolino.

● V zvezi z uničenjem ustaške teroristično-diverzantske skupine, ki je vdrla v našo državo z razbijaškimi nameni, je izvršni svet SR Hrvatske sporočil, da so varnostni organi obenem s pripadniki teritorialne obrambe in vojaške policije ter ob aktivni udeležbi in pomoči prebivalstva uspešno uničili tisti del teroristične skupine, ki se je bila iz Bosne umaknila na Hrvaško. Zadnji pripadnik skupine Mirko Vlasnović — Vlas, terorist, ki so ga še iskali, je bil ubit v četrtek 27. julija. Izvršni svet je ob uspešno končani akciji proti osmim teroristom, ki so bili pribežali na ozemlje Hrvatske, posebej pohvalil dobro organizirano in uspešno vodeno akcijo ter pogum in požrtvovalnost varnostnih organov, članov teritorialne obrambe in vojaške policije, ki so sodelovali v tej akciji. Še posebej izvršni svet opozarja na visoko zavest in pogum prebivalstva, ki je aktivno sodelovalo pri iskanju in uničenju teroristične tolpe.

● IS Slovenije je sprejel osnutek zakona o davku iz dohodka temeljnih organizacij združenega dela v SR Sloveniji, ki uvaja sistem obdavčevanja poslovnega uspeha. V zvezi s tem je ZIS sprejel tudi osnutek zakona o uvedbi in stopnjah republiških davkov in taks, ki ukinja republiški davek iz osebnega dohodka iz rednega delovnega razmerja, uvaja pa davek na dohodek organizacij združenega dela, davek na prejemke iz delovnega razmerja, ki traja manj kot polovico polnega delovnega časa ter na prejemke iz delovnega razmerja izven rednega delovnega časa. Osnutek tudi razširja plačevanje davka na posest, na dele stavb in stanovanja ter na zemljišča tistih občanov, ki se ne ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo. Po osnutku bi se neobdavčeni znesek skupnega dohodka občanov zvišal za vzdrževanje družinskega člana na 10.000 dinarjev, progresija davčnih stopenj pa bi se ublažila za osebne dohodke, ki so v skladu s samoupravnimi sporazumi.

● Bivši ameriški pravosodni minister Ramsey Clark je odpotoval v Severni Vietnam s skupino, ki jo je ustanovil mednarodni odbor za raziskavo ameriških vojnih zločinov v Indokini. V tej skupini, ki ima nalogo raziskati divjanje ameriške soldateske v Vietnamu, Laosu in Kambodži, bodo še neki politik iz Irske, poslanec danskega parlamenta, profesor iz Francije kot tudi neki kirurg iz Sovjetske zveze.

● Poziv predsednice izraelske vlade Golde Meir egiptovskemu predsedniku Sadatu za neposredne pogovore ocenjujejo uradni krogi v egiptovskem glavnem mestu kot »hinavščina«. V Kairu poudarjajo, da je ta maneuver iz Tel Aviva prišel potem, ko je predsednik Sadat jasno razložil egiptovsko stališče, da Egipt zavrača in nikoli ne bo sprejel neposrednih pogajanj kot sredstvo za rešitev krize. Uradni Kairo ocenjuje, da je najnovejša izraelska poteza prišla v kočljivem trenutku revalorizacije odnosov s »prijateljem in zaveznikom« in napovedane akcije za krepitev enotnosti in naslonitev na lastne sile.

● Zvezni izvršni svet je na svoji seji razpravljal o položaju na območju, ki sta ga poplavlili Drava in Mura. Da bi prispeval k hitrejšemu odpravljanju težav zaradi poplav, je zvezni izvršni svet naročil pristojnim zveznim organom, naj omogočijo tem območjem zahtevane količine potrebnega blaga, zlasti še cementa in koruze. — Slovenski izvršni svet, ki ga je republiški štab za varstvo pred naravnimi in drugimi hudimi nesrečami seznanil z ukrepi za odpravljanje in ublažitev posledic poplav in neurij v Pomurju, je naročil pristojnim republiškim sekretariatom, da v okviru svojih pristojnosti sodelujejo s prizadetimi občinami pri ocenjevanju škode in pri sanacijskih ukrepih.

● V Severni Irski se nemiri in spopadi nadaljujejo. Bilanca padlih v treh letih spopadov med protestanti, katoliki in britansko vojsko v Belfastu in Londonderryju se je povzpela na 740 žrtev. Odkar je 9. julija letos irska republikanska armada prekinila premirje, je življenje izgubilo 60 ljudi. Predstavniki »bojevitih protestantov« so poslali britanski vladi novo zahtevo, naj »likvidira« irsko republikansko armado, sicer bodo to storili sami. Menijo, da britanska vlada pripravlja »novo, ostrejšo strategijo« proti irski republikanski armadi.

● Sirska »naseristična skupina« znotraj sirske baasistične stranke pritiska na vlado v Damasku, naj se zgleduje po Egiptu in zahteva umik sovjetskih vojaških strokovnjakov. Temu pa nasprotuje sirska KP, ki je zagrozila, da bi v tem primeru izstopila iz vlade. V Siriji je približno 3000 sovjetskih vojaških strokovnjakov.

● Ameriški predsednik Nixon in japonski premier Tanaka se bosta 21. avgusta pogovarjala na Havajih o ameriško-japonskih odnosih in o LR Kitajski. V dobro poučenih tokijskih krogih so mnenja, da bo premier Tanaka, ki je 6. julija na tem položaju nasledil Satoja, po sestanku z Nixonom obvestil Japonce, da bo obiskal LR Kitajsko. Bivši voditelj japonske socialistične stranke, je po vrnitvi iz Pekinga izjavil, da mu je kitajski premier Ču En Laj povedal, da bi pozdravil japonski obisk.

● Po oceni zveznega zavoda za statistiko bomo letos naželi 4,97 milijona ton pšenice, torej približno 11 odstotkov manj kot smo jo pri lanskoletni rekordni žetvi. Večji kot lani bo pridelek pšenice le v Sloveniji (za 5 odstotkov) in BiH (za 6 odstotkov), v Vojvodini bo manjši za 18 odstotkov, v ožji Srbiji pa za 15 odstotkov.

● Politični biro KP Francije je izrazil nesoglasje z ukrepi KP Češkoslovaške proti osebnostim, ki so jih pred nedavnim obtožili in obsodili v ČSSR. V sporočilu je rečeno, da se je KP Francije informirala pri KP Češkoslovaške o sedanjih procesih na Češkoslovaškem in ugotavlja: »Če je naloga novega režima braniti pridobitve delavcev proti akcijam razrednega sovražnika... Iz teh informacij pa izhaja, da procesi, ki so sedaj v teku na Češkoslovaškem, ne spadajo v to kategorijo«. Ker gre v tem primeru za politično in ideološko opozicijo, smatrajo, da je proti njej treba voditi intenzivno politično in ideološko bitko ob podpori delavcev in ljudskih množic, da bi premagali in izolirali nasprotnike socializma.

● Po poročilih iz Varšave, je v pogovore med ZRN in Poljsko v zvezi z odškodnino žrtvam nacističnih medicinskih poskusov prišlo do prekinitve. Sporazum ni bil podpisan, ker Poljska ni sprejela formulacije, po kateri bi tudi Zahodni Berlin bil del ozemlja ZRN. Poljska je uradno sporočila, da ne sprejema formule štirih velikih sil v sporazumu o Berlinu. Kot se je zvedelo, Poljska zahteva, da se žrtvam teh poskusov da odškodnina približno 100 milijonov dolarjev.

● Ob letošnjem koncu turistične sezone bodo v Umagu nadaljevali s podiranjem vikend hišic, ki so jih brez dovoljenja zgradili ob obalnem pasu te občine. Odločbe, ki jih je potrdilo vrhovno sodišče Hrvatske, zajemajo 49 zasebnih počitniških objektov, v glavnem na področju Savudrije in Umaga.

politični razgledi

Bombe na ameriško čast

Vihar je pravzaprav zanetil generalni sekretar OZN dr. Kurt Waldheim, ki je 23. julija, po končanem petdnevem obisku v Moskvi, pozval na tiskovni konferenci Združene države, naj ne bombardirajo več jezev in nasipov v demokratični republiki Vietnamu. Dan kasneje, 24. julija, je imel dr. Waldheim po prihodu na sedež svetovne organizacije v New Yorku novo tiskovno konferenco, na kateri je izjavil, da je iz zanesljivih virov izvedel za ameriško bombardiranje severnovietnamskih jezev. To je, tako se zdaj zdi, izbilo sodu dno.

ZDA so doslej namreč nenehno zaničevale, da bi njihova letala namerno bombardirala jezeve in namakalne sisteme v Severnem Vietnamu. Če se je to kdaj vendarle zgodilo, je bilo to »po nesreči« oziroma »po pomotii«, kajti osrednji cilji napadov ameriških letal naj bi bili zgolj severnovietnamski vojaški objekti.

Obtožba o namernem bombardiranju severnovietnamskih nasipov je kajpada za ameriško vlado sila neprijetna: pomeni namreč, da ZDA grobo kršijo stoletja veljavna določila mednarodnega prava, ki prepoveduje vojaške akcije na civilne osebe in objekte. Še več: prepoveduje celo uporabo takšnih sredstev, katerih delovanja ni moč predvideti oziroma ga omejiti. Če bi obtožba o namernem ameriškem rušenju severnovietnamskih nasipov veljala, bi to praktično pomenilo, da se Američani v svoji indokitajski vojni ne obnašajo kaj dosti bolje kot se je Hitler ob napadu na Nizozemsko, ko je zapovedal bombardiranje za to deželo tako življenjsko pomembnih nasipov. Kot pa je znano, je mednarodno vojaško sodišče v Nürnbergu, po končani drugi svetovni vojni, obsodilo nespoštovanje določil mednarodnega prava za vojni zločin. Obtožba iz ust generalnega sekretarja OZN je torej postavila ameriško vlado in Nixona v nič kaj lepo luč tako pred mednarodno, kot pred domačo javnostjo: dobri trije meseci nas samo še ločujejo od ameriških volitev, na katerih bo Nixon znova kandidiral za predsednika, in demokratiški kandidat McGovern si je za boj proti njemu izbral kot najbolj učinkovito orožje ravno v ZDA čedalje bolj nepriljubljeno vietnamsko vojno.

Zato se je zgodilo potem to, kar je za dejavnost svetovne organizacije nekaj neobičajnega: ameriška vlada je generalnega sekretarja ostro napadla. Najprej je to storil zunanji minister Rogers, dan za tem pa, na posebni tiskovni konferenci, še sam predsednik Nixon: obtožil je dr. Waldheima, češ da je do vietnamske vojne »pristranski« in da »naseda severnovietnamski propagandi«. Nixon je sicer dopustil možnost, da so ameriška letala kdaj pa

kdaj odvrгла bombe na kak severnovietnamski nasip — da pa se je to pripetilo zgolj »po pomotii« in da ukaza o bombardiranju nasipov »ni in ne bo nikoli izdala«.

Toda Waldheimova izjava je že spodbudila druge priče: ameriška filmska igralka Jane Fonda, ki se je mudila 14 dni v Severnem Vietnamu, je na tiskovni konferenci v Parizu potrdila, da je videla od ameriških bomb prizadete nasipe in jezeve v DR Vietnamu in da ima s sabo v dokaz celo fotografije. Nekako tedaj so na nekem avstralskem letališču zaplenili filme skupini Avstralcov, ki se je vrnila iz Hanoja: na teh filmih so bili posneti ameriški zločinski napadi na civilne objekte v Severnem Vietnamu, med drugim tudi na nasipe. Zato se je na odhod v Severni Vietnam že odpravila skupina uglednih politikov in pravnikov iz Danske, Francije, Nizozemske in Švedske, hkrati pa tudi nekdanji ameriški pravosodni minister Ramsey Clark, da bi se na licu mesta prepričali o tem, če ameriška vlada res krši določila veljavnega mednarodnega prava. Svet je zajel val protestov: v Parizu, kjer ta hip brez posebnih uspehov poteka 152. seja konferenca za mir v Vietnamu (na kateri sodelujejo delegacije ZDA, DR Vietnam, saigonskega režima inčasne revolucionarne vlade Južnega Vietnam), so se na povabilo KP Francije zbrali predstavniki 27 evropskih komunističnih partij (ZKJ je zastopal član predsedstva Boško Siljegović) in izrekli vso podporo pravičnemu boju indokitajskih narodov za samoodložbo, neodvisnost in mir.

Iz Hanoja pa so medtem sporočili, da so ameriška letala 26. julija divjaško razdejala stanovanjska naselja v pristaniškem mestu Haiphong ter v pokrajinah Hai Hung, Tan Hoa, Nam Ha, Nge Anh, Huang Binh, Ha Tinh in Vinh Linh. Severnovietnamsko zunanje ministrstvo je znova potrdilo, da so ameriški bombniki v resnici namerno napadli jezeve in nasipe. Da ni šlo zgolj za nekajkratno bombardiranje »po pomotii«, zgovorno priča podatek, da je bilo teh napadov v zadnjih štirih mesecih 173: kakih dva tisoč kilometrov dolga veriga nasipov, ki je močvirnata tla Severnega Vietnamu spremenila v rodovitno pokrajino, v kateri raste osnovna hrana za njene prebivalce, je bila že na več mestih porušena in le z vztrajnim in trdim delom je Severni Vietnamcem doslej uspevalo preprečiti najhujšo katastrofo; če bi se nasipi namreč porušili, bi neukročena voda znova spremenila deželo v neplodno močvirje.

Bombe, ki torej padajo na severnovietnamske nasipe, padajo hkrati tudi na ameriško čast in jo čedalje bolj rušijo pred očmi sveta. V zameno pa ameriški predsednik Nixon doslej ni dobil niti najmanjše medalje kakšnega vojaškega uspeha, s katero bi to čedalje bolj obledelo čast lahko zakril. Protiofenziva saigonskih čet očitno doživlja poraz za porazom. Tiste prve padalske enote, ki so ob močni podpori težkih tovorov napalm bomb iz ameriških super trdnjav B-52 uspele zavzeti neko trdnjavo v pokrajinskem središču Quang Triju, ki so ga maja osvobodile sile FNO, so se že morale umakniti. Zaman je vodja saigonskega režima Nguyen Van Thieu obljubljal tisti enoti, ki bi prva zasadila zastavo saigonske vojske v Quang Triju, nagrado dveh milijard dolarjev: dan kasneje so osvobodilne sile zavzele pomembno mesto Khe Sanh na severu Južnega Vietnamu, saigonske enote so se morale umakniti iz obleganega oporišča Bastogne kakih 20 kilometrov od stare cesarske prestolnice Hue, na jugu dežele, v delti reke Mekong, so borci FNO znova popolni gospodari gozdnatega področja U Minh, čez daljši čas so osvobodilne sile znova sprožile napad na pokrajinsko središče Kontum v osrednjem delu dežele. In ob vsem tem padajo vsak dan na položaje sil FNO na tisoči ton bomb, nadaljuje se pomorska blokada severnovietnamskih pristanišč, ameriški bombniki odhajajo na svoje uničevalne in morilske polete nad civilno prebivalstvo DR Vietnamu — nad deželo, s katero ZDA formalno doslej sploh še niso stopile v vojno...

Vietnam se čedalje bolj spreminja v veliko lekcijsko malega naroda veliki sili, ki se ji je zahotelo pokazati svojo moč in se pred svetom postaviti v orožarno svojega najsodobnejšega orožja. To je lekcijska s temle naukom: ni je sile, ki bi lahko iz duše nekega svobodoljubnega naroda iztrgala željo po neodvisnosti in samostojnem odločanju na lastnih tleh. Ni je sile — razen če narod uničiš. In to, se zdi, zdaj počno ZDA.

KOMENTATOR

RIBJI BRODET

DELAMARIS IZOLA

Borci na Hrvatskem enotni s komunisti

Ob letošnjem prazniku dneva vstaje SR Hrvatske je glasilo ZZB NOV Jugoslavije »4. jul« objavilo obširen intervju s predsednico CK ZK Hrvatske Milko Planinc. Intervju obravnava izčrpno tudi izredno pomembno vlogo borčevske organizacije na Hrvatskem pri obračunu z nacionalizmom in »množičnim gibanjem«. Objavljamo odlomek iz intervjuja, ki se nanaša na organizacijo ZZB NOV.

Milka Planinc je odgovorila na vprašanje, kako gleda na dejavnost borčevske organizacije na Hrvatskem, takole: — Mi vsi lahko damo za Zvezo borcev le pozitivno oceno. Čeprav so s to organizacijo manipulirali pred 21. sejo predsedstva ZKJ, se je zavedala, kaj pomeni nacionalizem in »množično gibanje« ter kaj se je pravzaprav dogajalo. Borčevska organizacija je bila občutljivejša in je hitreje reagirala kot pa ZK. Tudi pozneje je enotno podpirala linijo ZKJ in ZK Hrvatske. Na področjih — ki pa jih ni bilo mnogo — kjer je bilo oportunitizma, je bila borčevska organizacija opora Zvezi komunistov v prvih trenutkih po 23. seji CK ZK Hrvatske, pa tudi pozneje. Ponekod bi brez borčevske organizacije zadeve ne mogli premakniti.

Seveda pa so bili tudi negativni primeri. Toda tega bi ne presojala kot slabost borčevske organizacije nasploh, pa tudi ne v posameznih krajih. Tudi tu se dogaja kot v drugih organizacijah, da imajo stališča, ki so navzkriž z linijo ZKJ in ZKH. To je nekakšna zasebna politika in zasebne ambicije posameznikov, ki poskušajo to mešati v organizacijo, govorijo v svojem imenu in se trudijo, da bi zasejali spor med Zvezo komunistov in borci. Dejansko

pa ne gre za noben spor in nesoglasja borcev z linijo partije, marveč za zasebne ambicije posameznikov, ki se brez kakšnega posebnega uspeha zaletavajo. S takšnimi bomo najbrž imeli še sitnosti.

Toda takšnih posameznikov ni le v borčevski organizaciji, marveč tudi drugod. To pa, pri čemer vztrajamo in s čimer se strinjajo tudi borci, je zahteva, da je program ZK tudi program borcev in da svojo dejavnost razvijajo na tej podlagi ter skupaj z Zvezo komunistov. Tako se bomo s skupnimi silami lahko otresli tudi tistih, ki nam mečejo polena pod noge zaradi svojih ambicij in politike.

Poskušali so, da bi na podlagi nekakšne pavšalne presoje dejavnosti borcev povzročil spor med borčevsko organizacijo in Zvezo komunistov. Dejstvo pa je, da so borci tudi tedaj, ko niso bili dobro poučeni, nagonsko čutili, kaj se je dogajalo na Hrvatskem, ter so bili neomajno za linijo ZK, ki je bila pozneje potrjena na 23. seji CK ZK Hrvatske. Mislim, da nam borčevska organizacija lahko zelo pomaga tudi nadalje, tako da se ni končalo vse le z obračunom proti nacionalizmu, marveč da bo nadalje sodelovala pri vseh akcijah Zveze komunistov.

Nikakor bi ne smeli na splošno presojati tako akcije Zveze komunistov kakor ne borčevske organizacije le na podlagi posameznega primera v kakšni obliki ali delovni organizaciji, npr. če ti isti primer ni urejen ali ga niso uredili, kakor bi bilo treba. Takšnih primerov in težav bo še v prihodnje, da jih bomo morali urejati. Toda vsa naša dosedanja akcija je bila ostra in radikalna.

Milka Planinc je na vprašanje, ali lahko pove kaj bolj določnega o pavšalnih ocenah dejavnosti borčevske organizacije, odgovorila naslednje:

— Da, bila sem na tistem sestanku z borci in zelo dobro smo se razumeli, a nekateri bi radi trdili, da se ne razumemo! Tudi jaz sem borka in mnogi tovariši v CK ter v drugih forumih ZK so boreci. Ne moremo se deliti na borece in neborce. Stvar pa je v tem, da so tudi v borčevski organizaciji različna mnenja. Toda to so le posamezniki. Prav bi bilo, da bi sami borci v svojih vrstah obračunali s temi posamezniki, ne da bi posredovali od zunaj. Pa poglejte, kaj se dogaja! V Zvezi komunistov in njenih vodstvih je večinoma pomlajen kader. To je razumljivo in prav. Ne bi pa bilo prav, če bi pustili, da bi se ta mlada vodstva konfrontirala z borci. Jasno je treba ugotoviti, za kakšna stališča pravzaprav gre, jih pojasniti in razkinkati posameznike, ki na teh stališčih vztrajajo. Ni dvoma, da bo ogromna večina borcev nastopila proti takšnim posameznikom, kakor je bilo v takšnih primerih v Zvezi komunistov.

Milka Planinc je potrdila, da je mogoče reči tudi za borčevsko organizacijo na Hrvatskem v sedanjih razmerah, kar je tovariš Tito večkrat poudaril, češ da je ZZB NOV najzanesljivejša opora Zveze komunistov:

— Marsikje bi borcev ne mogli pogrešati. Zveza borcev je v celoti vsekakor opora in podpora Zvezi komunistov.

Vprašanje: Borčevska organizacija se zelo posveča gojitvi revolucionarnih tradicij NOB. Borci s tem podpirajo napredne družbene sile, ki si prizadevajo, da si družba ustvarja prihodnost, oprta na vse, kar so bile vrednote v preteklosti. Nekateri se za to ne menijo, drugi pa zahtevajo »kontinuiteto« zgolj na dogodkih iz daljnje preteklosti. Zelim, da nam odgovorite, v čem je nevarnost teh teženj, kaj pomeni za našo družbo dandanes in nasploh, če se opira na revolucionarno tradicijo, in kako bi bilo mogoče pospeševati gojitev revolucionarnih tradicij?

Milka Planinc je odgovorila: — Mislim, da je mogoče še zelo mnogo storiti tako za gojitev revolucionarnih tradicij kakor tudi pri navezovanju teh tradicij iz oborožene revolucije s to vsebino, ki jo imamo dandanes. Z borci bi morali delati tako, da bi bilo

manj tistih, ki še živijo tako rekoč v prejšnjem obdobju. Ti ljudje imajo dobre namene, toda nagnjeni so k temu, da si zamišljajo tedanje vojno obdobje in sedanje društvo tako, kakor da tedaj ni bilo problemov. Toda če bi se zdaj vrnil v stari sistem, v obdobje centralistično organizirane države, bi bila to velika nevarnost za Jugoslavijo. Samoupravljanje, ureditev, ki zahteva, da se uveljavi sleherni človek in vsaka skupnost, od delovne organizacije do družbenopolitične skupnosti, ni združljivo s centralistično organizirano državo. Tega se posamezniki ne zavedajo, ne vidijo, da vsako nadaljnje obdobje revolucije prinaša več svobode in odpira širše področje in več svobode za uveljavitev delavskega razreda, mora omogočati hkrati tudi uveljavitev naroda in narodnostnega.

Mislim, da je treba iskati posrečeno povezavo te revolucije in tiste iz prvih dni nadalje do današnjega dne. Povezovati revolucionarne pridobitve in smotre glede na položaj delavskega razreda ter varovati bratstvo in enotnost — to je poročstvo, da se bo revolucija lahko razvijala in se povezovala s sedanjostjo. To je velika in trajna naloga, ki je ni mogoče opraviti čez noč.

Obsodba sektaštva

Predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske je na seji, ki je bila 31. julija v Zagrebu, med drugim poudarilo, da je boj organizacij borcev bil in ostane močan in enotna opora zveze komunistov in da skupaj z njo dajejo vse od sebe v boju za samoupravno socialistično Hrvatsko in Jugoslavijo. Dogaja pa se, da se nekateri posamezniki povsem odmikajo od temeljne politike zveze komunistov; tako zahtevajo, da je treba proti nacionalizmu in kontra-

revoluciji nastopati samo z »administrativnim« ukrepi, podcenjujejo dosežene uspehe v boju proti nacionalizmu in terjajo politiko »trde roke«.

Ti posamezniki s sektaškim odnosom v svojem lažnem avantgardizmu in lažni revolucionarnosti izražajo nezaupanje do sedanega vodstva ZKH in ZZB NOV Hrvatske. S takšnimi nastopi delajo zoper borce, hoče razbiti enotnost zveze komunistov in ločiti borce od ZK.

Slavje v Loškem potoku

Prebivalci Loškega potoka so v soboto in nedeljo praznovali krajevni praznik. Krajevna skupnost Loškega potoka je izbrala za slavje primeren čas, saj se v teh dneh izteka trideset let od zgodovinsko pomembnih dogodkov. Med drugim so v tem času leta 1942 talci iz Loškega potoka ter okolice s svojo krvjo začeli opozarjati na nečloveško nasilje okupatorja.

Slavje se je začelo že v petek 21. julija na predvečer dneva vstaje, ko so v prostorih nove šole odprli razstavo lesene plastike in reliefov kiparja samouka Draga Koširja, ki v svojem umetniškem ustvarjanju pogosto seže prav v tematiko narodnoosvobodilnega boja. V soboto, 29. julija 1972 pa je bila v dvorani na Hribu svečana akademija. Praznovanje se je nadaljevalo v nedeljo. V ranih jutranjih urah so se začeli zbirati ljudje iz bližnje in daljne okolice. Nedeljska prireditev se je začela z improviziranim napadom na Tabor, ki naj bi oživel dogodke iz 17. maja leta 1942, ko je bataljon Milosa Zidana napadel prvih osemnajst slovenskih belogradstov, ki so se utrdili v cerkvi na Hribu. Po hudem spopadu je partizanom uspelo prekorati obzidje in uničiti belogradiste, ki jih je dva dni prej organiziral kaplan Leopold Puhar.

Nedeljsko akcijo, v kateri so sodelovale domače partizanske enote, vojaki ribniške garnizije, člani civilne zaščite in gasilci, so organizirali člani terenskega odbora za splošni odpor in polkovnik Skrinjar. Napad na Tabor se je začel ob osmi uri, uro pozneje pa je priletela na pomoč partizanskim enotam tudi vojaška letalska eskadrilja.

V tem predelu Slovenije, zahodno od Kočevja pri Grčaricah in Brigi, se je pred nekaj več kot 30 leti začelo partizansko šolstvo. Loški potok pa je že jeseni leta 1943 dobil oddelek nižje gimnazije. Zato ni čudno, da Potočani tudi danes posvečajo vso skrb vzgoji mladega naraščaja. V nedeljo ob desetih so v Loškem potoku otvorili novo sodobno šolsko poslopje, ki bo nosilo ime pesnika in publicista dr. Antona Debeljaka, s tem pa je nedeljsko slavje doseglo svoj vrh. Slovesne otvoritve šole v Loškem potoku so se med drugim udeležili: predsednik CK ZKS France Popit, predsednik izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti Ludvik Zajc, predsednik republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije Tone Kropušek, predstavnik JLA, narodni heroj, generalmajor Jože Ožbolt in drugi.

Predsednik skupščine občine Ribnica Bogomir Abrahamsberg je v pozdravnih besedah med drugim omenil narodnoosvobodilno tradicijo tega področja, pa tudi srčnost in požrtvovalnost prebivalcev ribniške doline v obdobju vojne graditve.

Delovni ljudje in politične organizacije ter skupščina občine Ribnica so leta 1964/65 določili naloge, da bi območje občine Rib-

nica hitreje dohitelo splošni in družbeni razvoj v Sloveniji. Dolenja vas, Ribnica, Sveti Gregor, Sodražica, Loški potok in še nekatera področja so območja, kjer je bilo veliko storjenega. Občani in občina so prispevali sredstva za nove električne napeljave, vodovodna omrežja, za zdravstvene postaje, novo telefonsko omrežje, za regulacijo Bistrice, poleg tega pa so delavci dajali del svojih dohodkov za gradnjo tovarn. Leta 1965 pomeni, po besedah predsednika občine Ribnica, hitrejša dozorevanje spoznanja, da je nujno potrebno pospešeno izboljšati pogoje za šolanje šoloobveznih otrok. Izveden je bil samoprispevek med občani s 3,5 odstotka dohodka vseh zaposlenih — obrtnikov in upokojencev. Na pomoč je priskočila tudi republiška izobraževalna skupnost, ljubljanska banka in še nekatera podjetja. Leta 1968 je bil na referendumu podaljšan krajevni samoprispevek za obnovo in gradnjo šol in sicer do 31. decembra letos. Tako je bilo mogoče zgraditi novo šolo v Loškem potoku, ki je velik prispevek k splošnem razvoju tega kraja in ne navsezadnje dodaten temelj k bogatejšemu družbenemu življenju. Seveda bo še marsikje treba dokončati dela, ki so jih začeli pred desetimi leti, saj vodovoda na primer, še vedno nimajo vsi kraji.

Prireditev je bila zaključena z nastopom moškega pevskega zbora iz Loškega potoka, mladincev in pionirjev pionirskega oddela Ivana Vrtačnika. Toda beseda številnih nekdanjih partizanskih tovarišev, ki so se po mnogih letih ponovno srečali, še dolgo ni zamrla. Pozno v noč je še vedno odmevala partizanska pesem.

SILVO TERSEK

OBISKALI SMO KUMROVEC

Borci, upokojenci in nekateri družbenopolitični delavci našega področja smo šli na izlet v Kumrovec, rojstni kraj tovariša Tita. Potovali smo skupaj v treh avtobusih z upokojenci z Dobrove in iz Horjula. Polhograjskane je vodil Jakob Sedej z Dobrove.

Izlet je združeval lepo s koristnim. Tako smo upokojenci, invalidi in borci, ki bi bili potrebni zdravljenja, videli tudi topliške kraje na Dolenjskem, kjer bi se lahko zdravili. Takšni izleti pa tudi utrjujejo tovarištvost med organiziranimi borci in invalidi. Tako smo se ob tej priložnosti lahko pomenili tudi o svojih življenjskih razmerah in organizacijskih zadevah. Izražali smo stalno željo po izboljšanju socialnega varstva. Med drugim so nekateri menili, da naj bi tudi Polhograjskani prišli že na vrsto za zdravljenje na morju.

Z izletom smo bili zelo zadovoljni. Zelim si, da bi na vsem svetu zavladal mir in da bi lahko napravili še mnogo tako lepih izletov!

OBČANI PTUJA BODO PRAZNOVALI

V Ptuj se sicer že dalj časa temeljito pripravljajo na letošnjo osrednjo proslavo občinskega praznika, ki ga praznujejo 8. avgusta. Ta dan jih spominja na tragičen konec prve slovenjegotiške čete, ki je, ko je bila izdana, izkrmavala v kraju Mostje, nedaleč od Ptuja.

Prebivalci Ptuja že po tradiciji praznujejo svoj občinski praznik vsako leto v drugem kraju oziroma eni izmed krajevnih skupnosti. Letos bo ta proslava v Rogoznici, kjer bodo med drugim izročili svojemu namenu dokončno dograjen zadružni dom, katerega so sicer prebivalci Rogoznice zgradili že kmalu po končani vojni. Obenem bodo izročili svojemu namenu tudi vodovod in bo tedaj prvič pritekla voda v številne domačije v Rogoznici.

Razumljivo, da bo svečani in komemorativni del proslave tudi pred spomenikom slovenjegotiški četi v Mostju, saj letos poteka 30 let od poslednjega boja te hrabre čete slovenjegotiških partizanov in borcev za svobodo, ki so jo sestavljali pretežno kmetje in delavci.

Ob letošnjem občinskem prazniku občine Ptuj pa bodo tudi v starem delu mesta Ptuja izročili svojemu namenu eno najmodernejših trgovin Merkatorja, poslovalne enote Panonija v Ptuj, kar bo za Ptuj ter njegovo zaledje dokajšnja pridobitev. Več o proslavi bomo poročali v eni izmed prihodnjih števil našega tednika.

FRANJO HOVNIK

Borcem Gubčeve brigade

Približuje se 30. obletnica ustanovitve naše — Gubčeve brigade. Borci nestrpnost pričakujemo obvestilo, kje in kdaj se bomo srečali ter kako je s knjigo o zgodovini naše brigade. Zato sporočamo naslednje:

Proslava 30-letnice Gubčeve brigade in občinskega praznika občine Trebnje bo v nedeljo, 3. septembra na Trebelnem, torej v kraju ustanovitve brigade. Ob 9. uri bo na Trebelnem otvoritev podružnične osnovne šole, ki bo nosila ime »Šola Gubčeve brigade«. Šola bo tudi likovno lepo opremljena. V avli bo velika slika akademskega slikarja Vladimirja Lakoviča, ki bo ponazarjala boj slovenskega naroda od kmečkih puntov do zmagovite narodnoosvobodilne vojne ter prikaz bojne poti in bojne zmogljivosti brigade, portreti vseh 10 narodnih herojev — gubčevcev — in 8 slik, ki prikazujejo delo Gubčeve brigade. Pred šolo bo spomenik Gubčeve brigade, ki ga je izdelal in brigadi podaril akademski kipar Drago Tršar.

Izpred šole bomo v urejeni povorki šli v gozdič pod vasjo, kjer bo ob 11. uri program, nato pa partizansko kosilo, kjer bomo imeli v prijetnem in lepem vzdušju dovolj časa za pomenke, petje in za pristrčna medsebojna srečanja.

Iz železniške postaje Mokronog bodo vozili avtobusi, da bodo lahko prišli na Trebelne tudi tisti, ki ne morejo ali ne želijo potovati z osebnimi avtomobili. Priporočamo, da se tovariši medsebojno povežete ter iz posameznih krajev organizirano potujete!

Knjiga Lada Ambrožiča-Novljana »Zgodovina Gubčeve brigade« je v tisku in bo pripravljena za razpošiljanje po pošti — po povzetju sredi avgusta.

Odbor bo borcem knjigo Zgodovina Gubčeve brigade podaril. Je prispevek 30 din za dodatne stroške in poštino bo moral posameznik plačati ob prejemu. Knjiga bo vsebovala zgodovino, veliko slik in slik, seznam vseh borcev.

V nekaj letih dela smo zbrali zelo veliko, ne pa še vseh podatkov. Knjiga bo imela 1050 strani. V prosti prodaji bo stala najmanj 120 dinarjev. Borci jo torej dobimo po četrtinski ceni. Odbor nikakor ni mogel zbrati toliko denarja, da bi jo vsak borec dobil brezplačno. Le svoji padlih bodo knjigo dobili brezplačno. Naklada knjige bo stala več kot 350.000 dinarjev.

Na svidenje na Trebelnem 3. 9. 1972 ob 9. uri!

Franci Kolar

SENOVO

PROSLAVA DNEVA VSTAJE NA JEVŠI

Združenje borcev NOV Senovo je v sodelovanju ZRVS priredilo proslavo dneva vstaje 22. julija na Jevši pri Senovem. Slovesnost je bila na kraju, kjer je 24. 3. 1944 zaradi izdajstva padlo 23 partizanov.

Proslave se je udeležilo čez 500 ljudi. Sodelovali so pevci iz Brestanice in godba na pihala s Senovega. Udeležence je pozdravil predsednik združenja borcev. Med gosti je bila tudi delegacija občinskega odbora ZZB NOV iz Dolnje Stubice na Hrvaškem. Slavnostni govor je imel Joško Radej, predsednik občinske skupščine. Pred spomenikom so ob tej priložnosti tudi izročili 52 borcem odlikovanja, medaljo za zasluge za narod in medaljo za hrabrost.

Po slovesnosti so imeli člani ZRVS obvezne strelske vaje z zračno puško. Prvo mesto je zasedel Ernest Breznikar.

Ob tej priložnosti je treba tudi izreči priznanje ZB Senovo, ker vzorno skrbi za vzdrževanje spomenikov in spominskih plošč na svojem področju.

KAREL KURINČIČ

POSTOJNA

STRELSKO TEKMOVANJE OB DNEVU VSTAJE

Občinska strelska zveza iz Postojne je v proslavo dneva vstaje priredila strelsko tekmovanje — doslej že tretje — z malokalibrsko puško. Tudi letos je bil pokrovitelj prireditelj občinski odbor ZZB NOV Postojna. Hkrati je bilo že drugič tekmovanje za Jankovičev memorial — v spomin mladega postojnskega strelca Darka Jankoviča, ki se je lani kot pilot smrtno ponesrečil.

Tekmovanja se je v devetih ekipah udeležilo 40 strelcev iz Nove Gorice, Cerknice, Senožeč, Pivke, Planine in Postojne. Trije najboljši posamezniki so dobili lepe pokale v trajno last, najboljša ekipa pa je prevzela prehodni pokal.

Izidi ekip so bili naslednji: 1. strelska družina Panovec, Nova Gorica; 2. strelska družina Center, Postojna; 3. pionirji postojnske strelske družine; 4. strelska družina Tone Tomšič, Pivka itd.

Med posamezniki je zmagal Mario Clemente, član strelske družine Panovec (Nova Gorica), drugi je bil mladinec Mojmir Jajič, član Centra, Postojna, tretji pa pionir Milenko Kočevar, prav tako iz postojnske strelske družine.

Prehodni pokal GG Postojna v okviru Jankovičevega memoriala si je letos pridobil Mojmir Majič. Izročila mu ga je mati pokojnega Darka Jankoviča.

EDVARD PROGAR

LJUBLJANA-ŠIŠKA

IZLET NA PETROVO GORO

Organizacija SZDL »Hinko Smrčkar« skrbno goji tradicije NOV. V ta namen je letos tudi priredila izlet za svoje člane na Petrovo goro.

Peljali smo se skozi Novo mesto in Metliko na Hrvaško, ter dalje skozi Karlovec do vzhodja Petrove gore.

Prevzeti od romantične okolice smo se hitro povzpeli na vrh. Tam je še zmeraj 37 dobro ohranjenih in skrbno vzdrževanih stavb osrednje partizanske bolnišnice. Bratsko nas je pozdravila skupina treh kustosov. Seznanili so nas s pomembnimi zgodovinskimi dogodki iz narodnoosvobodilne vojne in s pomenom Petrove gore.

Partizanska bolnišnica je bila zelo dobro skrita pod zemljo, tako da je celo med hudo nemško ofenzivo sovražnik ni odkril. V nji se je lahko hkrati zdravilo do 200 ljudi. Na Petrovi gori so leta 1941 ustanovili 15 partizanskih odredov. Osrednja partizanska bolnišnica ni bila edina na tem območju. Na Petrovi gori je bilo kar osem bolnišnic. Tam so imeli tudi tiskarno in v nji tiskali Glas Korduna, Vjesnik, Partizan itd. Na Petrovi gori je bila cela vrsta delavnic. Imeli so celo električno. Kaj pomeni Petrova gora za nas vse, nas opominjajo tudi številni grobovi in grobnica 1700 borcev.

Ohranil se je dnevnik zdravnika dr. Sava Zlatiča. Ta zdravnik je prišel že leta 1941 na Kordun in od tam na Petrovo goro. Tako je dobro znana zgodovina bolnišnice. V osrednji bolnišnici se je v štirih letih zdravilo več kot 10.000 ranjenecov. V nji so se zdravili tudi številni prebivalci. — Vse, kar smo videli in slišali na tem izletu na Petrovi gori, je napravilo na nas najgloblji vtis. Izlet je dosegel svoj plemenit namen. Socialistična zveza kot prireditelj zasluži vse priznanje.

ANGELA PRELČ

NOVA GORICA

GORIŠKI STAREŠINE USPEŠNI

Zadeti tarč z našo novo vojaško puško, čeprav jo je večina imela prvič v rokah, kakor tudi uspešno opravljene naloge pa

trol v orientacijsko taktičnih nalogah kažejo, da so goriški starešine zelo uspešni. Nedavno tega so v vseh 13 krajevnih organizacijah ZRVS novogoriške občine zaključili pohode.

Po Brdih in Krasu, ob Soči in Trnovsko banjški planoti pod Sabotinom in Fajtim hribom so odmevale njihove stopinje, med katerimi je odmeval le tod prvič tudi prožen hod mladincev in mladink. V vsej občini je sodelovalo 136 patrol z nad 1300 člani in 104 mladinci in mladinkami. S tem so se mladi seznanili z našo slavno polpreteklo zgodovino po pripovedovanju starejših nekdanjih borcev NOV. Tudi rezervni starešine mlajše generacije so s tem marsikaj pridobili. Za mlade velja reči, da niso bili samo pasivni spremljevalci, temveč so s svojimi predlogi in izvirnimi zamislimi doprinesli svoj delež k uspešnosti pohodov, ki so bili zanje zanimivi v pogledu, kako iz zasede »prelisičiti« sovražnika in mu onemogočiti njegove nakane. V Dobrovem se je na primer pridružil rezervnim starešinam kar 36 mladincev, v Braniku 18, v Kostanjevici na Krasu 11 itd.

Naj povem še, da je bilo v streljanju z novo vojaško puško kar 226 odličnih strelcev. Ostali so bili prav dobri. Dokaj mirno roko in dober pogled imajo tudi priletni vojaški starešine neobvezniki, ki so se na strelišču pomerili prostovoljno z enakim našim orožjem in se seznanili z njegovimi lastnostmi in delovanjem. Vse je vodila zavest, da bi naloge, ki so se jih lotili, opravili čimbolje.

V počastitev praznika občine Nova Gorica se bo v septembru po ena najboljša patrola pomerila v občinskem taktično orientacijskem pohodu. Letos slavi primorsko ljudstvo še pomemben jubilej — 25. letnico priključitve k Jugoslaviji.

KAMNIK

STANOVANJA ZA BORCE

Skupščina občine Kamnik je na Izvršni svet SRS vložila prošnjo, naj se tudi Kamnik uvrsti med občine, ki od skupščine SR Slovenije dobivajo finančna sredstva za reševanje stanovanjskega vprašanja borcev.

Do junija letos je komisija za zadeve invalidov in borcev NOV pri občinski skupščini Kamnik dodelila posojilo 236 udeležencev NOV, vendar posojila še niso dobili vsi, ki so zanj prosili.

Za javnost je pomembno, če povem, da je poprečni znesek posojila na enega prosilca zelo nizek, saj znaša le 10.775 dinarjev. Izjema je bil le kmet-borec, ki mu je pogorela stanovanjska hiša in so mu zato dodelili 35.000 dinarjev posojila.

Obenem so se dogovorili z delovnimi organizacijami, da bodo morebitna razpoložljiva stanovanja prvenstveno dodelili udeležencem NOV, če leti bivajo v neustreznih stanovanjih. V Kamniku je trenutno pet perečih stanovanjskih zažev borcev, ki jih bodo skušali čim prej rešiti.

JOŽE VIDIC

OHRID

VELIK KRESNI OGENJ V MAKEDONIJI

V republiškem centru tabornikov Makedonije »BRATSTVA IN ENOTNOSTI« v Ohridu so 21. VII. 1972 organizirali velik kresni ogenj, posvečen 31-letnici vstaje slovenskega ljudstva. Slovesnost je pripravil taborniški odred »BOŠKO ĐURIČIĆ« iz Svetozareva.

Ob kresu in taborniški pesmi »Plamen se dviguje« so v imenu vseh tabornikov poslali telegram taborniški zvezi Slovenije in Jugoslavije. Nato je skupina najmlajših tabornikov odpela pesem »Regiment po cesti gre«.

Spregovoril sem o dogodkih, ki so zajeli Slovenijo 41. leta, o okupaciji in razkosanju Slovenije, načrtu germanizacije in razseljevanja Slovencev, o pomenu ustanovitve Osvobodilne fronte, da je tudi KP Slovenije že od 22. junija 1941 pripravljala vstajo, da je Rašiška četa v Tacnu pri Ljubljani napadla nemškega žandarja, kar je vzelo kot praznik vstaje v Sloveniji. Posebej sem govoril o borbeni Ljubljani, v kateri je do maja 1942 deloval CK KPS, Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet in Izvršni odbor OF. Poudaril sem pomen ustanovitve VOS. Televizijske oddaje o VOS so z največjim zanimanjem gledali tudi v Makedoniji. Govoril sem o pohorski epopeji, osnovanju prvih štirih slovenskih brigad in pozneje 14. in 15. divizije.

Potem so taborniki izvedli kulturno-umetniški program, pri katerem je bila posebno zapažena skupina iz Svetozareva s svojim recitalom »Tito — 80«, avtorja profesorja Vitomira Andrića, nato so bili nastopi tabornikov iz Splita, Rudega, Titovega Velesa, Kosovske Mitrovice, Štipa in drugih. Tako so taborniki daleč od Slovenije proslavili praznik vstaje slovenskega ljudstva.

FRANCE FERBEZAR

Predsednik občinske skupščine Ormož Franček Novak izroča prapor borcu za severno mejo Francu Jeremicu.
Foto: Franjo Lovrenčič

ORMOŽ

MAISTROVI BORCI DOBILI NOV PRAPOR

Ob dnevu vstaje slovenskega naroda, ki se je skorajda golorok uprl okupatorju, so v Ormožu praznovali veterani borbe-Maistrovi borci svoj velik dan. Tega dne se je v Ormožu zbralo kar nekaj nad 100 še živih borcev za severno mejo, ki jim je predsednik ormoške občine Franc Novak izročil prapor, ki ga je prevzel v varstvo Franc Jeremic.

Slovesnost je potekala v spominu na tiste čase, ko so sedaj že sivolasi borci, obujali spomine na takratne boje in seveda tudi žrtve za našo severno mejo. Slovesnost je bila v dvorani delavske univerze v Ormožu. Predsednik ormoške občine je udeležencem slovesnosti med drugim dejal: »Vi ste bili tisti prostovoljci, ki ste po štiri leta tra-

jajoči prvi svetovni vojni, siti bojevanja in lačni svobodnega kruha stopili na branik slovenske zemlje in izbojevali ter začrtali našo severno mejo tam, kjer je danes. Dragi borci za severno mejo, hvala za vašo veliko prizadevanja in nesebičnost. Nekateri od vas ste tudi vdručili stopili v bojne vrste ter nam še v drugi svetovni vojni pomagali izbojevati našo svobodo. Obakrat ste stopali za našimi simboli borbe, zato danes razvijamo nov prapor, za katerim boste stopali vi in vsi mlajši in poznejši rodovi, ponosni na vaše uspehe. Ta prapor naj bo simbol zmag in svobode...«

Po končani svečanosti so se vsi borci za severno mejo zbrali v nedavno zgrajenem ormoškem hotelu, kjer so imeli zakusko ter še naprej obujali spomine na dogodke, ki so se odvijali na naših tleh pred več kot pol stoletja.

FRANJO HOVNIK

imeli smo ljudi

Terezija Petrič

Pokopali smo jo 16. julija na pokopališču v Danah v Loški dolini. — Brž ko je okupator zasedel našo domovino, je bila Maškova mama — kakor smo jo imenovali po domače — med prvimi, ki so se uprli zasužnjevanju. V narodnoosvobodilnem gibanju je delovala vneto kot obveščevalka, hkrati pa je zbirala hrano in sanitetne potrebščine za borce. Zelo je bila delavna tudi v AFZ. Njena sinova sta se uvrstila med borce že na začetku osvobodilnega gibanja. Postala sta težka vojna invalida. Dva druga sinova pa je okupator odgnal v taborišče. Maškova mama je bila odlikovana za svojo požrtvovalnost kot vzorna aktivistka.

Lojze Zelič

Bil je član ZB NOV, Naklo in vojni invalid. Doma je bil iz Zg. Dupelja pri Kranju. — Rodil se je leta 1919 v Sentvidu nad Zidanim mostom v kmečki družini, ki je štela trinajst otrok. Ze v zgodnji mladosti si je služil kruh med rudarji in steklarji. V usodnem vojnem času je dobro vedel, kje je njegovo mesto. Sprva je sodeloval kot aktivist, pozneje pa se je uvrstil med borce. Udeležil se je številnih bojev in bil dvakrat ranjen, kar mu je zapustilo trajne posledice. — Po vojni ni držal križem rok. Povsod je rad priskočil na pomoč, zlasti mlademu človeku. Vzorno je skrbel za svojo družino. Ves čas pa je trpel kot invalid. Bil je invalidsko upokojen. — Ob odprtem grobu so se poslovlili od njega borci, lovci, rbiči ter številni prijatelji ter znanci. Vsem nam bo ostal v trajnem spominu!

Janez Špik

Dne 9. julija 1972 smo se na pokopališču v Ravnah pri Cerknem poslovili od tovariša Janeza Špika. Rojen je bil leta 1904 na Kočji pri Bukovem. Bil je član organizacije TIGR. Leta 1932 so ga fašisti zaprli. Kot član te organizacije je prenašal slovenske knjige po bukovski in Sentviškogorski planoti.

V začetku leta 1942 se je vključil v aktivno in organizirano delo za OF in NOB. To njegovo delo je bilo vsestransko, prizadevno, vestno in neprekinjeno. Hišo, v kateri je stanovala njegova družina, so leta 1944 domobranci požgali. Nato sta odšla v ilegalo tudi njegova žena in njegov mladoletni sin Peter. Naglušnost ga v delu za cilje NOB ni ovirala. Bil je mož — poštenjak! Borci in aktivisti ga bomo ohranili v lepem spominu!

Stanko Dekleva

Umri je po dolgi in mučni bolezni v prvi polovici tega meseca na svojem domu v Izoli. Bil je borec, udeleženec NOV. Rodil se je v napredni slovenski družini. Njegov brat Jože je bil pred vojno eden najuglednejših protifašistov in borcev za pravice primorskih rojakov. — Stanko se je rodil leta 1911 v Baču pri Materiji. V narodnoosvobodilno gibanje je stopil na začetku leta 1942. Kmalu je moral v ilegalo. Postal je rajonski vojni referent in obveščevalec na brkinskem področju. Veliko zaslug si je pridobil z organizacijo preskrbe partizanskih enot s sanitetnimi in tehničnimi potrebščinami, ki so jih dobivali v Trstu. Stanko je sodeloval tudi pri ustanavljanju vaških (terenskih) odborov OF in prvih partizanskih šol v Brkinih. Leta 1944 so ga Nemci prijeli in zaprli v tržaške zapore. Po hudem mučenju so ga poslali v taborišče v Pontebu. Od tam se mu je posrečilo z desetimi tovariši pobegniti, nakar je spet deloval za osvobodilni boj. — Po osvoboditvi je delal v organih ljudske oblasti. Leta 1954 se je preselil v Izolo. Delal je pri podjetju Delamaris do upokojitve 1962. Bil je član borčevske organizacije in drugih družbenopolitičnih organizacij. — Vsem soborcem in sodelavcem bo ostal v trajnem spominu!

Partizanski zdravnik – odlična knjiga

V založbi »Partizanske knjige« je izšla knjiga »Partizanski zdravnik«, v kateri je avtor dr. Aleksander Gala na 431 straneh pristržno razgrnil mesto in vlogo partizanskega zdravnika, ranjenec in bolnikov. Ker sem bil tudi sam ranjenec in se zdravil v bolnišnici dr. Pavle, sem dojel in doživel stiske bolnikov in zdravstvenega kadra. Priznati moram, da me je branje pritegnilo, ker v vseh poglavjih njegova pripoved razsipa in veje lirsko razpoloženje. Ob njegovem razmišljanju, kako organizirati saniteto, kako pomagati ljudem na osvoboditvi, kontroliranem in okupiranem ozemlju, se mu prikadejo vmes razpoloženi trenutki, da so sodelovali v NOV ljudje, ki so bili pripravljani žrtvovati vse. Dr. Gala v knjigi tekoče in iskreno pripoveduje, slikovito kaže motive, mojstrsko opazuje in riše kraje v katerih je bil, posamezne akcije in prizorišča, globoko doživlja, je dober psiholog in filozof. Braica intenzivno pritegne, ker je elementaren, stvaren in idejen, prizadet je nad neuspeli in akcijami, ter neuspešnim zdravljenjem, zaradi pomanjkanja zdravil in instrumentov. Avtor je v odlomku »Tragedija na Ogancih« brez večje pisateljske ambicije in tradicije, odločno in pogumno odkril demonizem okupatorjev in njegovih pomagačev. V zgodbi »Tragedija na Ogancih« je dr. Gala znal najti notranje vezivo med borci in ranjenci. Tudi v ostalih odlomkih je pokazal oblikovane kvalitete in velike kompozicijske sposobnosti za večje tekste. Vsi odlomki so napisani izredno prepričljivo in doživeto, spretno, ter so napolnjeni s svežostjo in z aktualnimi pogledi. Dr. Gala je v knjigi ujel elementarne in moralne stiske borcev, ranjencev in civilnega prebivalstva. Poraz in uspehe, ter dramatičen boj borcev prikazuje popolnoma odkritosrčno,

brez srda prizadetosti in maščevalnosti. Kdor je bil med NOV ranjenec ali bolnik v partizanski bolnišnici ta je moral priti do zaključka, da je moral imeti zdravnik in njegovo oseboje razvit nekak šest čut za vse, kar je bilo povezano z ranjenci, organizacijo zdravstva, preskrbe in do vsega kar se je dogajalo okoli njihove zaštite. Zdravnik in zdravstveno oseboje je moralo živeti dejansko samo za bolnike, tiho nesebično pri čemer so morali tvegati veliko več kakor borci v operativnih enotah. Avtorju se je v knjigi izredno prepričljivo posrečilo prikazati in soočiti okupatorje in njihov odnos do ranjencev in bolnikov, elasti če gledamo stvari z današnjimi očmi. Nesebičnost in humanost zdravstvenega kadra med NOB še do danes ni dobila ustreznega priznanja. V knjigi se dr. Gala ne meni dosti

za konvencionalne predsodke, ozkosrčnost nekaterih komandantov, ki niso hoteli dati organizaciji zdravstvene službe zadosti zaštite in pomoči.

Skratka knjiga »Partizanski zdravnik« dr. Gale ni samo črna bela polarizacija dogodkov. Napetosti ne popustijo, presenečenja se vrstijo za presenečenjem, doživlja in srečanja so vznemirljiva. V nekaterih poglavjih je doktor Gala vrtal v probleme življenja, razvoja, stopnjeval je napetosti in nakazal, da ljudje, ki so sodelovali v NOV in teh ni bilo malo, so imeli veliko hrabrosti, moškosti in ostrino do krivic in okupatorjevih zločinov.

Tudi Dr. Gala potrjuje v svoji knjigi, da sodelovanje v NOV tedaj ni pomenilo avanturo, temveč trdo pot samopreizkušnja in samopotrpljenja, sredi nevarnosti in drznosti, pot, ki se ni smela križati z neko drugo.

Prebirati poglavja iz knjige »Partizanski zdravnik« dr. Gale bo koristilo vsem mladim ljudem, zlasti medicinskim kadrom. Ti kadri bi jo morali prebrati kot učbenik, ker vse kar se je dogajalo v naših partizanskih bolnišnicah je nedvomno dejanje, ki presega sleherni domišljijo. Zavedati se je potrebno, da je bil gigantski lov okupatorja usmerjen zelo intenzivno na partizanske bolnišnice. Vse kar je bilo storjenega po liniji sanitetne organizacije in organizacije partizanske vojske je bilo sad globoke zavesti naših ljudi, ki so po kapitulaciji stare Jugoslavije po stiskah vzljubili svojo domovino z vso zagretostjo.

Junaki knjige dr. Gale so slovenski intelektualci, delavci in kmetje, niso vzvišeni, temveč so znojni, blatni, prašni, ušivi in včasih krvavi od ran, taki kakršna je bila pač resničnost, skozi katero so se prebijali, ko so se borili na majhnem koščku slovenske zemlje.

Po izidu knjige Dr. Gale »Partizanski zdravnik« razen v TV-15 in Delu ni bilo ničesar napisanega in se eminentni kritiki o knjigi še niso izrekli in ji dali zasluženno oceno, ker izgublja čas na nepomembnih diskusijah ali pa jim je morda postala tovrstna tematika apatična, oziroma nepomembna. Naj bo ocena poklicnih kritikov kakršnakoli, vključ temu je treba priznati, da so biografske zgodbe napisane pisateljsko spretno, tako da pisatelj ni suhoparen dokumentarist, kakor je to primer pri mnogih partizanskih pisateljih. Dr. Gala je majhne in velike dogodke v knjigi napisal tako da presegajo kroniko. Pretresljivim zapletom in razpletom je dal dr. Gala epsko širino in zamah z bogato fabulo, zlasti je dosegel vrh s tem, ko razgrinja grandiozno podobo ranjencev in ko odpira brezna človeške hudobije.

LOJZE KERSNIČ

POIZVEDBA

Prosim borce X. ljubljanske brigade, ki so sodelovali pri napadu na postojanko RIBNICA NA DOLENJSKEM leta 1944, da mi sporočijo, če vedo, kje točno je padel JAKOB MARGETIČ, kdaj in kje je bil pokopan.

JAKOB MARGETIČ je bil rojen 1921. leta v Krasnici pri Reki, Hrvaško primorje. Bil je borec Goranske divizije od leta 1943. V času, ko je XVIII. divizija s svojima brigadama v letu 1943/44 čistila teren Gorskega kotara, je bil premeščen v X. ljubljansko brigado. Sodeloval je pri napadu na postojansko Ribnica na Dolenjskem leta 1944. Tu je padel kot borec-mitraljezec baje pri šoli v Ribnici na Dolenjskem. Podatke pošljite na naslov: JOSIP MARGETIČ – Krasnica 274 – 51224 Krasnica pri Reki!

pravna posvetovalnica

POVEČANJE POKOJNIN V LETU 1972

J. J. RACOVNIK

Vprašanje: Vaš mož je 13. 6. 1971 dopolnil 55 let in se s 1. 7. 1971 upokojil. Bil je aktivno udeležen v NOV in mu je bilo zato od aprila 1943 priznana dvojno štetje. Z novim letom so se dvignile pokojnine za 20 odst. Zato se vam zdí čudno, da se pokojnina vašega moža ni povečala niti za 1 %. Prejema tudi .etos tako pokojnino, kot mu je bila priznana z odločbo o upokojitvi. Ker sami ne poznate natanko vseh predpisov o pokojnini, se obračate na nas s prošnjo za pojasnilo.

Odgovor: Pokojnine so se kot vsako leto povečale tudi s 1. januarjem letošnjega leta. Vendar povečanje ne velja za tiste upokojence, ki so bili upokojeni v letu 1971 in se je pri njih upošteval za odmero pokojnine dohodek v letu 1971. Vaš mož se je upokojil s 1. 7. in so se torej za izračun pokojninske osnove upoštevali osebni dohodki prvih šestih mesecev leta 1971. Zato se mu pokojnina z letošnjim letom ni mogla povečati.

OBVESTILO IN VABILO

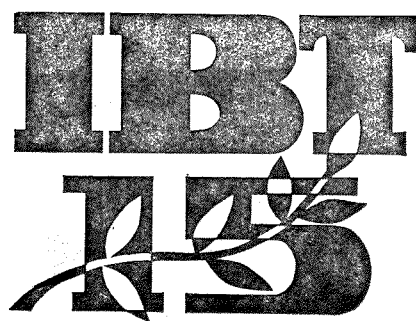
Vse borce Kokrškega odreda, aktiviste nekdanjih okrožij Kranj, Jesenice in Kamnik, svojce padlih borcev te enote ter predvsem mladino in ostalo prebivalstvo obveščamo in vabimo na proslavljanje tridesetletnice te enote.

Od 1. do 5. 8. 1972 – obisk spomin-skih obeležij in krajev, kjer so se borile enote Kokrškega odreda, ter polaganje vencev.

6. 8. 1972 ob 10. uri v Trzinu zbor Kokrškega odreda, združen s parado in zborovanjem vsega prebivalstva ter s praznovanjem občinskega praznika.

Govoril bo Vinko Hafner, nekdanji politkomisar I. grupe odredov, kamor je 1942. leta spadal tudi Kokrški odred.

Sledil bo bogat program, v katerem bodo poleg tržiške godbe na pihala ter pevskega zbora iz Dupelj nastopali še pevci in recitatorji: Ladko Korošec, Jože Zupan, Jože Logar, Anka Ahačič, na klavirju jih bo spremljala prof. Olga Eržen. Vsi toplo vabljeni!

Anton Prelaš

Umril je 5. julija v Studenem pri Postojni. Bil je član ZB NOV. Bilo mu je 81 let. — Ob odprtem grobu se je poslovil od njega Edo Garzaroli iz Postojne. Pevski zbor upokojencev iz Postojne pa mu je zapel žalostinko pred domom in na grobu. — Prelaš je bil gozdni delavec. Brž ko se je začelo narodnoosvobodilno gibanje v našem kraju, se mu je pridružil. Nekoč so ga Nemci prijeli, toda kljub vsem grožnjam okupatorja, je nadalje vneto sodeloval v gibanju ter podpiral borce z življenjskimi potrebščinami. Tudi po osvoboditvi je bil zglodno delaven. Vneto je zbiral tudi pri-spevke za dom upokojencev v Postojni. Naj mu bo lahko zemlja domača!

Jože Hrastnik

K zadnjemu počitku na pokopališče v Podkraj so ga spremili člani ZB NOV Družmirje-Gaberke, gasilci in stanovski tovariši. Umril je 69 letu. — Bil je narodno zavezanec, napreden delavec. Ze od mladosti se je bojeval za pravice delovnega človeka. Bil je tudi delaven društveni delavec in med drugim soustanovitelj gasilskega društva v Gaberkah. Med okupacijo je vsa njegova družina podpirala narodnoosvobodilno gibanje. Njegov dom je bil v Gaberkah prvi, ki je dal zavetje in vso podporo terencem, kurirjem in borcev NOV. V hiši je bila javka, ki je dobila ime »pri goluču«. Junija 1944 se je pridružil borcev Serce-jeve brigade. V boju na Pohorju je bil ranjen v nogo. Zdravil se je v partizanski bolnišnici »Košuta« na Pohorju. Ko je okreval, je bil dodeljen v bolnišnico »Jesen« na Pohorju, kjer je ostal kot 50-odstotni invalid do osvoboditve. — Bil je odlikovan z vojaškimi in civilnimi odlikovanji. — Ostal nam bo v spominu kot zglodno požrtvovalnega, vestnega in delavnega tovariša borce!

Jože Markovič

Za vedno smo se poslovili od njega 3. julija na pokopališču v Predosljah. Bilo mu je 71 let. Bil je član ZK, ZB NOV in množičnih organizacij, zato ga je spremlilo na zadnji poti veliko prijateljev in občanov. — Ze kot otrok si je moral sam služiti kruh. Izučil se je za kovača, a za svoj poklic ni mogel

dobiti dela. Nazadnje je bil zaposlen v tovarni Sava v Kranju. — V narodnoosvobodilnem gibanju je sodeloval od leta 1942. Kmalu je odšel v Vojkovo brigado. Bojeval se je od Bohinja do Postojne. Ko je omagal bolan, je bil dodeljen v delavnico IX. korpusa. — Po osvoboditvi je neutrudno delal v družbenopolitičnih organizacijah. Zadnji dve leti je zelo trpel zaradi posledic vojne. — Naj mu bo lahka domača zemlja!

Ljudevit Nojman

Umril je v Ilirski Bistrici. Bil je upokojen kapetan I. razreda. — Rodil se je v delavski družini v Temerinu v Vojvodini leta 1896. Izučil se je strojništva na srednji tehnični šoli. Komaj osemnajst let mu je bilo, ko so ga med prvo svetovno vojno poslali na italijansko bojišče. Kot ranjenca so ga leta 1918 poslali v Budimpešto. Tedaj je na Madžarskem izbruhnila sovjetska revolucija. Nojman se je navdušeno pridružil revolucionarni vojski. Toda zmagali so intervencionisti. Nojman je trpel več let v madžarskih zaporih, nakar se je vrnil v domovino. V Jugoslaviji je bil ožigasan kot boljševik ter so ga nenehno preganjali. Med narodnoosvobodilno vojno je sodeloval v naših vrstah v Srbiji do osvoboditve. — Po vojni je bil v Ilirski Bistrici demobiliziran kot kapetan I. razreda. V tem kraju je mnogo prispeval kot požrtvovalen delavec pri Avtomoto društvu, Ljudski tehniki, delavski univerzi, borčevski organizaciji itd. — Pokopali smo ga z vojaškimi častmi. Domači pevski zbor mu je zapel v slovo žalostinko in zadnji pozdrav sta mu izrekla v imenu ZB NOV in ZRVS Cvitanič in Keber.

Jože Trpin

Umril je v Poljanah nad Skofjo Loko. Bil je splošno priljubljen, borec in družbenopolitični delavec, odlikovan z več odlikovanji. Pokopali smo ga 8. junija v Poljanah. — Rodil se je leta 1906 na Volči pri Poljanah. Pri očetu se je izučil za krojača. Ob okupaciji se je kmalu uvrstil med aktiviste OF. Pri njem je bilo zbirališče vojaških potrebščin in srečavali so se kurirji ter aktivisti. V osvobodilnem gibanju je sodelovala vsa njegova družina. Leta 1944 je odšel k partizanom. Bojeval se je na Primorskem in končno sodeloval pri osvoboditvi Trsta. — Po osvoboditvi je bil tov Trpin zelo dela-

ven pri številnih organizacijah in organih ljudske oblasti. Pridobil si je mnogo prijateljev. Ohranili ga bomo trajno v lepem spominu!

France Golob

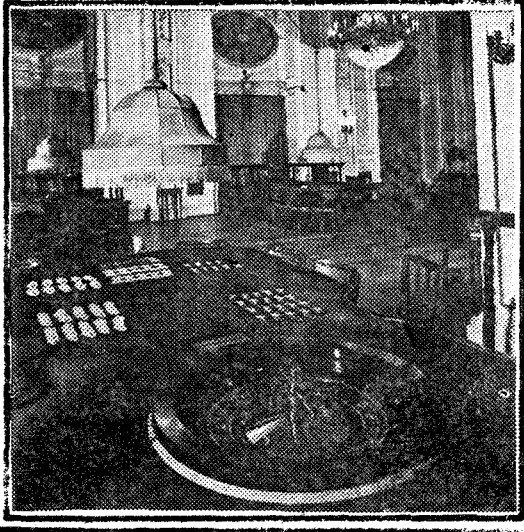
Na zadnji poti na gorjansko pokopališče smo ga spremili 24. julija. Umril je v dvaindesemdesetem letu. Bil je zavezen proletarec. Med vso okupacijsko dobo je podpiral osvobodilno gibanje kot dejaven član OF. Ko so nas poleti 1943 prepeljali iz begunjskih zaporov na blejsko železniško postajo — spremljala nas je močno straža oholih esesovcev — nam je dal na vlak svojo malico, ker se je prav tedaj peljal na delo v jeseniško železarno. — Ko je ležal na smrtni postelji, je zabičal svojcem, naj denar, namenjen za vence, porabijo za lačne otroke. Res so vsi svojci in prijatelji pri-spevali denar za revne otroke, le ZB NOV Gorje je darovalo venec. — Tako je dal France plemenito spodbudo pred svojo smrtjo. — France, hvala ti za malico, ki si si jo tedaj odtegnil od ust za nas nesrečnike! Hvala ti za vse — upam, da te bomo posnemali!

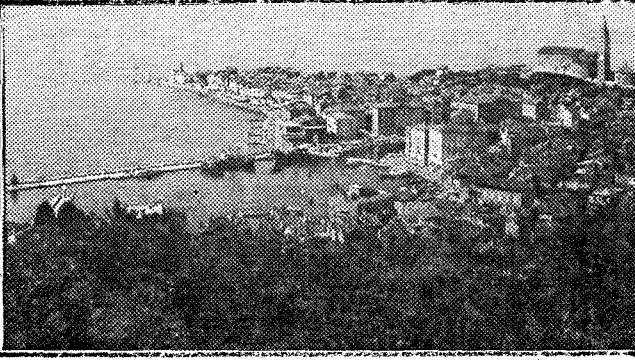
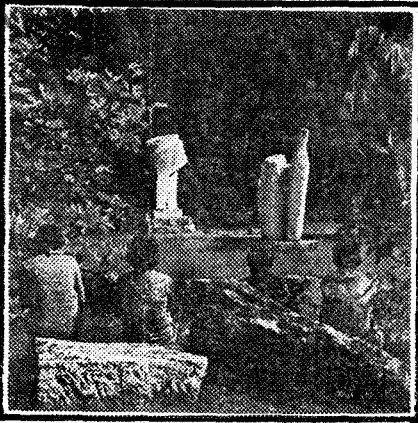

Edo Bregar — Don

Globoko nas je pretreslo, da se je tako nenadoma končala življenjska pot tega izredno sposobnega in neutrudnega človeka. Na zadnji poti smo ga spremili 27. junija na ljubljansko Zale. — Rodil se je v okolici Trbovelj leta 1918. Solal se je na strojnem odseku tehnične srednje šole. Ob začetku vojne je delal v papirnici v Goričanah. Ze avgusta 1941 se je pridružil aktivistom OF. Leta 1942 je odšel k partizanom. Bojeval se je v gorenjskem odredu, dokler ga niso dodelili v četno ciklostilno tehniko, pozneje pa je delal v drugih tiskarnah. — Po osvoboditvi se je oprijel z izredno vnemo dela pri obnovi in industrializaciji. Na njegovo pobudo je bila že avgusta 1946 ustanovljena tovarna tesnil v Medvodah. Največji uspeh pa je dosegel v Borovnici, kjer je iz nepomembnega obrata ustvaril prvo tovarno bakeritnih tvoriv v Jugoslaviji. Pozneje so uvedli še pridobivanje sintetične smole (tvoriva). Ko pa je tovarna postala trdno podjetje, se je umaknil med upokojence. — Ostal nam bo v trajnem spominu kot zglodno borce za svobodo in socializem!

Nagradna križanka CASINO 32

SESTAVIL: KOPRIVSEK		PRAVNI POLOŽAJ		PISEC Z NRAVNO TENDENCO		OKAMENITEV		LOŠČILO		NAPAD		TELESNA POŠKODBA							
ČLOVEK, KI NABIRA SMOLO																			
SKLADBA V SVOBODNI OBLIKI																			
POGORJE V BURMI																			
TOVARNA V MARIBORU								NENAADNA SMRT											
LITERARNO DELO								GL.MESTO MADAGAŠK.						ZORANA ZEMLJA	PRIPADNIK OGROV	DLAKA	ŠTEVNIK	HIŠICA V VINOGRADU	PREBIVALEC SOSEDNJE DRŽAVE
												INDIJANSKO PLEME							
												TURŠKI VELIKAŠ							
RISAL: J.K.	ZAREZE V DOGAH	PRIHODNI CAS	POZITIVNA ELEKTRODA	UJEMANJE KONČNIH ZLOGOV V PESMI	VELIKA OS MITOLOŠKI LETALEC							KALCIJEV KARBONAT RAZLIČNI ČRKI							
IZRAELSKI POPEVKAR (ABI)						PREBIVALEC SENEGALA												DARUVAR DEL NAKITA	
OBLAČILO BREZ ROKAVOV						KMET V FEVDALIZMU ASTATIN								TEKMEC					
BLAZINJAK						OS.ZAIMEK POLITIK CERIC				GARAŽA ZA TRAMVAJE		IZAK LEVITAN	OTOK OB TURČIJI	ŠTEFOK	SAMOJEDI				
KNAP						VRSTA SEKIRE SREČKO										ZACETNIK ARIJANSTVA GORA V TURČIJI			
BOGINJA JEZE					OSVOBODILNA FRONTA	RANA OD STRELA												KRAVICA ODISEJEVA DOMOVINA	
								IMPERIA				PREBIVALEC PARIZA LIJAK							
ZMRZNJENA VODA								KMEČKO ORODJE IZRAZ PRI TAROKU						SOSS				STAR SLOVAN	KLICA
IVAN TAVČAR						URADNIK V ST. TURČIJI VRSTA HOTELA								RACMAN NIKELJ					
TRIGLAVSKA DOLINA								AVELLINO				NAMERA PUŠČAVSKI RIS							
VRH KARAVANK								ROLO		BOJNI STRUP	SPLET LAS NIŽAVA							TEGA LETA	
IDA KRAVANJA																			
POL TIČ POL MIŠ																			
ALUMINIJ						LEŽANJE													
								M.IME											
								IGRALKA AUMONT											
								PERGAMSKI VLADAR											

Nagradni kupon 32

Priimek in ime _____

poklic _____

točen naslov _____

Razpis nagradne križanke.

Rešitve nam pošljite do 14. 8. 1972, da bomo lahko še isti dan izžrebali tri dobitnike knjižnih nagrad, ki jih v ta namen prispeva založba Borec, in to: »Treblinka«, »Varšavski

uporniki« in »Zločin v Oradouru«, najnovejše izdaje založbe Borec. Veliko zabave!

Uredništvo in uprava

DRAGOCENA POBUDA LJUBLJANSKE MLADINE

Aleja spominov in tovarištva

Ljubljana je edino jugoslovansko mesto, ki je bilo za herojske podvige ter pokazan množičen in smotrni odpor proti sovražniku in za izreden prispevek v organiziranju revolucionarne oblasti, zdravstvene in sanitetne službe, varnostne in obveščevalne službe ter za uspešnost v oboroženih akcijah, odlikovano z redom heroja in tako postalo prvo ter hkrati edino mesto v srednji Evropi, ki nosi to visoko priznanje.

Povrnimo se v čas naše polpretekle zgodovine: prvo leto vojne se je preve-

nikov, spominskih kamnov in pasu ob žici okupirane Ljubljane v širini dvajset do petdeset metrov, ki ga urbanisti in graditelji žal niso povsod spoštovali. Prek zaščitenega pasu so že predvidevale stavbe in industrijski objekti, pot je na mnogih krajih zazidana, spomeniki pa premaknjeni in pozabljeni. »Kljub temu smo se odločili alejo spominov in tovarištva ob žici okupirane Ljubljane prenesti z idejnega načrta v resničnost,« je v uvodnih besedah poudaril sekretar mestne konference ZMS Ljubljana Janez Lah.

In kakšna naj bi bila aleja spominov?

To bo 31.640 km dolga in 6 m široka peskovna peš pot, obdana z drevesi, ki bo tekla mimo 102 kamnov in 6 spomenikov; prvo delovno akcijo bo ljubljanska mladina z udarniškim delom opravila že jeseni, z otvoritvijo aleje leta 1975 pa želijo mladi prebivalci me-

POTUJOČA KNJIGARNA PARTIZANSKE KNJIGE

bo v:

torek, 8. avgusta 1972 — KRSKO

sreda, 9. avgusta 1972 — SENOVO

četrtek, 10. avgusta 1972 — KOSTA-NJEVICA

petek, 11. avgusta 1972 — BRESTANICA

sobota, 12. avgusta — LESKOVEC

NASE GESLO: Dobra knjiga v vsako vas! KNJIZNI HRAM NA KOLESIH razstavlja, prodaja, sprejema naročila in prednaročila za knjige, revije in časopise VSEH SLOVENSKEH ZALOŽB.

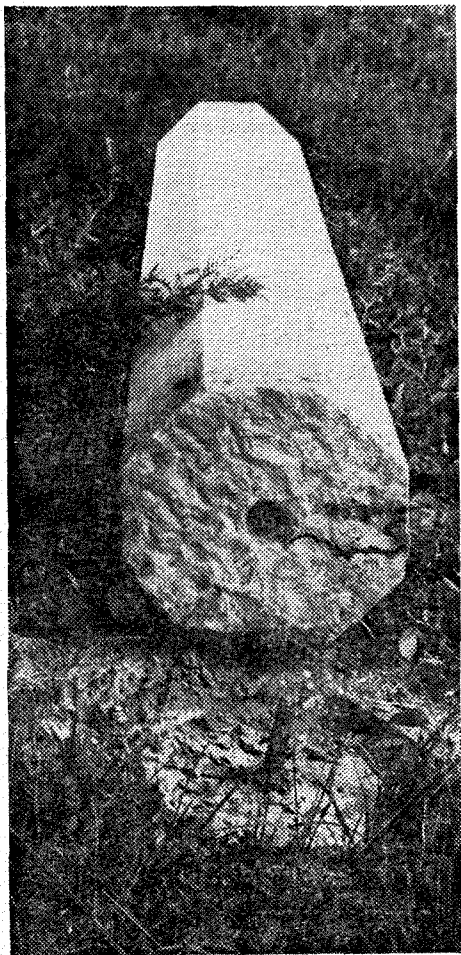
DELOVANJE »PARTIZANSKE KNJIGE«: razstave in sejmi naprednih slovenskih knjig, ustanavljanje in oživljanje knjižnih servisov širom po Slovenskem, tržna raziskava knjigotrišča, literarno-glasbene prireditve in pogovori z literati, ohranjanje revolucionarnih tradicij, distribucija naprednega mladinskega tiska, skrb za prebujanje kulturnih potreb in večanje zanimanja za kulturno dejavnost.

MEDNARODNO LETO KNJIGE 1972 je lepa priložnost, da vsi, ki se ukvarjajo s knjigo, množično sodelujejo in s tem pripomorejo k širjenju kulture med Slovenci.

sta heroja proslaviti trideseto obletnico osvoboditve.

Odgovor na vprašanje, v kakšnem stanju so spomeniki in spominska obeležja, nam je potrdil misel, da so načrtovalci aleje že do sedaj opravili res veliko delo. Med drugim so povedali, da so na svoji poti našli nekaj poškodovanih spomenikov, dva sta premaknjena in štirje spomeniki manjkajo, da o zanemarjenosti nekaterih izmed njih niti ne govorimo. Mimo enega kamnitih spomenikov so šli petkrat, a ga niso opazili. Na drugem kraju pa je drevesca, ki so jih okoli spominskega obeležja posadili pionirji, nekdo izruval... Torej ne samo ureditev poti in zelenega

Primer lepo oblikovanega spominskega parka v Gramozni jami. Spomenik je delo kiparja Borisa Kalina.

Spominski kamen, ki leži prevrnjen ob Cesti Dolomitskega odreda.

silo že v drugo polovico, ko je italijanski okupator v želji, da bi zaprl slaher-nega aktivista in podpornika OF ter razbil vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja in s tem povsem ukrotiti neuklonljivo Ljubljano, sklenil mesto obditi z žico... Dne 22. februarja 1942 so začeli okoli Ljubljane graditi bodeči pas, ga končali naslednji dan v popoldanskih urah in takoj zatem izdali prepoved prostega izhoda oziroma vstopa v mesto. V odloku je bilo zapisano: »Do nadaljnje odredbe je od 15. ure danes prebivalstvu Ljubljane prepovedano odhajanje iz mesta, vstop v mesto pa dovoljen samo dobaviteljem živil in tistim osebam, ki imajo za to iz razlogov javnih koristi utemeljen vzrok in ki predložijo nadzornim postajam ob cestah in železnicah za spodaj navedene kraje osebne listine o istovetnosti, opremljene s fotografijo: Brezovica, Dravlje, St. Vid, Kleče, Ježica, Tomačevo, Hrastje, Zalog, Dobrunje, Škofljica, Studenec-Ig.«

V spomin tem dogodkom naj bi okoli glavnega mesta Slovenije zrasla »Aleja spominov in tovarištva«, ki jo pripravljala mestna konferenca ZMS Ljubljana, načrt zanj in drugo dokumentacijo pa so s prostovoljnim delom že izdelali študentje arhitekture Franc Kastelic, Mitja Omersa in Jože Štok.

Da bi javnost seznanili s svojimi prizadevanji in opozorili na težave v zvezi z uresničitvijo te edinstvene aleje, katere pot bo vodila od spomina do spomina, je mestna konferenca ZMS Ljubljana pred kratkim sklicala tiskovno konferenco in nanjo povabila tudi predstavnike nekdanjih aktivistov narodnoosvobodilnega boja ljubljanskega okrožja.

Zvedeli smo, da je mestna skupščina leta 1959 izdala odlok o zaščiti spome-

pasu ob njej, mlade roke čaka tudi delo na samih spominskih obeležjih in njihovi neposredni okolici. »Vsak narod mora spoštovati svoje simbole,« je pripomnil Franc Kimovec-Ziga. »Hkrati se zavedamo, da tega ne bo moč urediti prek noči, za delo takšnega obsega sta potrebna čas in vztrajnost; dolžnost nas vseh pa je, da ljubljanski mladini priskočimo na pomoč...«

V drugi fazi graditve aleje spominov in tovarištva predvidevajo mladi načrtovalci vrsto rekreacijskih prostorov, govorijo o organiziranju mednarodnega maratona po poteh ob žici okupirane Ljubljane, in o želji, da bi vsako z Ljubljano pobrateno mesto dobilo v aleji svoj nasad, pa še in še. Pobuda ljubljanske mladine, ki vam jo danes predstavljamo, bo torej lahko rodila vrsto drobnih, a dragocenih oblik obujanja tradicij narodnoosvobodilnega boja, prilagojenih današnjemu času in današnjim potrebam. »Nočemo le nemih spomenikov, zastrtih z zelenjem, na temeljih borb hočemo tudi graditi!« je med pogovorom s predstavniki sredstev javnega obveščanja dejal Janez Lah. To pa je tisto, česar smo se ob tej za nas vse pomembni pobudi ljubljanske mladine še posebej razveselili.

Na dan vstaje je bila v prostorih muzeja ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani otvoritev razstave idejnega načrta aleje spominov in tovarištva, ki so se je udeležili številni ugledni predstavniki slovenskega javnega življenja. »Aleja naj živi z mestom — mesto, občine in krajevne skupnosti z alejo! Tako bo aleja pomoč in jamstvo gojitve socialističnih tradicij narodnoosvobodilnega boja in revolucije, hkrati pa tudi kraj poglobljanja in osveščanja samoupravne zavesti občanov mesta heroja,« je ob razstavi v knjigo vtisov zapisal predsednik slovenske skupščine Sergej Kraigher.

S temi besedami in željo, da bi prizadevanja ljubljanske mladine ne naletela na gluha ušesa in mrzla srca, naj sklenem ta prvi zapis o aleji tovarištva in spominov ob žici okupirane Ljubljane, o kateri bomo še pisali.

MILENA ŠTRAJNAR

Tako je bila ograjena uporna Ljubljana.

OBNOVA LJUBELJSKEGA TABORIŠČA

Pod Ljubeljem so stekla pripravljala dela za obnovo nekdanjega ljubeljskega taborišča, gradbena dela je prevzelo splošno gradbeno podjetje iz Trziča, na pomoč pa bodo verjetno priskočile enote JLA.

V SPOMIN IVANA ČAMPE

Ob trideseti obletnici smrti pesnika in pisatelja Ivana Čampe, ki je padel pod strelitvijo italijanskih vojakov star komaj šestindvajset let, je študijska knjižnica v Novem mestu odpr-

beležke

la razstavo o pisateljevem življenju in delu; ob grobu Ivana Čampe v Novi vasi pri Rakeku pa je bila krajša slovesnost, ki so se je poleg najožjih članov pokojnikove družine udeležili še književniki Cene Kranjc, Severin Sali, Cene Vipotnik, Jože Dular, France Novšak in Marička Znidaršič.

AFRIČ KANDIDAT ZA NAGRADO AVNOJ

Sekretariat kulturno-prosvetne skupnosti Srbije je predlagal za letošnjo nagrado AVNOJ tudi Vjekoslava Afriča, režiserja prvega domačega igranega filma »Slavica«. K partizanom je odšel že v začetku vojne, leta 1942 pa je ustanovil »Gledališče narodne osvoboditve«.

ČKALJA BO ŠVEJK

V prihodnji sezoni bo beograjsko Sodobno gledališče uvrstilo v program tudi »Dobrega vojaka Švejka«, komedijo je po Haškovem romanu dramaturgiral Slobodan Stojanović, naslovno vlogo pa bo zaigral Miodrag Petrović-Čkalja.

OKLEPNO VOZILO VIETNAMSKIH OSVOBODILNIH SIL

Severnovietnamske sile, ki se bore v provinci Quang Tri, so začele pred kratkim — kot poročajo iz ameriških vojaških krogov — uporabljati nov tip oklepnega vozila, ki je sovjetski izdelek. Gre za oklepni transporter, v katerega je vgrajen top z velikim doometom.

Pripadniki južnovietnamske pomorske pehote, ki so zaplenili tako vozilo, so izjavili, da takih vozil doslej še niso videli. Menili so, da gre bržkone za kako novo orožje. Vendar ni tako. Vozilo, ki so se ga polastili, je sovjetski oklepni transporter BTR-50, ki ima tričlansko posadko, prevaža pa lahko še dvanajst vojakov. Njegova šasija je enaka kot pri amfibijskem tanku PT-76. Oklepni transporter BTR-50 je v Sovjetski zvezi v uporabi že od leta 1955 dalje.

IZRAELSKA PROIZVODNJA REAKCIJSKIH LETAL

Izraelci so že izdelali prototip vojaškega letala, ki je podoben francoskemu letalu mirage, vanj pa je vgrajen motor ameriškega phantoma. Težave pa imajo z rezervnimi deli, ki jih morajo uvažati iz tujine. Da bi se tudi v tem osamosvojili, so v Judejskih hribih zgradili posebno tovarno za rezervne dele za motorje.

Generalni direktor tovarne Izak Serper je izjavil, da v tovarni lahko napravijo vse odlitke, ki jih potrebujejo za motorje. »Pred letom dni, preden je tovarna začela obratovati,« je dejal, »smo morali uvažati vse dele in smo bili povsem odvisni od tujine. Proizvodni postopek, ki ga uporabljamo, je star že 5000 let. Stari Egipčani so po tem postopku delali odlitke dragocenih kovin in izdelovali nakit. To je tehnika »izgubljenega voska«. Najprej je treba iz posebnega voska pripraviti mo-

zanimivosti

del, nato pa vosek premazati s keramično zmesjo. V peči se vosek stopi, ostane pa odlitek. Ko se ohladi, odstranimo keramiko, nato pa se pokaže odlitek. To je najcenejši način izdelave. Pričakujemo, da bomo izvozili 85 odst. naše proizvodnje. Seveda pa še ne delamo s polno zmogljivostjo.«

PODMORNICE SO JAMSTVO ZA »RAVNATEŽJE STRAHU«

Gerard Smith, vodja ameriške delegacije, ki se je v Moskvi pogajala za omejitve jedrske oborožitve, je izjavil, da ena sama podmornica na jedrski pogon, oborožena s šestnajstimi raketami tipa poseidon, od katerih ima vsaka po deset bojnih glav, lahko hkrati napade več mest, kot pa jih je bilo napadenih v Nemčiji in na Japonskem med vso drugo svetovno vojno. To pomeni, da vsaka taka podmornica lahko z enim samim udarcem napade 160 mest, medtem ko je bilo med drugo svetovno vojno prizadetih le 61 nemških in 66 japonskih mest.

ZDA imajo osem takih podmornic enaintrideset pa jih še grade. Poleg tega imajo ZDA še 1054 strateških raket na kopnem in 520 bombnikov, ki lahko prenašajo tudi atomske bombe. Vedeti je še treba, da so sedanji jedrski izstrelki mnogo močnejši od atomskih bomb, ki sta razdejali Hirošimo in Nagasaki.

Med Američani in Rusi sklenjeni sporazum sicer dopušča Sovjetski zvezi številčno premoč, toda Američani imajo sicer manj raket, zato pa več jedrskih bojnih glav kot Rusi. Američani imajo namreč 7.000, Rusi pa le 4.000 bojnih glav.

Za vzdrževanje »ravnatežja strahu« so po Smithovem mnenju najpomembnejše podmornice. Če bi se ZDA ali Sovjetska zveza odločile napasti nasprotnika, bi njune rakete zanesljivo dosegle cilj in na nasprotni strani povzročile katastrofo. Toda napadena država bi odgovorila z raketami iz podmornic, ki jih je zelo težko uničiti, in se tako maščevala nasprotniku. To pomeni, da se ne more nobena od obeh dežel zanašati na to, da lahko s kopenskimi ofenzivnimi jedrskimi izstrelki uniči nasprotnika. Zato so podmornice nekakšno jamstvo za vzdrževanje »ravnatežja strahu«.

obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Straža – tudi v miru bojna naloga

»Stoj!« — »Stoj, kdo gre?« — »Stoj, streljal bom!« Kratki vzkliki, ki se ne glede na dnevni čas oglašajo okrog stražarnic — vzkliki, s katerimi se stražarji sporazumevajo s tistimi, ki se približujejo stražnim objektom. Danes, v miru, so to zgolj besede vojakov, pripadnikov JLA, a že jutri, če bo treba, jih bodo izgovarjali pripadniki teritorialnih enot, rezervni vojaški starešine in vsi drugi člani naše skupnosti. To bo edinstven, strog klic STOJ, namenjen vsakomur, ki bi poskušal položiti roko na našo domovino.

Pripravljamo se, da bi morebitnemu napadalcu postavili nasproti vsakega našega človeka, moč našega orožja, voljo in obveznost, da branimo samoupravno družbo, da v ta boj vključimo vse. Ti naši cilji zahtevajo, da pritegnemo velika materialna sredstva in izurimo vsakega člana naše skupnosti, da bo našel svoje mesto v jugoslovanskem splošnem ljudskem odporu.

Potreba, da čuvamo lastnino in zaščitimo ljudi, se bo tedaj pokazala nujnejša kot kadarkoli prej, prav to pa je razlog, da se moramo pravočasno in dobro izuriti tudi za stražarsko službo.

Objekti, ki jih morajo čuvati straže, so številni in jih ni moč vse naštet. Med pomembnejšimi so skladišča vojaške opreme, komunikacije in objekti ob njih, ustanove, uprave, podjetja, pomembnejši železniški objekti, električne centrale in elektrarne, transformatorske postaje, daljnovodi, hidrotehnične naprave na morju, rekah in jezerih, vodovodi, plinovodi, rudniki z vsemi napravami, naprave za črpanje nafte, radijske postaje in njihove antene ter oddajniki, telefonske centrale, ti-skarne itd.

Ko govorimo o straži, mislimo s tem oboroženo skupino ljudi ne glede na spol in starost, ki so zadolženi, da čuvajo določeno imetje ali osebo. Nobenega dvoma ni, da je to zelo težka in odgovorna naloga, zato je straženje tudi v miru enakovredno bojni nalogi.

Vrste straž

Po pravilniku službe JLA so straže lahko garnizijske, notranje, premične in častne. Vendar pa je taka razdelitev kajpak le ena od možnih in ustreza predvsem le potrebam operativne armade, kar pa ne pomeni, da splošno veljavna načela in pravila stražarske službe ne bi veljali za vsako stražo, pa naj jo postavijo delavci v tovarni ali prebivalci katerega kraja ob bližnjih pomembnih objektih.

Glede na dolžino trajanja delimo straže na stalne in občasne, glede na način izvrševanja naloge pa so tako prve kot druge lahko premične ali stoječe, medtem ko so po namenu lahko vezane na izvršitev bojne ali pa častne naloge. Poleg tega so glede na dnevni čas lahko samo dnevne, samo nočne ali pa dnevne in nočne hkrati.

Stalne straže so tiste, ki obstajajo stalno, ne glede na to, ali je sovražnikova aktivnost večja ali manjša. Take straže čuvajo pomembnejše objekte ob cestah in progah, skladišča streliva, hrane in opreme itd.

Občasne straže postavljamo po potrebi k objektom, ki so na določenem ozemlju začasno — k (potujočim) bolnišnicam, taboriščem itd.

Premične straže opravljajo svojo nalogo med gibanjem — spremljajo ujetnike, čuvajo razne transporte, določene osebnosti ipd. In kot smo že rekli, so lahko tudi premične straže stalne ali občasne.

Stoječe straže opravljajo svojo nalogo stoje na mestu in stražijo mostove, predore, elektrarne, RTV postaje, ujetnišča taborišča...

Častne straže določamo, kadar želimo izkazati čast visokim vojaškim in državnim domačim ter tujim osebnostim, pa tudi padlim.

Moč in sestava straže je odvisna od števila stražarskih mest, sestavljajo pa jo na-

vadno komandir, razvodniki in stražarji. Po potrebi so zraven lahko še pomočniki komandirja, kuhar, pek, kurirji in vodniki stražarskih psov. Vsekakor pa mora biti straža toliko močna, da pridejo na vsako stražarsko mesto po trije stražarji. Izjeme so le v vojni, ko morda ne bo na voljo dovolj ljudi, zato bodo drugi toliko bolj obremenjeni.

Oborožitev stražarjev

Kljub temu pa morajo starešine organizirati stražo tako, da bodo zanjo porabili čimmanj ljudi, a da varnost zato ne bo nič manjša. Pomagajo si z ograditvijo objektov, s tehničnimi pripomočki za čuvanje in signaliziranje, z opazovalnicami, stražarskimi psi in s tako organizacijo, da en stražar lahko nadzira čim večje območje.

Stražar mora biti oborožen s povsem brezhibnim orožjem in strelivom, zato mu morajo starešine, preden odide na stražarsko mesto, vse to skrbno pregledati. Stražar ima navadno lahko pehotno orožje — brzostrelko, puško ali pištolo, ob-

V nedeljo, 30. julija 1972, so na Banjici v Beogradu slovesno proslavili zaključek šolanja 25. generacije študentov Akademije kopenske vojske. Tako je naša armada pridobila nekaj sto novih vojaških starešin, ki so med študijem dosegli povprečno oceno 7,78. Najbolji uspeh je dosegel pešadijski podporočnik Mile Novaković, ki je iz 32 predmetov dobil povprečno oceno 9,81, sledita mu podporočnik za zveze Vladimir Lazarević s povprečno oceno 9,58 in pešadijski podporočnik Milorad Glumac. Napisati moramo tudi to, da so nove vojaške starešine v veliki večini člani Zveze komunistov.

pomembnejših objektih pa tudi puškomintraljez, mitraljez ali ročni minomet. Ob takih objektih naj minerji postavijo tudi minska polja, mine presenečenja ter razne naprave za osvetlitev in alarmiranje.

Premične straže se med gibanjem ne menjajo, a tiste med njimi, ki gredo peš, se tudi lahko. Ker je stražarska služba utrudljiva in odgovorna naloga, na stražo nikakor ne sme človek, ki je bolan ali telesno izčrpan, niti tak, ki je premalo izurjen za to. Prav tako ne sme nihče na stražo za kazni, stražarja, ki je ravno na straži, pa tudi nihče ne sme klicati na odgovornost in ga kaznovati. Za disciplinske prekrške odgovarja stražar šele, ko ga zamenja drug stražar — le pri težjih prekrških ga lahko zamenjajo takoj.

Odziv in geslo

Da ne bi prišlo do neljubih nesporazumov, se straža in stražarji sporazumevajo z določenimi razpoznavnimi znaki. To so tajne besede, po katerih se stražarji spoznajo med seboj in tudi ugotove pravico drugih oseb, da smejo nadzorovati izvrševanje stražarske službe, oziroma se približati straženemu objektu. Razpoznavni znaki so odziv in geslo ter parola. Z odzivom in geslom se prepoznajo med seboj stražarji in tisti, ki se jim približujejo. Stražar vedno zahteva, da mu oseba, ki se približuje, pove odziv, in če je le-ta pravi, mu stražar zašepeta geslo. Obe besedi je treba izgovoriti tiho,

poznati pa ju smejo samo tisti, ki jim je to za izvrševanje dolžnosti nujno potrebno. Odziv in geslo morata biti besedi, ki si ju je lahko zapomniti — odziv je navadno beseda, ki pomeni kak kos vojaške opreme, geslo pa geografski pojem, ki se začne z isto črko kot odziv, na primer bomba-Beograd.

Parola je znak, s katerim komandir straže preveri pravico kake druge osebe, ki ni v sestavi straže, da stražo nadzoruje ali celo zamenja. Vsi razpoznavni znaki so skrivnost, zato jih je treba temu primerno čuvati ter jih ne sme zvedeti nihče, ki za to nima pravice. Če se zve ali posumi, da so bili znaki izdani, jih je treba takoj spremeniti.

Stražar je oborožena oseba iz sestave straže, ki na določenem mestu in za določen čas čuva zaupano mu lastnino. Na stražarskem mestu je navadno en stražar, toda če je objekt, ki ga čuva straža, zelo pomemben, med pripravljenostjo, alarmom, požarom ali napadom na stražo, lahko na enem stražarskem mestu stojita tudi dva stražarja. To so stražarske dvojice. Komandir stražarjev take dvojice ne postavi niti ne zamenja v istem času. Starejši je tisti stražar, ki ga je komandir postavil na stražarsko mesto prej. Pri straženju pa si oba seveda med seboj pomagata in se dopolnjujeta.

Skoraj nemogoče je, da bi natanko predpisali vse dolžnosti stražarja, ki bi ustrezale vsem mestom in vsakemu času, toda njegove splošne dolžnosti so: da budno čuva in

očuva vse, kar mu je zaupano; da orožja ne spušča iz rok in da je vedno pripravljen, da ga uporabi; da se brani, če je napaden, oziroma da brez opomina začne streljati, če kdo napade tisto, kar on čuva; da ostane na stražarskem mestu, dokler ga ne zamenjajo ali umaknejo; da ne dovoli pristop ali prihod tistim, ki ne poznajo razpoznavnih znakov; da v primeru požara pravočasno da znak in takoj začne gasiti; da vzdržuje zvezo s stražo v stražarnici in s sosednimi stražarji itd. Stražar se ne sme oddaljevati s stražarskega mesta, odlagati orožja, sedeti, ležati, jesti ali piti, brati, pisati in delati karkoli, kar bi zmanjšalo njegovo čujnost in prisebnost pri izvrševanju naloge.

»Stoj, streljal bom!«

Stražar vsakogar, ki se približuje objektu, ki ga on čuva, ustavi z ukazom: »Stoj!«. Če se prihajajoči ne ustavi, stražar znova ukaže: »Stoj, streljal bom!«, in če se oni tudi tedaj ne zaustavi, še enkrat: »Stoj, streljal bom!«. Če tujec tudi zdaj ne obstane, stražar strelja. Če pa se je prihajajoči na enega od stražarjevih klicev ustavil in pozna odziv, ga stražar spusti blizu ali mimo. V nasprotnem primeru pa mu ukaže, naj odloži orožje, če ga ima, in da naj se oddalji od orožja toliko, da bo le-to bliže stražarju. Potem z dogovorjenim znakom pokliče komandirja straže, pazi, da mu zaustavljeni ne pobegne in ga na koncu prepusti komandirju.

Stražar zatem nemoteno straži dalje... (Po FRONTU)

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE ŠT. 31

PREMISA, RENEGAT, ANATOLE, ARARA, HOTEL, MA, PARA, KNAUR, KAKAVANA, MAE BELINA, ILEGALA, MI, PREGOVOR, RAK, SAM, PAKT, KRAVATA, EDEM, CIN, OM, TIRAN, TITOVEC, DAMASCAN, RY, AN, CR, IR, RAI, ASI, OSVEŽILNA, EAK, PIJACA, RENTA, RAL, PROTA, KK, KILOMETER, PLAZA, OTO, IKE, RUM, RENAN, DA, ITINERAR, JANINA, ARA, IJ. Knjižne nagrade prejmejo: »Treblinka« VRBINC Tomaž, Gotna vas 28, 68000 Novo mesto, »Varšavski uporniki« LAHARNAR Vera, Polževa 11, 65270 Ajdovščina in »Zločin v Orađouru« JELERIC Zdravko, Ulica padlih borcev 13/a, 65290 Sempeter pri Gorici.

Nagrajenci bodo knjige prejeli po pošti od Zavoda Borec v Ljubljani.

HITROSTRELNA PIŠTOLA

Med štirimi ekipami, ki so tekmovala tudi s hitrostrelna pištolo je premočno zmagala ekipa Centra z 374 krogi, pred drugo ekipo Centra 294 krogov, Novo Gorico 228, in Cerknico 157 krogov. Med 12 strelci je zmagal Saša Dobrila, nastreljal je 138 krogov, Borislav Kovačević (oba Centar) je bil drugi z 126 krogov, Jadran Zadnik (gozdar) tretji 123 krogov, sledijo Ravbar (NG) 115, Božič 110, Progar (oba Centar) 94 krogov itd. Obe tekmovalni so vodili republiški sodniki iz Postojne.

Vladimir Vinšek

Prijetno je pogovarjati se z mladim človekom, ki ima za seboj že veliko izkušenj, posebno takšnih, ki se nanašajo na človekovo mesto v družbi, na njegovo angažiranost na domala vseh področjih tega našega vsakdanjega dne. In če pri tem ugotoviš še to, da ima ta mladi človek širok pogled, uprt daleč naprej, da ve, kaj želi in kaj zmore, potem je tak ali drugačen pogovor z njim, čeprav tudi časovno omejen, zelo prijeten.

In ko sem v Ilirski Bistrici povprašal po mlajšem, aktivnem rezervnem starešini, so mi kaj hitro omenili Vladimira Vinška. Kmalu potem sva že sedela v njegovi pisarni, ki ni bila in ki ni ostala samo to, temveč je veliko več od tega: prostor je, ki brž pokaže vso razgibanost njegovega dela.

Vladimir Vinšek se mi je že na prvi pogled zdel zelo mlad. Trenutek pozneje sem tudi zvedel, da ima samo petindvajset let, da je že rezervni poročnik, in tudi to, da ima v občini izredno pomembno in odgovorno dolžnost: vodja priprav partizanskih enot je. In ko sem pozneje premišljeval o njegovih letih in njegovem položaju, ki je velik del njega samega, sem se vprašal: zakaj pa ne? Zakaj takšne in podobne položaje ne bi zaupali tudi mladim, saj so komandanti partizanskih divizij bili tudi mladi, pa so divizije vodili uspešno prav do tu, do Vladimirjeve Ilirske Bistrice in tu uspešno končali s sklepnimi operacijami.

Vladimir Vinšek pa že niti ni bil rojen takrat, ko so tisti mladi poveljniki vodili divizije. Danes pa je njegovo delo izredno pomembno in izredno odgovorno. V Bileči je »absolviral«
pehotne vede — na šoli za rezervne oficirje, ko mu je bilo dvajset let. Pred tem je končal gozdarsko šolo v Postojni, vendar je v gozdarstvu ostal samo tri leta in je v teh treh letih opravljal še druge dolžnosti: bil je predsednik občinske konference Zveze mladine, bil je član republiške konference Zveze mladine, aktivno pa je deloval tudi v drugih družbeno-političnih in specializiranih organizacijah. Pa je, pozneje, prišel na delo v občino kjer je videl in našel boljše delovne razmere in tam je tudi danes. Poleg vseh svojih opravil in aktivnosti še izredno študira na višji šoli za organizacijo dela.

— Aktivnost v družbenopolitičnih organizacijah ni za nikogar konjiček — mi je dejal na začetku. — Človek mora občutiti neko notranjo potrebo za tem, da dela. Notranjo potrebo pa bo občutil, če vidi pravi motiv, pravo zadovoljstvo.

To o motivih in o osebnem zadovoljstvu mi je tudi pozneje večkrat omenil in očitno je eno in drugo tudi sam našel v lastnem delu in v odpovedovanju lastnemu prostemu času, ki je, kot pravi, tako šele postal popolno izkoriščen prosti čas.

— Pa tudi ni nujno, da so rezervni starešine aktivni samo v svoji organizaciji, saj niti ne bodo imeli kaj pokazati, če organizacija kot celota ni aktivna. Aktivnost lahko pokažejo v širših okvirih in na širšem področju: pokažejo jo, če vidijo potrebo širše družbe, ne pa samo potrebe svoje organizacije.

In ker je tudi sam na vse to tako gledal, ni ostal nikdar zaprt samo v meje svoje organizacije: že nekajkrat sem ga srečal med mladimi, in čeprav se nisva poznala, mi je obraz tega mladega rezervnega poročnika ostal v spominu.

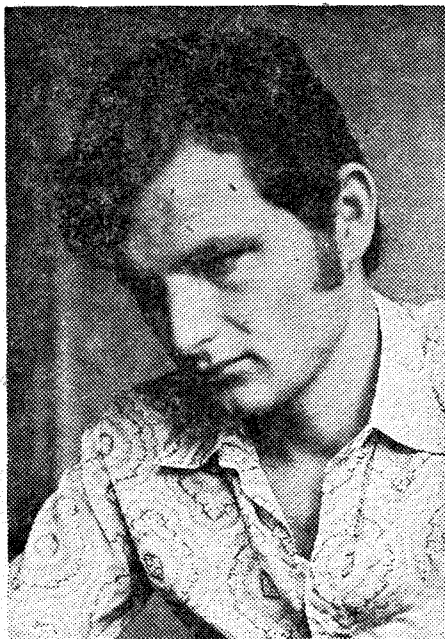
— Pa je prav mlade treba usposobiti za delo, potrebno jih je naučiti toliko stvari — je dejal. — Zato ni lepo, če pravimo, da

gre za nekakšne kratke stike med starejšimi in mlajšimi: tako eni kot drugi se lahko, v posameznih trenutkih, počutijo zapostavljene, če ne vidijo vsebine dela dlje od samega sebe. Mislim, da je nujno, da se pri angažiranju ljudi vedno odločamo za tisto stran, ki ima večjo perspektivo. Torej: včasih je treba bolj angažirati mlajše, drugič starejše, botatejše z izkušnjami. O kratkih stikih — ni govora!

In ker se sam domala vsakodnevno srečuje s svojimi kolegi, z rezervnimi starešinami, predvsem s tistimi iz partizanskih enot, potem tudi njegova ocena o tem delu nekaj velja. Vsekakor ocena velja še več, če vemo, da je Vladimir Vinšek tudi član komisije za usposabljanje in vzgojo rezervnih starešin pri občinskem odboru.

— Ocenjevalni testi so pokazali, da imajo rezervni starešine partizanskih enot izredno bogato znanje. In prav je tako — je dodal. — Njihove ocene, ki sem jih sam primerjal z ocenami drugih rezervnih starešin, so bile kar za celo enoto višje. Pa tudi drugače so ti ljudje zelo angažirani in delovni.

Kot on sam, sem pomislil: toda o sebi

ni veliko govoril. Misli, da bi, posebno v manjših občinah, v aktivnosti družbenih in političnih organizacij morali vključevati več mladih ljudi; da se vsak posameznik mora posvetiti predvsem eni sami organizaciji in v njej delati temeljito in solidno; da ne smejo nastajati praznine v tem delu in da tudi ne bodo nastajale, če se v družbenopolitično delo vključuje večje število mladih ljudi: vedno bodo ob pravem času prihajali novi, mladi, že izkušeni in sposobni.

Tako kot je prišel tudi on, sem mislil pozneje. In še veliko je pred njim: petindvajsetletni rezervni poročnik, vodja priprav partizanskih enot. To odgovorno in nenehno delo pomeni, sem presodil, veliko njemu samemu, veliko pa tudi on sam pomeni delu, ki ga opravlja.

In prav je tako.

Ker tudi vse to nekaj pomeni: da so za odgovorna mesta nastežaj odprta vrata vsem mladim, ki so družbeno in politično tako aktivni, kot je Vladimir Vinšek.

IVO TOMINC

Tromblonski izstrelki postajajo vse pomembnejši za boj s tanki, predvsem pa so močno orožje za protiotklopni boj v partizanskih enotah. Starešine teh enot pa morajo tudi sami obvladati spretnost izstreljevanja tromblonskih izstrelkov, saj je v tem treba izuriti vse do zadnjega pripadnika partizanskih enot. Na fotografiji: Stefan Oblokar, rezervni kapetan, je prvi pokazal pripadnikom svoje enote, kako naj izstreljujejo tromblonske izstrelke z vojaško puško M-48 kal. 7,9 mm.

Foto: I. Tominc

Dr. Teodor Tominšek:

KOČEVSKI PROCES

(nadaljevanje)

Iz vsega navedenega jasno sledi, da ima ravnanje in delovanje uvodoma navedenih političnih in vojaških organizacij oboje narodnega izdajstva, ki so opisana v uvodni definiciji tako, da se morajo organizacije oz. formacije, ki so zagrešile opisano izdajalsko početje, ožigosati kot narodnoizdajalske. Kakor je izdajalska organizacija kot celota, tako se mora smatrati tudi pripadnost k taki organizaciji kot narodnoizdajalska.

Nastane vprašanje, kaj je te ljudi dovedlo do tega, da so se podali na izdajalsko pot, in zakaj so na tej poti ne samo vztrajali nego svoje izdajalsko početje še stopnjevali, kljub grozotnim posledicam, ki ga je rodilo za slovensko ljudstvo in ves slovenski narod. Iz njihovih izjav ni publikacij, kakor tudi iz zagovora nekaterih današnjih obtožencev, je razvidno, da opravčujejo svoje izdajalsko početje s potrebo borbe proti komunizmu, češ da je Osvobodilna fronta zgolj komunistična tvorba ter kot taka anacionalna in sovražna veri in cerkvi. To opravičevanje je očitno zlagano, kar jasno pričajo že sami dogodki zadnjih dveh let. Nihče pač ne more zanikati dejstva, da vodi edino Osvobodilna fronta aktivno borbo proti okupatorju tako na političnem, kakor vojaškem polju, in to že od vsega začetka, to je od svoje ustanovitve aprila 1941 dalje. Cilji Osvobodilne fronte slovenskega naroda so jasno formulirani. Glavna točka njenega programa je poleg aktivne borbe proti okupatorju osvoboditev in združenje vseh Slovencev ter samoodločba slovenskega naroda, torej čisto nacionalne zahteve in čisto nacionalna gesla, tako da o kaki anacionalnosti pač ne more biti govora. Prav tako je neosnovan očitki giede nasprotovanja veri in cerkvi, kajti po programu Osvobodilne fronte je svoboda vere in vesti izredno zagamčena; pri ustanovitvi Osvobodilne fronte so sodelovali tudi vodilni ljudje iz katoliškega tabora (dr. Stanovnik, dr. Breclj, prof. Koček itd.), ki so ves čas udeleženi v njenem vodstvu; široke množice vernega katoliškega ljudstva zvesto sodelujejo v osvobodilni borbi pod okriljem Osvobodilne fronte, na osvobojenih teritorijih se ni nikdar ničesar storilo, kar bi bilo v škodo veri in cerkvi, duhovščina pa je vedno in povsod neovirano opravljala svoje verske in cerkvene funkcije, nikjer se ni branilo ljudstvu, da se ne bi moglo javno in privatno zadostiti svojim verskim pravicam in dolžnostim. Preganjala se je le tista duhovščina, ki je zlorabljala vero in cerkev za svoje že opisano izdajalsko početje.

Res je, da poleg drugih svetovno-nazorskih in političnih skupin sodeluje v Osvob-

prča razvoj in veličasten porast slovenskega osvobodilnega pokreta pod vodstvom Osvobodilne fronte, ki je z doslednim izvajanjem svojega nacionalnega programa, z dosledno in neizprosno borbo proti okupatorjem in njegovim domačim pomagačem pritegnila v svoje vrste najširše ljudske množice po vsem slovenskem ozemlju ter si končno priborila priznanje in obdovanje vsega civiliziranega sveta. Zlasti tudi priznanje velikih zaveznikov Sovjetske zveze, Anglije in Amerike. Vsa ta, ne samo doma, temveč vsemu svetu znana dejstva, jasno dokazujejo, da so vsi navedeni očitki do-

Bojan Polak-Stjenka je bil kot komandant brigade eden od sodnikov laikov na kočevskem procesu.

mačih izdajalcev proti Osvobodilni fronti in zlasti proti slovenskim komunistom iz trte izvitosti in brez vsake podlage, da se torej za njihovim izdajstvom skriva nekaj povsem drugega, kakor borba proti komunizmu.

Prave motive in cilje, ki jih zasledujejo, lahko razberemo že iz sestava te izdajalske koalicije. Kakor zgoraj omenjeno, tvorijo njeno vodstvo slovenski voditelji bivših strank JNS in JRZ ter vodilni člani reakcionarnega krila Sokola. To so torej vodilni pripadniki onih protiljudskih režimov, ki so nad 20 let s svojo lažno demokratično strankarsko politiko varali jugoslovanske narode in široke ljudske množice s puhlimi nacionalnimi in verskimi gesli in obljubami ter črpali vso svojo moč iz politične zaostalosti in nezavednosti ljudstva. Ze takrat so svoje protidemokratske cilje in metode opravičevali z borbo proti komunizmu ter pri tem v bistvu uporabljali ista lažna gesla, kakor sedaj za časa okupacije. Z nastankom in razvojem narodno-osvobodilnega gibanja so se ti ljudje čutili resno ogrožene v svojih pozicijah.

To splošno narodno gibanje je nastalo in se razvijalo brez in mimo njih pod vodstvom demokratičnih sil, katerih do tedaj s svojo nasilno protiljudsko politiko niso pustili na površje. Ker z ozirom na razpad države in okupacijo niso uneli lastnih sredstev, da to gibanje z lastno močjo zatro oziroma, da se polaste njegovega vodstva, so se vrgli v naročje okupatorju, da z njegovo pomočjo zatro to gibanje in si tako zavarujejo svoje položaje. S tem so dokazali, da so jim osebni in strankarski interesi nad vse, da se pri varovanju teh interesov ne ustrašijo nobenega sredstva, niti izdajstva lastnega naroda ter da je njihovo opravičevanje z borbo proti komunizmu le laž in krinka, da prikrivajo svoje izdajalsko početje pred slovenskimi ljudskimi množicami in svetovno javnostjo. Ker so to svoje izdajalsko početje izvrševali in ga še izvršujejo zgolj iz gori omenjenih osebnih in strankarskih motivov, se jih je opravičeno prijel naziv »bela garda«
kot znak njihovega protinarodnega in protidemokratskega oboje.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Sodnik-laik Andrej Cetinski-Lev je bil v času kočevskega procesa komandant bataljona v Cankarjevi brigadi.

bodilni fronti tudi komunistična stranka, celo več, ta stranka je dala pobudo za njeno ustanovitev in ima v njej vodilno vlogo. Toda zgodovinska resnica je tudi to, da je komunistična stranka dosledno delovala in vztrajala na striktni izvršitvi gori opisanega nacionalnega programa Osvobodilne fronte, da je pri tem svoj ožji program povsem podredila skupnim ciljem narodno osvobodilnega gibanja ter da je v dosego tega cilja doprinesla relativno naj-večji krvni davek. O tem složnem delovanju vseh v Osvobodilni fronti združenih skupin

Kokrški odred in njegove posebnosti

V znamenju praznovanja tridesetletnice slovenske partizanske vojske praznuje svoj 30-letni jubilej tudi Kokrški odred. Odbor Kokrškega odreda, ki deluje pri združenju borcev NOV v Trzinu, kjer ima odred svoj dom, je pripravil pestro in razvejano proslavo, ki bo vrh dosegla z zborovanjem v Trzinu 6. avgusta 1972 ob 10. uri. Na zborovanju bo govoril Vinko Hafner. Slavju se priključuje tudi naš list s prispevkom Ivana Jana, ki bo tekkel v nadaljevanjih.

Začetek in konec kokrškega odreda sta zaznamovana s poskusi osvoboditve več sto zapornikov iz begunjske kaznilnice v avgustu 1941, ter z dejansko osvoboditvijo nekaj čez 600 jetnikov iz teh zaporov čez štiri leta — v maju 1945. Že to dejstvo jasno govori, da je okupator uvedel v pokrajini hudo nasilje in da je bil upor uperjen prav proti temu nasilju in uničenju naših rojakov.

Začetek kokrškega odreda obeležuje ustanovitev Storiškega bataljona 4. avgusta 1941, dalje poskus napada na Begunje in prvi boj ter smrt prvih osmih borcev pod Storiščem 1. avgusta 1941, po čemer je Trzin povzel tudi občinski praznik.

Kokrški odred je nastajal, deloval in se gibal pod Storiščem, v dolini Kokre, pod Krvavcem in na kamniškem področju, v drugem obdobju pa tudi zahodnoje pod Stolum do Jesenic in vse do Rateč v Zgornji

savski dolini. Tako se je njegovo operativno območje raztezalo od zahodnega predela Karavank do Kamniških planin in skoraj do Ljubljane, se pravi na vsem levem bregu Save. Prav to območje pa je bilo za okupatorja zelo pomembno, za osvobodilno gibanje pa sila težavno. Odred je tako deloval na občutljivem ozemlju, ki je poleg tega tudi zelo razgibano, bogato z višinami, močno razčlenjeno. Skratka — zemljišče kokrškega odreda je bilo gorsko-planinsko in za partizanske enote sila neprikladno. Predel pod Karavankami je ravninski ter se nenadoma in strmo dvigne v visoke grebene in gore, na drugi strani pa je že Koroška. Poleg tega karavanske strmine niso dosti obljubene in tako odredne enote niso imele ugodnega zaledja ali ustreznega manevrskega prostora. Razen tega proti jugu vso pokrajino seka reka Sava, ki je bila vseskozi za partizane huda in nevarna ovira. Zaradi takega operacijskega prostora

je bil kokrški odred tipična planinsko-gorska enota.

Na območju kokrškega odreda so tudi goste železnice in ceste, speljane okoli gozdov, pod hribe in v hribe, kar je bilo za dobro opremljenega okupatorja zelo ugodno. To območje je bilo za okupatorja še toliko pomembnejše, ker je pomenilo zvezni člen med Avstrijo in tem delom Slovenije in hkrati Jugoslavije. Na tem predelu so namreč tudi taki važni prelazi kakor je Ljubelj, cesta čez Jezersko, železniški predor na Hrušici pri Jesenicah in še Podkorenko sedlo. Zaradi take lege in komunikativne ter politične važnosti okupator tega dela za nobeno ceno ni smel in ne hotel spustiti iz svojega nadzorstva.

Že vse od nastajanja v 1941. in potem v 1942. letu, je Kokrški odred z različnimi akcijami na tem terenu preprečeval uresničevanje okupatorjevih načrtov, s katerimi je le ta na vsak način hotel »napraviti to deželo nemško«. Kokrški odred in njegove predhodne enote je že v začetku vezal nase po več tisoč okupatorjevih policistov, orožnikov in vojakov. Poleti, jeseni in na zimo 1942, ko je okupator z močnimi silami poskušal vse, da bi uničil ali vsaj razbil gorenjske partizanske enote in s tem zlasti enote kokrškega odreda v Karavankah, so se odredni bataljoni v številnih spopadih res zmanjšali, toda tudi proslavili. Iz teh časov so znani boji v Udnem borštu, spopadi pod Storiščem, napadi ob glavnih gorenjskih cestah, posebno pa boji kamniškega bataljona v maju v Tuhinjski dolini.

V teh bojih je Kokrški odred že v 1941 in 1942 letu žrtvoval celo vrsto najprednejših ter nesebičnih borcev in organizatorjev vstaje kot so bili Jože Janežič, Stane Bečan, Jože Fink, Matija Blejec, Franc Per, Tine Pestotnik, Peter Podbevšek, Janez Ogrin, Karel Mlakar, Anton Stefe in drugi.

Posebnost tega odreda je, da je bil sestavljen dvakrat: prvič junija 1942, obnovljen pa je bil avgusta 1944. Tudi to dejstvo izraža silovitost okupatorjevih naporov, da bi zatrl partizanstvo na Gorenjskem, ali točneje na ozemlju Kokrškega odreda, ki smo ga že opisali! Ogledimo si na kratko nastanek prve sestave te enote!

Spomladi 1942 si je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet zamislilo, pripravilo in začelo izvajati široko ofenzivo v vsej Sloveniji. V zvezi s tem je ikazalo tedanje partizanske enote povezati v večje enote, v odrede, te pa v grupe odredov. Na Gorenjskem naj bi v ta namen sestavili Gorenjski in Kokrški odred, pozneje pa še Koroški, ki naj bi bili povezani v I. grupo odredov. Ta ukaz je bil sestavljen že v aprilu 1942 in je — kar je pomembno za nas — za Kokrški odred predvideval akcijsko ozemlje na levem bregu Save z mejo pri Trzinu na zahodu in do Kamnika na vzhodu, na severu pa do avstrijsko-jugoslovanske meje. Kokrški, tako kot Gorenjski odred, pa je bil zaradi trdih gorenjskih razmer, kjer ni mogla teči redna kurirska zveza, ustanovljen dobra dva meseca kasneje, in sicer 18. junija 1942 na Kališču pod Storiščem, čeravno moramo reči, da je nastajal postopoma. Odredno poveljstvo je bilo imenovano prve dni junija, njegova bataljona pa sta tudi nastajala različno. Kamniški bataljon je bil organiziran že sredi maja 1942, Kokrški pa mesec dni kasneje. Za današnje pojme je bil odred maloštevilen, saj je bilo v obeh bataljoni le okoli 160 borcev. Toda spričo razmer in šele razvijajočega se upora, ter zaradi prostovoljnosti moštva je bil odred pomembna enota, ki je okupatorju na tem občutljivem predelu z vso resnostjo preprečevala izvajanje njegovih načrtov. Bataljona pa nista delovala kot združena enota, temveč sta dobila vsak svoje operativno območje. Kamniški ali 1. bataljon je deloval v okolici Kamnika, kar pove že samo ime, kokrški ali 2. bataljon pa se je zadrževal na območju Storišča in Krvavca do Trziške Bistrice. Pogojev za združeno delovanje spričo nemške moči ter značilnosti ozemlja v teh krajih ni bilo niti tedaj, niti kdaj pozneje.

V duhu povelj in potreb sta oba bataljona takoj razvila močno aktivnost in v sklopu priprav na partizansko ofenzivo ter na prihod 2. grupe odredov na Gorenjsko vezala nase več tisoč okupatorjevih vojakov in policistov. V juniju in juliju 1942 se je tako na Gorenjskem razplamtel močna partizanska ofenziva, ki je imela za cilj poživitev množičnega upora ter pridobi osvobodeno ozemlje. Prav zaradi tega je prišla z Dolenjske na Gorenjsko tudi močna 2. grupa odredov.

Vendar pa zamišljenega cilja ni bilo mogoče doseči, kajti tudi Nemci so, kot odgovor na razširjajočo se vstajo, pripravili in začeli z močno ofenzivo, v kateri so angažirali najmanj 15.000 policistov elitnih enot, orožnikov in še vojakov. Po trdovratnih bojih so bile gorenjske partizanske enote razredčene, padla sta celo voditelja 1. grupe odredov narodna heroja komandant Jože Gregorčič-Gorenjc in Lojze Kebeštan. V tem času je bil (septembra 1942) v Udnem borštu v dramatičnem boju od sto-krat močnejšega sovražnika uničen 2. ali kokrški bataljon, na Krvavcu je bila razbita ena izmed čet, nazadnje pa sta v hudih bojih padla tudi odredni komandant narodni heroj Matija Blejec-Matevž ter politkomisar Anton Stefe-Kostja.

Vse te boje je spremljalo hudo okupatorjevo nasilje: streljanje talcev, požiganje celih naselij, kot so Kokra, Koreno, Kostanj, Hom ali Gradišče, izseljevanje partizanskih družin, številne aretacije aktivistov, pri čemer so nevarno vlogo odigrali tudi domači odpadniki-raztrganci in prvi gorenjski organizatorji belogradizma, ki so se udeležili okupatorju.

Kljub sovražnikovim premoči in nasilju in kljub trenutnemu razbitju kokrškega odreda, pa odpor na tem delu Gorenjske ni zamrl. Prvi sestav Kokrškega odreda je odigral svojo vlogo nadvse častno in požrtvovalno in v ta boj vgradil številne žrtve. Ob vsem tem moramo za prvo obdobje odreda ugotoviti tole:

● Čeprav je prvi sestav kokrškega odreda formalno živel in deloval le dobrega pol leta — od junija do konca 1942 — je dejansko nastajal, nastal in premagoval vse težave, ki so spremljale začetke vstaje v najtrših nemških okupatorskih pogojih, že od poletja 1941. V tem času je mnogokrat premočnemu in tehnično moderno opremljenemu in oboroženemu okupatorju tudi na problematičnem ozemlju zadal občutne izgube, še več pa skrbi. S svojim delovanjem je vezal nase občutne okupatorjeve sile. In to kljub dejstvu — ali pa prav zaradi tega — ker nikoli ni mogel delovati kot združena enota, temveč po četah in bataljoni, ki so pokrivali vse dodeljeno ozemlje.

● V boju proti tako nadmočnemu sovražniku so borci prvega odreda vlagali velike napore in ob tem poizkušali razvijati različno, vsekakor pa gverilsko taktiko. Prav zaradi sovražnikove moči in njegovih domačih pomočnikov, ter zaradi drugih prvin in posebnosti, ki so šle v prid okupatorju, so borci tega odreda utrpeli tudi tolikšne ljudske žrtve. Kmalu se je pokazalo, da je levi breg Save s Karavankami in kamniškim masivom predel, ki ga Nemci ne nameravajo izpustiti iz svojega nadzorstva. Še trše razmere, kot veljajo za Gorenjsko sploh, moramo pripisati sektorju Kokrškega odreda, kar je veljalo vsa štiri leta NOB.

● Čeprav so Nemci v drugi polovici 1942 leta iz taktičnih razlogov začasno prenehali streljati talce, da bi v navidezno mirnih okoliščinah izsilili vsaj začasno priključitev k rajhu, je šlo v bistvu za dušenje vstaje in za gorenjske fante ter moše. Le te so nameravali vpoklicati v svojo vojsko. Teh je bilo tedaj na Gorenjskem okoli 11.000.

● V tem času je imel okupator na Gorenjskem veliko premoč. Poleg 19. policijskega polka Alpenland z več kot 2.000 možmi, je bila za boj proti partizanom tam še cela vrsta drugih policijskih enot in orožništva. Tako tudi 18. policijski polk gorskih lovcev in drugi, ki so bili s svojo motorizacijo vsak hip pripravljeni kreniti proti partizanom v katerikoli del Gorenjske.

● Očitno je, da zemljišče severno od Kranja nima pravzga zaledja za ugodno zadrževanje partizanskih enot, poleg tega pa se tu ravninski predel naglo dviga v strmine. Veliko je tu čistega prostora, gorovje je razsekano z vodami, kar vse je neprikladno in utrudljivo za hojo, to pa je bilo za partizane poglavitno, medtem ko je okupator svoje enote po številnih cestah lahko naglo prevažal s kraja v kraj. Pomembna je bila tudi bližina rajha, za kar so šteli že bližnjo Koroško.

● Iz Kokrškega odreda so šli tudi na Koroško prvi organizatorji NOB in v Kokrški odred je pozimi 1942/43 prišel tudi Korošec Franc Pasterk-Lenart, poznejši komandant 1. Koroškega bataljona in narodni heroj.

● V takih okoliščinah in s takim odnosom sil (Kokrški odred je v prvem sestavu štel največ 260 borcev) ni bilo mogoče napadati okupatorjevih postojank. Nujna je bila gverilska taktika, ki je od časa do časa na svoj način partizanske enote potiskala v defenzivnost. Toda ta defenzivnost v hudih prelomnih dneh ne moremo nazivati s tem imenom, temveč je pravilno reči, da je bila razredčenost kokrških partizanov posledica silovite okupatorjeve moči.

Na kokrškem področju je v začetku 1943. leta ostala le še peščica borcev, katerih del je spet odšel med prebivalstvo. Lotevali so se političnega dela, oživljali razbite organizacije OF ter postaljali nove. Pripravljali so predvsem protinemško mobilizacijo, kar je bila tedaj poglavitna naloga ne le borcev kokrškega odreda, temveč vseh gorenjskih partizanov.

(Konec prihodnjic)

fotografija z vprašajem

Na objavo fotografije z udeleženci mladinske konference v predzadnji, 30. številki (TV-15 z dne 20. julija 1972) smo doslej prejeli tri pojasnila in sicer: Prvo pojasnilo nam je poslal Alojz Kragelj-Smeli iz Ribnice na Dolenjskem, Prijatelj trg 5/7. Pravi, da to fotografijo hrani tudi sam in da je na njej zapisano: »Na položaju, dne 17. septembra 1944. leta za spomin, ko sem bil na omenjeni konferenci v Spodnjem Konoplju. Smeli.« Najbrž je pravilno Spodnja Kanomlja, ker je pri Idriji samo Kanomlja, nikjer na karti pa ni najti kakšne Kanoplje. Alojz Kragelj-Smeli leži drugi z leve s puško, poleg tovariša z belo srajco in očali.

Drugo pojasnilo nam je poslala Ivanka Ipavec Filipič, partizansko ime Klementa, iz Nove Gorice, Grčna 10. Pravi, da je bila fotografija posneta 13. avgusta 1944 v Podlakah nad Grgarjem za časa 2 do 3-dnevne konference ZMS za kanalsko-čepovansko okrožje. Na njej so mladinke in mladinci iz Grgarja, Bat, Raven, Banjšic, Cepovana, Trnovega, Kala nad Kanalom itd. Poleg sebe je prepoznala še: sekretarko aktiva Milico Jakopič-Ljupko, Ido Zbogar, Marjeto Pertot, Danico Vončina, Milko iz Lipic, Ido iz Loma, Zorko-Bosiljko iz Grgarja, za druge pa se imen ne spominja. Nič ni naznačila, katere po vrsti so te mladinke, puščico je naredila samo zase, ki je druga z leve nad tovarišem s kravato. Pripominja, da hrani poleg objavljene še druge fotografije s te konference in fotografije z drugih posvetovanj in da dobro ve, da je bil sedež aktiva na Kornu pri Kalu nad Kanalom.

Tretje pojasnilo nam je poslala Valerija Valentinčič iz Idrije pri Bači, sedaj poročena Tell in stanujoča v Ljubljani, Linhartova 66. Pravi, da objavljena fotografija predstavlja udeležence Pokrajinske konference SKOJ z dne 13. VII. 1944 v neki samotni hiši pri Zg. Sebeljah. Prepoznala je sledeče tovarišice: Diana Baloh iz Idrije pri Bači, sedaj poročena in živi v Novi Gorici, čepi med obema tovarišema z leve, Danica Kovačič iz Idrije pri Bači, tudi poročena in živi v Novi Gorici, stoji v izrazito beli bluzi pri sredini z leve, nad njo v ozadju (vidi se samo glava) Valerija Tell, z desne tovariša z očali in v beli srajci čepi Marija Kacin iz Cerknega, nad njo z desne (med tovarišico z belo bluzo in tovarišico s telovnikom) stoji Ivanka iz Idrije, sedaj poročena Pipan, živi pa v Splitu, Jalova 28, v isti vrsti poleg tovarišice s telovnikom je Milojka iz Lokavca in zadnja na desni je Zlatka Kacin iz Cerknega.

Pojasnila se glede datuma in kraja razlikujejo, kar ni čudno, saj je od tistega časa minilo že 28 let. Zlasti obe tovarišici pa sta navedli naslove tolikih udeleženk konference, da ne bo težko ugotoviti pravega datuma in pravega kraja. Vsem trem se za pojasnila najlepše zahvaljujemo.

Zdaj pa spet prošnja za pomoč pri ugotavljanju, kdo so mladinke oziroma skojevke na danes objavljeni fotografiji, iz katerega kraja, ali so morda udeležke kakega tečaja ali sestanka, kje so se fotografirale in kdaj ter kdo jih je posnel. Navedite imena in priimke ter partizanska imena ali pa vsaj imena in od kod so bile doma!

Prvi partizani na jeseniškem področju

Jeseniška občina ima 1. avgusta občinski praznik. Zakaj so izbrali prav 1. avgust? Žive so le štiri priče znamenitega dogodka leta 1941. Med njimi je Roman Stana, rezervni kapetan I. razreda. Bil je obratovodja v šamotarni jeseniške železarne. Pripovedoval je:

V jeseniški okolici so bili prvi partizani že kmalu po prihodu okupatorja. Junija in julija so se gibale po hribih okrog Jesenic tri partizanske skupine. Stane Bokal je vodil skupino na Črnem vrhu, na Mežakliji je bil vodja Jože Finžgar, na Hrastniku pa Jože Gregorčič. Julija so se te skupine združile v jeseniško četo. Dne 29. julija 1941 je bil sestanek okrožnega komiteja za jeseniško področje. Takrat so nas Nemci prvič napadli. Izmed nas ni nihče padel, pač pa je bil tovariš, po poklicu kovač, nerodno ranjen v peto. Tisti dan je bil pri nas tudi Tomaž Verdnik (pozneje narodni heroj). Naše taborišče je bilo nad Babo nad Poljanami. Postavili smo ga v polkrogu, da bi bila obramba lažja.

Cez tri dni, 31. julija, ponoči smo se odpravili na akcijo — minirat zgornji most glavne ceste in spodnji, ki so ga ob začetku vojne (po razstrelitvi glavnega) naredili Italijani. Razstrelivo nam je priskrbel Riče ki je tedaj delal v kamnolomu železarne. Vodil nas je komandir Jože Gregorčič, za vodnika terenu pa je bil Stane Kersnik-Jelovčan. Med miniranjem so nekateri stražili, drugi pa smo pomagali minerju. Spominjam se še dobro, kako sem podajal razstrelivo in pomagal povezovati mine.

Ko je bilo vse nared, smo odšli proti Potokom. Bili smo že precej daleč, ko je silovito zagrmelo. Spodnji most je popolnoma razneslo, zgornjega pa je le okrušilo. Minilo je komaj deset minut, ko je z Jesenic prihrumel tovarnjak z vojaštvom. Na

vse strani so svetili, da bi nas odkrili, mi pa smo jo že ubrali čez dobravsko polja. Savo smo prešli čez most pod Potoki. Zdaj je ta kraj pod globoko vodo zbiralne ga jezera elektrarne v Mostah.

Jelovčan nas ni vodil po isti poti, po kateri smo prišli z Mežaklije, kot da je nekaj slutil. Pod našim taboriščem nad Babo smo zashšali streljanje. Takoj smo pomislili, da so napadli tovariša, ki so ostali v taborišču. Pohiteli smo jim na pomoč. Že od daleč smo zagledali Nemce. Poiskali smo si zaklon in jih začeli točiti od strani, od koder so prišli proti taborišču. Seveda so bili neprijetno presenečeni. Zmedli so se in so jo hitro ubrali nazaj, na Jesenice.

Pozneje smo zvedeli, da jih je do taborišča privedel izdajalec — poštar Koritnik z Javornika. Ko je nekaj dni pred tem hodil okrog našega taborišča, nismo temu posvečali dovolj pozornosti. Napadeni tovariši so povedali, da sta Nemce zagledala prva Franc Papler in Franc Božič (ta je zdaj direktor Sportmetala na Jesenicah). Opozorila sta druge tovarise, da so se umaknili proti skalam. V taborišču sta bila tudi Viktor Arzenšek in Ferdo Koren, ki sta lovila novice po radiu. Med umikom iz taborišča sta stopila na spodnjo pot namesto za zgornjo, kar je bilo zanj usodno. Nemški policisti so ju pokosili. Nemci so nato vdrli v taborišče. Vse so premetali. Posodo so prebodli z bajoneti.

Arzenšek in Koren sta bila prvi žrtvi v boju proti okupatorju na jeseniškem področju in pravzaprav tudi na Gorenjskem. Njima v spomin je občina izbrala prvi avgust za svoj praznik. Padla sta na Obranci, kjer je zdaj spominska plošča.

Pred dnevi smo si šli ogledati tisto taborišče. Tam smo še našli preluknjeno posodo.

Po tistem napadu smo morali taborišče zapustiti. Odšli smo na Pokljuko. Med potjo so se nam pridružili partizani iz Gorij. Že naslednji dan smo se odpravili čez Bohinjsko Belo na Kupljenk, potem pa od tam na Jelovico. Tam smo se združili z leščansko četo, ki jo je vodil Tonček Dežman (narodni heroj).

BRANKO BLENKUS

KDO JE IZGUBIL MEDALJO ZA HRABROST

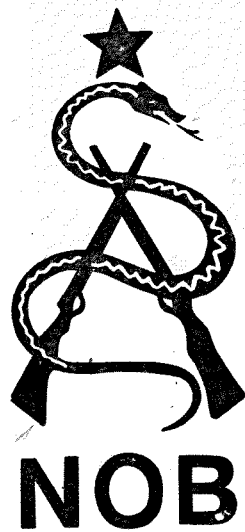
Na proslavi v Zadobrovi je nekdo od udeležencev izgubil medaljo za hrabrost. Našli so jo taborniki in jo prinesli v naše uredništvo. Lastnik tega odlikovanja naj pride ponj v uredništvo TV 15 v Ljubljani, Beethovnova 10.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem občinskemu odboru ZZZB NOV Koper, da mi je doodelil stanovanje v Kopru! Stanovanje popolnoma ustreza potrebam moje družine. Posebej se zahvaljujem za tovariško razumevanje tovarišema Radu Pišotu-Sokolu in Giorgiu Dudineju!

VIDA KLATZER-BREDA

Slovenski zdravniki v boju za svobodo

dr. Franc Gerlovič

Rodil se je 26. februarja 1887 v Župeči vasi pri Krškem. Promoviral je 1916. Bil je Maistrov borec za severno mejo. Pozneje je služboval v raznih krajih Slovenije in v Banatu. Od leta 1934 do 1944 je bil ravnatelj bolnišnice za duševne bolezni na Studencu pri Ljubljani. Sodeloval je z osvobodilnim gibanjem; pomagal je skrivati in ščititi aktiviste, posebno zdravnike, medicince in ranjene partizane. Po hišni preiskavi so ga 12. februarja 1944 aretirali in odvedli. Za njim je izginila vsaka sled. Verjetno ga je ubila črna roka v belogardistični postojanki na Rudniku ali pri Urhu že februarja 1944.

DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likozarjeva—Tomšičeva
BLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišeje v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- ilustrirano revijo »TOVARIŠ«
- štirinajstdnevnik »NASI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

diferencirana
uporabnost
baterij

vam omogoča
optimalno
izkoriščanje energije

super

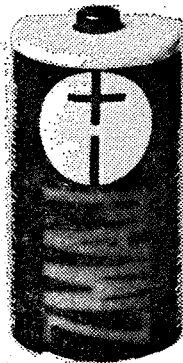
zlata — za zahtevne aparate

extra

srebrna — za navadne aparate

normal

črna — za razsvetljavo

Bil sem v posebni skupini

Žal mi je za mojim dobrim površnikom, obleko in toplim puloverjem. Zadovoljen sem, da so mi pustili vsaj čevlje. Par dobrih čevljev čisto pomeni v koncentracijskem taborišču zagotovilo življenja.

Obujem se in grem za skupino, ki odhaja iz kopeli. Z njo grem čisto nag po poti do drugega poslopja. Tu čakamo še kakšne pol ure v ledenem mrazu, da je zbrana vsa skupina štiridesetih. Pomislite, kaj pomeni, če po topli kopeli stojiš čisto nag v mrazu 18 stopinj pod ničlo. To je smrtno nevarno...

Ko prihaja za nami že druga skupina, se končno premaknemo. Esesovski stražar nam ukaže, naj tečemo. Po petsto metrih teka se znajdemo pred barako št. 23 karantenske četrti taborišča.

Pred vhodom v barako stoji kriminallec z zelenim znamenjem: kapo barake. Vsakemu, ki vstopi, izroči četrto kile kruha, njegov pomočnik pa še žličo mastnega mesa iz konzerve. Dajo nam tudi po četrto litra tople kave.

Po desetih dneh stradeža je to kraljevski obed. Hlastno ga pospravim, nato pa začnem iskati prostor, kamor bi legel. V nekem kotu najdem prostorček, ki ima to prednost, da prihajajoči in odhajajoči tovariši ne bodo hodili čezme. Za ležišče so mi seveda gola tla, saj v karantenski četrti ni postelj. Kljub temu pa na mah zaspiš...

Ko se zbudim, se spomnim svojih ubogih tovarišev, ki še vedno čakajo, da pridejo pod prho, če se sploh še lahko držijo pokonci.

140

Tri dni smo ostali v baraki brez dela. Dobivali smo še kar dobro hrano in smo se kolikor toliko odpočili po tegobnem potovanju.

Tretjega dne je prišel neki esesovski častnik v spremstvu nekega generala in pozval tiste, ki so delali v Auschwitzu v krematoriju, naj se javijo. Kri mi je zastala v žilah. Ti ljudje so pedantni, gotovo imajo sezname naših imen. To ne bi bilo nič čudnega. Premišljam. Zdi se mi, da bi radi v tej množici ulovili tiste, ki vedo, kaj vse se je dogajalo v krematorijih. Če bi imeli seznam, bi gledali številke, ki jih imamo vžgane na rokah. Tu me nihče ne pozna.

Potajil sem se in čakal v tišini, da je minilo nekaj mučnih minut. Prav sem imel. Še enkrat sem si rešil življenje.

Še isto noč smo prejeli progaste jetniške obleke in se odpravili po gorski poti na železniško postajo Mauthausen. Tu so nas strpali v vagon — bilo nas je kakih sedem tisoč — in nas odpeljali v koncentracijsko taborišče Melk ob Donavi. Potovali smo v zaprtih vagonih, sedeč na podu. Po treh urah smo bili že v Melku.

Tudi koncentracijsko taborišče Melk je bilo na vrhu hriba. Poprej je bila tu kasarna pionirjev z imenom »Freiherr Von Birabow«. V ogromnih barakah je bilo že po petnajst tisoč jetnikov hkrati.

Lepota slikovite pokrajine je malce ublažila našo mizerijo. Tu ti zbudi pozornost velikanska opatija, zgrajena v baročnem stilu na skali, pa Donava, ki se vije med polji. Prizor je res lep, nepozaben. Donava je reka, ki teče k nam; torej smo že skoraj doma.

39.

Leta 1945 je pomlad prišla zgodaj. V začetku aprila so drevesa v jarkih vzdolž naelektrane bodeče

141

žice taborišča Melk že zelenela. Na bregu Donave, ki se vije po dolini, je bilo že videti zeleno travo, sneg naokrog je že izginjal.

Že osem tednov preživljam dobro in slabo v koncentracijskem taborišču Melk. Zdaj sem že zdelan in oslabeel; samo upanje, da bom vsak čas svoboden, me rešuje pogubne letargije.

Tu je vse narobe. Pred našimi očmi potekajo kakor na filmskem traku zadnji trenutki Tretjega rajha.

Neizmerne kolone vojaških enot se v neredu umikajo v notranjost dežele, ki je spremenjena v kup kadečih se ruševin. Po Donavi, ki je zaradi tajajočega se snega precej narasla, pluje nešteto lađij in čolnov, ki prevažajo prebivalce izpraznjenih mest.

Vse mine. Sanje o Tretjem rajhu, ki naj bi živel tisoč let, so se sesule v prah. Zavest o narodu-gospodarju in o večvrednosti rase se je morala umakniti bridkemu razočaranju.

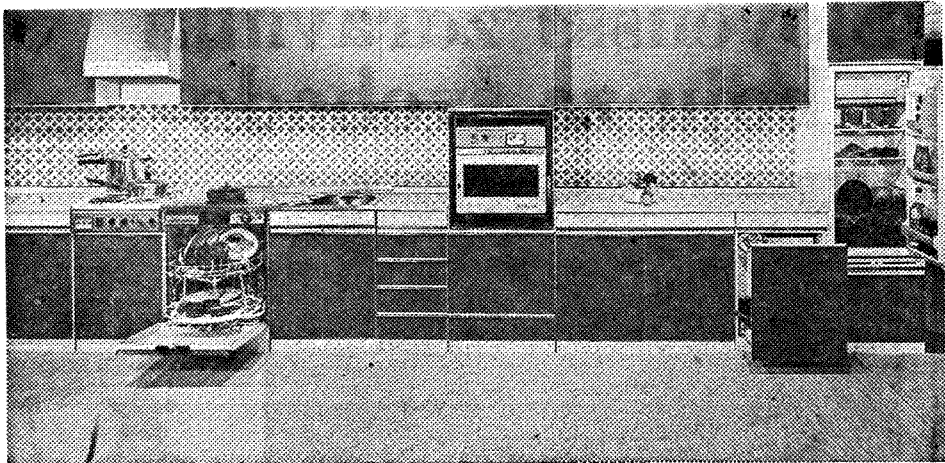
Svobodoljubnim narodom Evrope ne grozi več nevarnost, da bodo zbrisali njihova mesta, kot bi potegnili z gobo po tabli. Ne grozi jim več nevarnost, da jih bodo oropali in obrali. Ne bodo jim več vžigali številke na roke! Ne bodo jih več gonili na prisilno delo, nič več se jim ni treba bati dresiranih psov in esesovcev z mrtvaško glavo na kapi.

Piromanski šefi Tretjega rajha igrajo zdaj poslednji prizor na svetovnem odru. Ti, ki so prižgali ogenj, katerega plamen je zajel ves svet, bodo zdaj poginili v taistem ognju.

Hripavi glas kaplarja, ki je njul po radiu »Deutschland über Alles«, da ga je bilo slišati v vsako hišo širom po svetu, je utihnil.

Narodi, ki nadvse ljubijo svobodo, so pokončali naduti Tretji rajh in si začeli utirati pot v novo življenje.

konec prihodnjic

vega 60
brest cerknica

**GRADITELJI — PRISKRbite SI PRAVOČASNO
GRADBENI MATERIAL**

LJUBLJANSKE OPEKARNE

LJUBLJANA · TELEFON: DIREKCIJA: DIREKTOR 22-853; CENTRALA 23-015; KOMERCIALA 20-968
· OBRATI: VIC 22-833; BRDO 20-886; OPEKA 22-842; IN INDOP 51-814
· TEKOCI RAČUN PRI NB V LJUBLJANI ŠT: 501-1430/3 POŠTNI PREDAL 14-1

obveščajo vse graditelje in ostale interese, da bodo imele na razpolago vse opečne izdelke preko cele zime

V industrijski prodajalni je na razpolago tudi ves ostali gradbeni material in stavbno pohištvo

Vse informacije daje prodajni oddelek v Ljubljani, Cesta na Vrhovce, telefon štev. 61-965 in 61-805 ter zastopniki

- za Gorenjsko — Smolej Andrej, Kranj, Nazorjeva 4, telefon štev. 23-138
- za Dolenjsko — Praprotnik Ivo, Grosuplje, Prečna pot 8, telef. štev. 771-358
- za Notranjsko — Brenčič Janez, Vrhnika, Sušnikova 10.

Solidne cene — hitra dobava.

Od kopalk do oblačila za ples na hotelski terasi,
ali za udobnost pod platneno streho
in za sproščenost v času vašega počitka,
skratka,

ZA VAŠ PRAVI DOPUST

vam je na izbiro
vse pri
nama

LJUBLJANA · KOČEVJE · ŠKOFJA LOKA · VELENJE

Tovarna aluminijaste opreme

Alpos

ŠENTJUR PRI CELJU

čestita za občinski praznik vsem svojim kupcem
in poslovnim prijateljem.

Za nakup se priporoča!

Skupščina občine

**ŠENTJUR
PRI CELJU**

z družbeno političnimi organizacijami

čestita za občinski praznik vsem občanom, ter
jim želi prijetno praznovanje in mnogo poslovnih
uspehov.

Gradišče je pogorelo

Zločin v gorski vasi — Moške so pometali v ogenj, ženske in otroke pa izselili — Vas so po vojni obnovili — Spominska slovesnot ob 30-letnici teh mračnih dogodkov v Tuhinjski dolini.

Operacijski odsek nemškega štaba Jug, ki je imel sedež na Bledu, je 2. julija 1942. poročal:

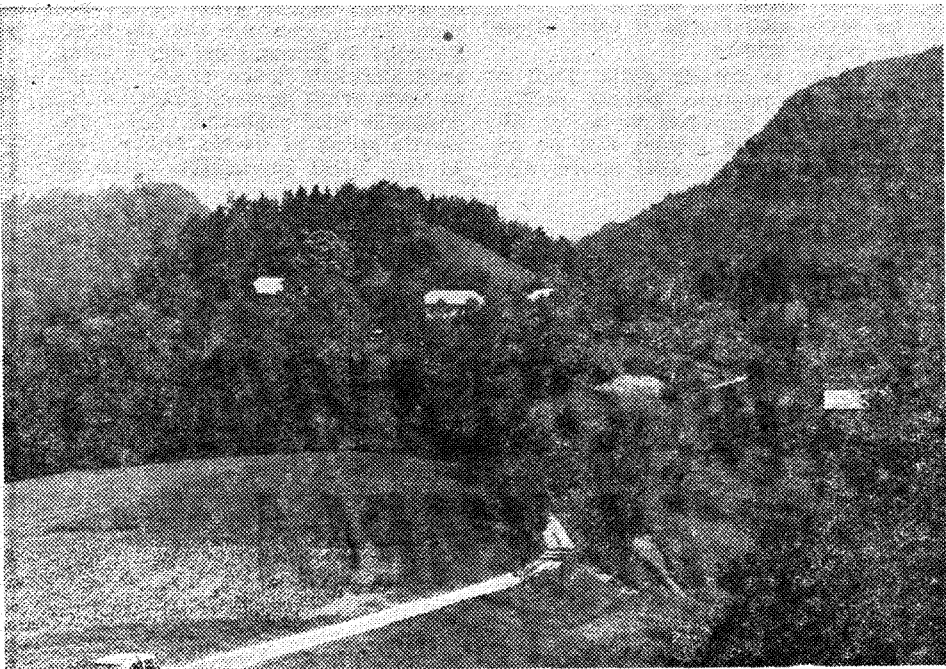
»Zjutraj so opazili bando kakih 200 moških, ki je bila na poti na Krvavec (severozahodno od Kamnika), potem ko je, kakor smo včeraj javili, pri Kokri porušila dva mosta in pretrgala telefonske vode. Naknadno smo bili obveščeni, da so zjutraj porušili cestni most, ki leži zahodno od Kozjaka (vzhodno od Kamnika). Cesta Sv. Martin—Motnik neuporabna. Telefonski vodi Kamnik—Motnik pretrgani. V bližini Potoka (vzhodno od Kamnika) so obstreljevali z avtomatskimi pištolami in puškami motorno kolono orožništva. Voznik nepoškodovan, potnik težko ranjen...«

Štiri dni pozneje je isti štab poročal:

dajalca. Moške in fantje so rajši umrli, kot da bi živeli s sramotno oznako izdajalca. Čeprav je samo v Tuhinjski dolini pogorelo 14 vasi in zaselkov, Nemci niso mogli upogniti hrbtnice ljudstvu te doline, ki je vsa vojna leta zvesto korakalo pod zastavo Osvobodilne fronte.

Na letošnji slovesnosti ob 30-letnici tega dogodka sem se pogovarjal z vaščani. Marjeta Drole, Strajharjeva, se takole spominja tistega jutra:

»Ni se še zdanilo, ko so s puškinimi kopiti potrkali na vrata? Kaj potrkali, razbijali so po vratih in kričali, naj hitro odpremo. Ko so vdrli v hišo, so z baterijami pregledali hišo, če ni kje skrit kak partizan. Nato so ločili moške od otrok in žensk. Tam kjer je danes spominsko obeležje,

Pogled na mučeniško vas Gradišče v Tuhinjski dolini

»5. julija sta bila ob 05,00 km vzhodno od Stahovice, 4,5 km severno od Kamnika, ubita dva orožniška oficirja, 1 narednik in 1 pomožni policaj, 1 orožniški oficir je bil hudo ranjen, trije orožniki lahko. Na poziv orožništva so bili poslani na pomoč deli 3. čete 510. bataljona, ki so se opoldne vrnili. Niso prišli v stik s sovražnikom. Pobrli so nekaj ranjencev. Manjša banda je ubila 1 obratovodja in 1 predelavca rudnika kaolina pri Sv. Primožu, 5,5 km severovzhodno od Kamnika. Nekemu gostilničarju so odnesli živila, obleko in gotovino...«

V Tuhinjski dolini je vrel. Dan za dnem so Nemci poročali o aktivnosti partizanskih enot na tem področju. To je hudo razburjalo nacistične mogotce, ki jim ni šlo v račun, da se tako majhen narod tako ogorče no upira okupaciji. Po znanem receptu nacističnih morilcev so sklenili, da bodo v ognju, dimu in krvi zatrli uporniško delovanje ljudstva.

Osmega julija 1942 so v ranih jutranjih urah vdrl v vas Gradišče v Tuhinjski dolini. To je gorska vasica, le dobra dva kilometra od Šmartnega v Tuhinjski dolini. Istega jutra so pridrveli tudi v vas Koreno, gorsko vasico, ki leži na meji med Moravskim in Tuhinjsko dolino.

Osmega julija 1942 so kronisti zabeležili tri strahotne zločine. Tistega jutra so Nemci upelili vas Gradišče, v ogenj so vrgli 13 fantov in moških, medtem ko so žene z otroki izgnali na Bavarsko. V goreče hiše na Korenem so vrgli 16 moških, domačinov, gospodarjev gorskih posestev. Nekatere so privezali za hišni prag, potem so hiše zažgali in moške so tako umrli v ognju lastne domačije.

V Črni pri Kamniku, kjer je rudnik kaolina, so tega jutra ustrelili 51 fantov in moških iz okoliških vasi. Nekaj dni pred tem so partizani blizu Črne napadli dva gestapovska avtomobila, ubili štiri gestapovce, med njimi dva oficirja, več pa ranili. Nemci niso izbirali žrtev za maščevanje. Nekateri fantje so bili pravkar na vajah pri werhmanshaufu, nemški policisti so jih aretirali in ustrelili, čeprav niso imeli nobene zveze z napadom na gestapovce.

Po dražgoški bitki se je Kamniška četa pod vodstvom Matije Blejca-Matevža vrnila na kamniško področje. V Tuhinjski dolini so bili borci prav v vsaki vasi dobrodošli. Res je, da so posamezniki klonili in krenili na pot izdajstva. Slednji so za denar ali iz same hudobije ovajali poštene kmetije, kjer so lačni borci vedno dobili kosček kruha in skodelico mleka. Tudi v vasi Gradišče so Nemci od hiše do hiše vodili nekateri izdajalci iz sosednjih vasi. Takrat, ko je Gradišče gorelo, v vasi ni bilo niti enega iz-

je, je bila nekoč Koritnikova hiša in kozolec z mrvo (deteljo in senom). Dvanajst vaščanov so privezali za ta kozolec in nihče se ni smel ozirati. Za vsakim je stal stražar z naperjeno puško. Ne vem, kje so našli še enega moškega, ki so ga tudi privezali za kozolec in potem umorili. Meni so ubili očeta Lovrenca, starega 70 let in moža Jožeta, starega 32 let. Ubili so tudi svaka Blaža, starega 21 let.

Z možem sva imela dva sina, tretjega pa sva pričakovala. 16 mesecev star sin Maks je umrl v taborišču. Januarja 1943. leta sem rodila tretjega sina, ki sedaj živi na domu in dela v podjetju »Kamnik«.

Pretrseljiva je bila usoda družine Malega Homarja. V tisti družini je bilo devet otrok. Tri dni pred tragedijo je mati ob porodu devetega otroka umrla. Tri dni po njeni smrti so ubili očeta in otroci so ostali brez staršev. Novorojenčka so položili in ga odnesli s seboj v izgnanstvo. Ne le, da otrok ni imel materinega mleka, tudi kravčega ni bilo. Otroci je med prevozom v Nemčijo od lakote umrl.

Žene in otroci nismo vedeli, kaj se bo zgodilo z možmi in sinovi, oziroma očeti in brati. Ognjali so nas v Goričane, kjer smo bili zaprti pet dni. Tamkajšnji frizer nam je sicer namignil, da se je z vaščani Gradišča zgodilo nekaj groznega. Ko je opazil naše prestrašene oči, je umolknil.

Angelca Veselj, Podbregarjeva, ki sedaj živi v Sentvidu, mi je v taborišče pisala, da je bila v vasi, da je vas požgana in vaščani pobiti. Ko sem prebrala pismo, sem se sesedla, poleg mene pa še druge vaščanke, in dolgo, dolgo smo jokale. Kljub tej novici smo upali, da se je morda le komu posrečilo pobegniti.

Kako so umrli vaščani, so že med vojno pripovedovali orožniki iz Šmartnega. Pred Koritnikovo hišo je za mizo sedel debeluščen gestapovec, ki je najprej trikrat vprašal vse vaščane, če kaj vedo o partizanih. Moške so molčali. Potem je poklical vsakega vaščana in ga spraševal, kaj ve o partizanih, kje so, v katere hiše so hodili, kdo jim je pomagal ipd. Nihče ni odprl ust, nihče ni ničesar izdal. Po zasliševanju so spet vsakega posebej poklicali pred »sodnika«, ki je prebral smrtno obsodbo. Po sodbi so vsakega posebej v spremstvu stražarjev napotili proti Vačlarjevi hiši. Pred Vačlarjevim skedenjem so vsakega ustrelili v noge, da ne bi mogel zbežati in ga nagnali na skedenj. Ko se je tako na skedenju zbralo sedem ranjenih vaščanov, so skedenj in hišo zažgali v ognju je zgorelo sedem živih fantov in moških.

Drugo skupino šestih moških so nekaj časa vodili po vasi. Tri moške so obstrelili v

noge pred Ukiševo hišo, jih nagnali v skedenj, kjer so umrli v plamenih. Zadnje tri so žive nagnali v goreči skedenj Malega Homarja.

Tako so tistega dopoldneva pogorele naslednje hiše: Blažičeva, Veliki Homar, Mali Homar, Ukiševa, Koritnikova, Kočna, Rebersakova, Vačlarjeva, Sušova, Poljanškova, Strajharjeva, Brinovčeva in Purgerjeva. Ostali sta le dve hiši, ki sta na samoti in precej oddaljeni od vasi: Juhinova, ki je 200 metrov pod vasjo in Miklavževa, ki je poleg cerkvice na Gori.

Po vojni smo le s težavo obnovili vas. Prvo leto smo našli zatočišče pri sorodnikih. Ker nismo imeli lopat, živine, plugov, semena in stanovanj, prvo leto nismo mogli obdelovati njiv. Drugo leto po osvoboditvi so v Kamniku razstavili nekaj nemških barak in nam jih postavili v vasi. Težko je bilo, kajti bili smo oropani vsega premoženja. Hodili smo po okoliških vaseh in prosili za hrano. Potem so nam na kredit dali po eno kravo, nekaj posojila in tako smo začeli obnavljati vas. Koritnikova, Kočna, Rebersakova in Brinovčeva hiša niso bile obnovljene. Še danes se poznajo sledovi ognja.

V vasi je sedem kmetij in še v nobeni hiši nimajo televizorja. Saj tudi časa ni, da bi gledali program. Kdo pa bo delal?»

Ko sem lani v Institutu za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani bral obtožnico vojnega tožilca zoper generala Rösenerja, sem opazil, da je tožilec še s posebnim podarkom obtožil Rösenerja za požig slovenskih vasi julija 1942. Med naštetimi vasmi sta imenovani tudi Koreno in Gradišče.

Domačini pravzaprav ne vedo za pravi razlog požiga vasi. V vasi sta živeli dve ženski, sodelavki okupatorja, ki so ju partizani spomladi 1942. leta likvidirali. Je bil to morda razlog? Drugi domnevajo, da je kakšen partizanski ubežnik Nemcem povedal, da je bil v vasi, kjer je dobil hrano. Tretji spet menijo, da je bila vas požgana iz maščevanja, ker je bilo v tistih dneh v okolici več partizanskih akcij.

Naj bo tako ali drugače, dejstvo je, da so nacisti želeli zbrisati slovensko podobo naše domovine, vse Slovence pa izgnati tja daleč na vzhod.

»Številne žrtve.« je dejal v govoru na slovesnosti v Gradišču Vinko Gobec, predsednik kamniške občine, »ki se jih ob tako pomembnih dogodkih, kot je današnji, spominjamo, nas obvezujejo, da delamo za cilje, za katere so jugoslovanski narodi in skupaj z njimi tudi mi Slovenci ogromno žrtvovali.«

V Gradišču spet zori žito ter odmeva pesem. Kako čudovita je Tuhinjska dolina! Dolina herojev in mučnikov.

V kamniški občini je 45 spominskih obeležij iz revolucije. Na vsakem koraku se srečamo s slavo ovenčano preteklostjo. Pospel, solze, kri in kriki gorečih ljudi niso utonili v pozabo. Tudi v Tuhinjski dolini je življenje vsak dan lepše, bogatejše.

JOŽE VIDIC

PARTIZANSKO SREČANJE NA MIRNI GORI

Na Mirni gori pri Semiču je bilo v nedeljo 23. julija, veliko partizansko slavlje.

Praznovali so 30-letnico ustanovitve Belokranjskega odreda. O pomenu boja in borbeni poti te partizanske enote je govoril predsednik črnomajske občinske skupščine inž. Martin Janžekovič.

Na prireditvi se je zbralo več kot 1000 ljudi, med njimi je bilo tudi precej borcev. Z velikim veseljem smo pozdravili tudi narodne heroje Jožeta Borštnarja, komisarja Belokranjskega odreda, Albinco Hočevar-Mali in Franca Kočevarja-Cirila.

Partizansko srečanje so popestrile tudi pevke iz Črnomlja in razgibana folklorna skupina iz Preloke.

Čeprav je dež nekoliko motil slavlje, ni mogel skaliti vzdušja, ki je bilo nadvse prijetno v srcu zgodov na tej priljubljeni belokranjski izletniški točki.

SLAVKO DOKL

KORISTEN IZLET

Združenje borcev NOV Šmartno ob Paki je na Dan vstaje slovenskega naroda priredilo za svoje člane poučen izlet na Gorenjsko. Izleta se je udeležilo 96 članov in članic z dvema udobnima avtobusoma celjskega Izletnika. Ogledali so si arboretum Volčji potok pri Domžalah, Prešernovo rojstno hišo v Vrbi ter Finžgarjevo v Doslovičah in končno muzej in pokopališče talcev v parku bolnišnice v Begunjah. Ko pa so se po izvrstnem kosilu pri Joževcu v Begunjah vračali domov, so si gredoč še ogledali letališče Brnik. Mnogi še niso videli vzleta velikih letal, zato so bili z vsem, kar so videli med potjo po Gorenjski, zelo zadovoljni. Organizatorji izleta so se zavedali, da ni vse jedača in pijača, temveč mora biti vmes tudi nekaj duhovne hrane. Šele potem ima izlet svojo pravo vrednost.

ZORKO KOTNIK

dobro je, če veste

241.748.000 PREBIVALCEV JE IMELA SOVJETSKA ZVEZA ob zadanem ljudskem štetju 15. januarja 1970. Število prebivalstva je v desetih letih naraslo kar za 32.900.000 ali povprečno po 3.290.000 na leto. Med drugim je zlasti značilno, da hitro narašča število prebivalstva v mestih, tako da imajo prebivalci v mestih že večino; ob ljudskem štetju je 136 milijonov ali 56 odstotkov prebivalstva živel v mestih. Leta 1959 je imelo večino še podeželsko prebivalstvo (52 odst.). Velikih mest je čedalje več in število prebivalcev v največjih mestih najhitreje narašča. Zdaj je že več kot deset mest, od katerih ima vsako več kot milijon prebivalcev, kar 32 mest pa se že razvija v vele mesta, saj ima vsako več kot pol milijona prebivalstva.

GOLOBI IZGUBIJO ČUT ZA ORIENTACIJO MED POTRESOM. Rejci golobov in naravoslovci v Franciji so ugotovili, da se golobi neposredno po potresu nekaj časa ne morejo več orientirati, tako da popolnoma izgubijo svoj izvrsten čut za orientacijo, sicer tako značilen zlasti za trenirane golobe pismonoše. To se je potrdilo letos tudi v Iranu med potresom. Že dolgo je znano, da številne vrste živali čutijo vnaprej potres, tako da postanejo zelo nemirne in preplašene. Iz tega znanstveniki sklepajo, da na živali vplivajo spremembe zemeljskega elektromagnetskega polja. Dandanes je mogoče te spremembe z izredno občutljivimi instrumenti natančno meriti, zato je upanje, da bo prej ali slej mogoče znanstveno napovedovati potrese dovolj zgodaj ter opozoriti prebivalstvo, da se bo varovalo, dokler ne bo minila nevarnost. Verjetno na golobe vpliva tudi zemeljski magnetizem ali pa imajo posebni čut, nekakšen organski kompas v sebi, ter se zato tako dobro orientirajo na svojih poletih. Med potresom pa golobe zmedejo spremembe elektromagnetskega polja.

UMETNO SRCE ZE USPEŠNO PRESKUSAJO V ZDA — Doslej so z umetnim srcem podaljšali življenje že nekaterim smrtno zapisanim bolnikom. Izdelovalci prvega umetnega srca napovedujejo, da bodo »srčne črpalke« začeli redno izdelovati za ljudi v naslednjih petih letih. Zdaj takšne naprave uspešno preskušajo na teletih. Teleta živijo z umetnim srcem, dokler živali ne odrastejo, ko jim postane umetno srce prešibko. Model umetnega srca je izdelal dr. William Bernhard, medtem ko dr. Clarence Dennis s svojimi sodelavci preskuša »srčno črpalke«. Naprava deluje po enakem načelu kot atomske elektrarne, uporablja pa za gorivo plutonij (ki ga pridobijo med razpadanjem urana). Črpalke poganja para. Tako napravo sestavljata dva dela: motor in črpalke (»srce«). Vsa naprava tehta nekaj manj kot štiri kilograme. Med dosedanjimi preskusi »umetnega srca« bolnikom v nobenem primeru niso popolnoma odstranili bolnega srca, le delo opešanega ali bolnega naravnega organa je bolj ali manj prevzela umetna srčna črpalke. Ugotovili so, da se bolno srce med daljšim delovanjem umetne srčne črpalke okrepi in utegne celo ozdraveti. Umetno srce — črpalke — iz najodpornjših snovi bi utegnile delovati kakšnih deset let. Bilo bi izredno drago, tako da bi stroški na dan znašali kakšna dva dolarja. Toda umetnega srca bi ne bilo treba zavreči, ko bi človek umrl in bi še ne bilo obrabljeno — dobil bi ga kakšen drug bolnik...

DOSLEJ NAJVEČJE CEPLJENJE PERUTNINE NA SVETU so opravili v Kaliforniji in Arizoni — cepili so okrog 61 milijonov kur in druge perutnine v letu dni. Hkrati je bilo treba pobiti okrog 4 milijone živali, da bi preprečili širjenje zelo nevarne virusne bolezni, nekakšne kuge, ki jo imenujejo newcastlow-ska bolezen. Ta bolezen je izbruhnila najprej v Indoneziji leta 1926, kmalu pa se je razširila tudi v Ameriki. Povzročila je velikansko škodo in precej truda je bilo treba, preden so uvedli učinkovito cepivo. Samo minulo leto so imeli v Ameriki zaradi te bolezni okrog 500 milijonov dolarjev škode.

Clovek iz ljudstva

Mnogi borci so še vedno duša politične in samoupravne aktivnosti občanov, čeprav jim je iz osvobodilnega boja ostalo le malo življenjskih moči. Eden teh je Janez Grm iz Koblja pri Oplotnici, ki živi in dela samo z eno ledvico.

Ko sem nekdanjega partizanskega kurirja obiskal na Koblju, je bilo razburjenje zaradi odpadlega pouka v razpadajoči šoli ravno na višku. Kot predsednik krajevne skupnosti je vodil sestanek krajanov iz tega dela Pohorja, ki so zahtevali, da oblast nemudoma kaj ukrene za nemoteno šolanje njihovih otrok in za korenito popravilo šolskega poslopja. Presenetile so me umirjene in tehtne besede ljudi, ki so bili zvesti zavzemniki partizanov; za svojo zvestobo domovini so zahtevali le pravico do nemotene šolanja svojih otrok... Te dni so mi na temeljni izobraževalni skupnosti v Slovenski Bistrici zagotovili, da se je pouk kmalu po tistem nadaljeval in da bodo prihodnje leto šolo začeli obnavljati.

Pohorje sem občudoval še kot otrok, ko sem o njem in pohorskih ljudeh bral. Potem sem Pohorje in njegove ljudi občudoval v tisti hudi zimi, ko smo se štirje bataljoni 14. divizije prebili nanj iz Paškega Kozjaka. S Tomšičevo brigado sem ga prekriziral podolgem in počez. Vsaka stopnja v njegove gozdove je bila zame doživetje in pravo doživetje je bil tudi moj nedavni obisk pri Janezu Grmu na Koblju.

Janez živi skoraj tako, kot so njegovi starši živeli pred vojno. Tudi on ima hišico in kravo, h kruhu spravlja pa kar osmero otrok, od katerih je najmlajši star komaj 5 let. Pa vendar Janez živi drugače. Skromno pokojnino ima in invalidnino, njegova beseda med krajan in tudi na občinski skupščini nekaj zaleže, medtem ko je njegov oče služil kruh samo na dninah.

Rodil se je Janez 23. decembra 1922. Imel je dve starejši sestri Marijo in Ano, ki sta obe podpirali partizansko vojsko, s hrano, z obvestili in s propagando. Tri leta starejši brat France pa je moral v nemško vojsko, bil je ujet na Francoskem in je prestopil v 5. prekomorsko brigado. 5. maja 1945 je padel v bojih za Trst. Le sestra Angela ni sodelovala v osvobodilnem boju, ker je bila premlada.

Janez je šel k partizanom 12. maja 1944. Dodeljen je bil v 2. četo 2. bataljona 11. SNOB Miloša Zidanška. Komandant bataljona je bil Anton Plešnik-Murat, komandant brigade pa znani junak Andrej Cetinski-Lev. Iz bivanja v Zidanškovi brigadi se Janez spominja nekaterih zelo uspešnih in hudih bojev. Eden teh je bil vdor brigade v Oplotnico, ko je Nemcem izpred nosa zaplenila mnogo hrane in opreme pa celo en avtobus. Razjarjeni Nemci so rinili za brigado. Najprej jih je napadel 1. bataljon, končno pa so jih z jurišem razbili. Nemci so doživeli hud poraz.

Janez Grm se je v Zidanškovi bojeval le tri mesece. Bilo je dovolj, da so ga preiskusili kot pogumnega in zanesljivega borca, ki mu lahko zaupajo posebno zaupno

naloge. Ko je sredi poletja obiskal brigado komandant 3. relednega sektorja, se je na priporočilo predstojnikov obrnil naravnost na Janeza in ga pridobil za premostitev med kurirje terenskih vodov. Tako je Janez postal kurir na kirurški postaji TV-11 v Hudem kotu nad Lovrencem.

»Vzdrževali smo zvezo s TV-9, ki je bila pri Ribnici na Pohorju, s TV-10, ki je bila nad Rušami, s postajo TV, ne vem številke, v Kotu nad Oplotnico. Potem smo vzdrževali zvezo na Kozjak prek Drave pa z vojaško postajo P-85.«

»Ali si šel kdaj čez Dravo?«
»Ne. Mi smo dostavljali pošto do Drave. Čez Dravo so hodili kurirji s Kozjaka, ki so bili bolj vešči vode in čolna...«

»Si na svojih kurirskih poteh doživel kaj posebno nevarnega?«

»O, seveda. Mi smo se sicer morali izogibati bojem z Nemci, ker smo opravljali zelo važno in zaupno nalogo. Kljub temu pa smo se Nemcem pogosto postavili po robu in jim marsikatero zagodili. Enega hudih spopadov z Nemci sem doživel pri Pajgotu sredi Pohorja decembra 1944. Pajgot je nekakšna gozdna kotlina, kjer smo se shajali na javko kurirji z vseh pohorskih postaj. Nemci so nas presenetili v snegu. Skočili smo vsak na svojo stran, odnesli zdravo kožo in rešili vso pošto. Le kurirju iz Kota so Nemci prestrelili obleko, a koža je ostala cela... Se v hujši kaši sem se znašel, ko sva šla s tovarišem po kruh na Smolnik. Kar nenadoma sva se izza ovinka srečala z Nemci. Zaropotalo je. Moj tovariš je bil zadet v stegno, odvrnil je puško in skočil v goščavo. Jaz pa sem se vrgel v zaklon in sovražniku nudil odpor kakšnih petnajst minut, da je tovariš lahko ubežal. Uspelo se mi je dokopati do tovarišev puške, potem pa sem se izkoriščajoč kritje po gozdnem zemljišču srečno umaknil. Iskal sem tovariša, a ga nisem mogel najti, zato sem se vrnil v naš bunker. Tedaj se je naredila trda noč. Komandirja sem obvestil o spopadu in vso noč smo bili v pripravljenosti. Zjutraj smo nameravali oditi na kraj spopada, da bi tovariša poiskali. Toda prav takrat se je primetal ob palici. K sreči mu krogla ni prebila stegnenice. To je bil Srečko iz Rač. Pozdravili smo ga sami v bunkerju...«

»Pa si doživel tudi kaj veselega?«
»Nekoč sva s tovarišem na lastno pobudo napadla žandarje v Lovrencu na Pohorju, ki so se ravno pripravljali na večerjo. Splezala sva na oreh kakih 15 metrov od postojanke, od koder se je lepo videlo skozi okno v kuhinjo. Začela sva streljati po Nemcih v kuhinji. Tako sva jih razdražila, da jim tudi večerja ni teknila. Začeli so odgovarjati tako silno, da so poklatili svo korožo, toda midva sva se že prej umaknila na varno. Vso pot sva od smeha kihala v pešči...«

Janez Grm se je tudi med pripovedovanjem zadovoljno režal, potem pa dodal: »Se več podobnih veselih je bilo. Ljudje so nam nanesli vina, jabolčnika in drugih dobrot, tako da smo se kar dobro počutili. Na naši postaji pa smo doživeli tudi žalosten dogodek. Naš tovariš Rajko, s partizanskim imenom Franjo, se je nekoč namenil na obisk k ženi in otrokom, da bi se preoblekel. Na nekem mostu pri Lovrencu pa so ga Nemci zgrabili živega in ga nato v Mariboru ustrelili...«

»Kdo pa je bil komandir vaše reledne postaje?«

»Sprva je bil Jože Hren-Aki. Bil je eden izmed dobrih komandirjev. Skrbel je za svoje vojake in ni nas po nepotrebnem pošiljal v nevarnost. Ko je ta odšel na odgovornejšo mesto, pa je komandir postal Krajčnarharjev Lojzek, ki je imel partizansko ime Mihec, pisal pa se je Alojz Kosjek. Ta nam je poveljeval do konca vojne...«

Janez Grm se je pri opravljanju kurirske dolžnosti pozimi hudo prehladil. Kurirji so ga prenesli h kmetu Janezu Pliberšku v Kot nad Oplotnico, kjer se je zdravil skoraj tri mesece. Do maja je toliko okrevale, da je s tovariši pohitel v Lovrenc.

»Z nami je bil takrat tudi politični komisar naše TV linije tovariš Utaha. Iz Lovrenca smo odšli v Ruše, nato pa v Maribor. Nastanili smo se v Hutterjevem bloku, potem pa smo bili določeni v 1. brigado 2. divizije KNOJ...«

V enotah KNOJ je Janez Grm ostal do aprila 1947. Potem je bil zaposlen pri kmetijski zadrugi na Koblju, nazadnje pa je služboval pri gozdarijih v Oplotnici. Toda tisti hudi préhľad iz zadnje zime mu je pustil posledice na pljučih in vnetje ledvic, tako da so mu morali zdravniki eno odstraniti. Pravi, da tudi z eno srečno in zadovoljno živi. Srečen in zadovoljen je, ker ne miruje in ker ne misli nase. Povsod ga srečate: pri prosvetnem društvu, v krajevni skupnosti in v občinski skupščini. Povsod zastavlja besedo za splošno korist. Je pravi človek iz ljudstva...

FRANCI STRLE

Tistih vlakov ni bilo na nobenem voznem redu, imeli pa so večidel živinske vagona. Vozili so vse do poletja leta 1941. Z njimi so potovali Slovenci s Stajerske, Gorenjske in Koroške; možje, žene in otroci. Nemški fašisti so jih bili ponoči polovili na domovih. Pustili so jim samo toliko imetja, kolikor so ga sami mogli nositi s seboj. Zastrazene so jih pošiljali v Srbijo in na Hrvaško. Zagrozili so jim s smrtjo, če bi se kdaj skušali vrniti iz pregnanstva.

Tako je v Srbijo prispela tudi družina Petkovič. Bili so to oče, mati, desetletni sin Stanko in dve leti mlajša Anica. Skrbelo jih je, kako bodo živeli v neznani deželi. Toda po prihodu v manjše mesto ob reki Moravi so se pomirili. Domačini so jih sprejeli kot prave brate in sestre. Razdelili so jih po hišah in našli zanje tudi hrano. Petkovi so pri nekem kovaču na robu mesta dobili skromno stanovanje.

Tudi v novem kraju je oče Petek opravljal svoje čevljarstvo delo. Mati je gospodinjila in šivala sosedom. Otroka sta čakala, da bosta na jesen spet hodila v šolo, ta pa bo poslej srbska.

Vojna je trajala dalje. Tudi v Srbiji so pogosto pokale puške. Partizani so napadali Nemce in jih vrgli iz mnogih krajev. Oni pa so skušali v krvi zadušiti upore. Kot

»To je trdo ležišče in pozimi bo mrzlo,« je dejal učitelj. »Veste kaj, dečki? Povprašajte doma, in pri sorodnikih! Gotovo imajo kje kakšno staro posteljo ali zofo odveč. Naj jo posodijo Petkovim! Prosite jih!«

»O, da, še danes bomo našli postelje,« so z veseljem obljubili učenci. »Pa tudi za odeje bomo poskrbeli!«

»Kako pa je s teboj, Mirko Ferjančič?« je učitelj hotel vedeti.

»Moj oče je sodnik,« je ta odgovoril. »Stanujemo pri tukašnjem sodniku v lepi vrtni hišici. Vsi trije imamo vsak svojo posteljo in vse najpotrebnejše.«

»Dobro. Tukaj je tudi Bosanček Marko; begunec iz Tuzle. S svojci prebiva v moji sosesčini pri peku in mu kruha tam gotovo ne manjka, kajne Marko?« Vsi so se zasmejali in tudi Marko, tako da je pri tem pokazal svoje bele zobe. Učitelj Jovan pa je še povedal:

»Pomagati moramo onim, ki jih je vojna najhuje zadela. Morda boste kdaj tudi vi tako nesrečni, da vam bodo morali drugi nuditi pomoč. Storit moramo vse, da bodo Slovenci in Bosanci pri nas z nami vred dočakali konec vojne. Potem se bodo vrnil domov. Tedaj bo Jugoslavija spet svobodna. Saj Jugoslavijski sploh ni umrla, kakor trdijo tisti njeni sovražniki, ki so se

Fran Roš:

JUGOSLAVIJA NI UMRLA

talce so postrelili tisoče Srbov, z njimi pa tudi desetine Slovencev. Bil je mračen čas brez milosti...

V prvih oktobrskih dneh so se tudi otroci slovenskih pregnancev vpisali v srbsko mestno osnovno šolo — Stanko v četrti, Anica v drugi razred. Učitelji in učiteljice so jih radi sprejeli, pa tudi součenci so jim takoj postali prijatelji. Skoraj v vsakem razredu je bilo zdaj po nekaj Slovencev. Že več kakor tri mesece so bili v Srbiji in so se že privadili srbskemu jeziku. Šolo pa je obiskovalo tudi nekaj otrok, ki so pred ustaši pribežali iz Bosne.

V četrtem razredu, med samimi dečki, je bil s Stankom Petkom še Mirko Ferjančič, sin sodnika iz Slovenije. Učitelj Jovan Dimitrijevič ju je posadil skupaj v drugo klopo.

Bil je to dober učitelj, še mlad, visok, s črnimi brki. Takoj prvi dan pouka je oba nova učenca Slovenca poklical na oder. Na tablo je obesil velik zemljevid Jugoslavije in s paličico kazal nanj, ko je pripovedoval:

»To je Jugoslavija in v njej je tudi naša Srbija. Pred pol leta so tujski zasedli našo državo in si jo s pomočjo domačih odpadnikov razdelili. Tedaj sem tudi jaz moral zapustiti Bačko, kjer sem se rodil in več let učil mladino. Ušel sem madžarskim fašistom, ki so me hoteli zapreti. Obadva vaša nova tovariša pa sta doma iz Slovenije, ta je tu v severozahodnem delu države. Stanko je iz Celja, Mirko pa iz Maribora. Vidite, tu sta ti dve lepi mesti...«

Učenci so pazljivo poslušali, ko je učitelj Jovan nadaljeval:

»Nemci so oba skupaj s svojci odgnali v Srbijo. Naša srbska domovina bo poslej tudi domovina tistih Slovencev, ki so oropani vsega imetja prišli k nam. Bratje so nam in naša dolžnost je, da jim pomagamo. Kaj menite, dečki?«

»Pomagali jim bomo,« so zaklicali.

»Tale deček je Stanko Petek. Oče mu je čevljar. Ima tudi mamo in sestro. Povej nam, Stanko, ali ste zadovoljni s stanovanjem. Kako je s posteljami?«

»Imamo sobo in majhno kuhinjo. Postelji sta dve. Sestra in jaz leživa na tleh, na deskah in vrečah. Kar dobro je tako.«

je polastili. Rane se ji bodo spet zacelile. Še lepša in boljša bo...«

Zdaj je vstal deček, imel mu je bilo Pavle, in je rekel:

»Stanko in Mirko naj prideta kdaj k nam s kanglicama. Imamo tri krave in dosti mleka. Bosanček Marko ga že dobiva pri nas.«

»Naše slive so letos bogato obrodile,« je povedal mali Gvozden. »Pregnani naj pridejo, lahko se jih bodo do sitega najedli.«

»Pametni in dobri dečki ste,« jih je vse pohvalil učitelj Jovan. Nato je pomignil Stanku in Mirku, ki sta stala na odru, in jima dejal:

»Vidva pa nam zdajle zapojta kakšno svojo pesem! Mi vsi bi radi slišali, kako Slovenci pojejo. Ali hočeta?«

Pritrdila sta. Oba sta bila dobra pevca. Le katero pesem bi si izbrala? Nista dolgo premišljevala. Vsi učenci in učitelj so gledali v dečka na odru. Najprej rahlo in boječe, kmalu pa že močneje je iz njunih grl privela otožna pesem, koroška narodna:

Gor čez izaro,
gor čez gmajnico,
kjer je ljubi dom
z mojo zibelko,
kjer so me zibali
mamica moja
in prepevali
haji, haja...

Dečka sta odpela še drugo kitico pesmi, ki je žalostno izvenela:

...zdaj ni več moj
ljubi, dragi dom.

Vsi so zaploskali. Učitelj je pecema segel v roke. Nato je na oder poklical še Bosančka Marka...

Tudi Petkova Anica se je ta dan vesela vrnila iz šole. S seboj je prinesla toplo sivo plašč. Dala ji ga je učiteljica, ker je bil njeni hčerki že premajhen. Na zimo bo Anici resda zelo potreben.

Bila je resnica: Jugoslavija ni umrla! Tudi v teh težkih dneh je živel ljubezen do nje, ki je noben sovražnik ni mogel zatreti. Zato je ta ljubezen tudi zmagala.

berilo za mlade

Janez Grm. V ozadju šola na Koblju, o kateri je bilo letos toliko upravičenih besed.

Pod Ostrožnim brdom

V okviru praznovanj tridesete obletnice partizanske vojske in petindvajsete obletnice priključitve Primorske k Jugoslaviji, so primorski občinski komiteji ZMS organizirali večdnevne pohode po poteh n krajih, ki so odigrali važno vlogo med narodnoosvobodilnim bojem; občinski komitej ZMS Postojna je tovrstni pohod organiziral v sodelovanju z borčevsko organizacijo, ZRVS, občinskim svetom za narodno obrambo in drugimi družbeno-političnimi organizacijami.

Mladinska brigada »Artileristi-Prekomorci« je krenila na pot 1. julija ob osmi uri. Prva postojanka je bila vas Hruševje, kjer je ob spomeniku padlih borcev o pomenu tega kraja med narodnoosvobodilnim bojem spregovoril predsednik ZZB NOV Postojna Franc Bitner. Po krajšem kulturnem programu je brigada mladih odšla proti Sajevčam in prvi dan pohoda sklenila v Volčah. Pot jo je nato vodila skozi Dolno Košano, Staro Sušico do Ambrožiča, kjer je bila osrednja proslava pohoda mladinske brigade »Artileristi-Prekomorci« in odkritje spominskega obeležja. Prenočili smo v Ravnah in se tretji dan napotili proti Pivki in v Postojno, kjer so se zbrale brigade mladih tudi iz drugih primorskih občin. V Postojni je bila področna proslava dneva borca, na kateri je spregovoril dr. Aleš Bebler, svojo pot pa je mladinska brigada »Artileristi-Prekomorci« sklenila v Zadobrovi.

JANKO ČERNIGOJ

Uvodne besede na osrednji proslavi pohoda mladinske brigade »Artileristi-Prekomorci«, ki je bila pri Ambrožiču pod Ostrožnim brdom, je spregovoril tovariš Stane Slapnik in med drugim povedal:

»V imenu medobčinskega pripravljalnega odbora začenjam današnjo slovesnost. Posebej pozdravljam udeležence partizanske akcije 4. aprila 1942 Karla Masla-Draga, Antona Princa-Dušana in Ivana Brozina-Slovana, predstavnike republiških oblastnih ter družbenopolitičnih organov in organizacij, predstavnike občinskih skupščin in družbeno-političnih organizacij Primorske, predstavnike JLA in druge goste. Hkrati pozdravljam pobudo in odločitev mladine, da v počastitev dneva borca organizira mladinske pohode po partizanskih poteh domicilnih enot. S tem mladina dokazuje, da bo tudi v prihodnje gojila in razvijala naše slavne borbene tradicije in po vzgledu herojev narodnoosvobodilnega boja vzgajala svoje člane.

Tovariši in tovarišice!

Preteklo je trideset let od tistega zgodovinskega trenutka, ko so na tem mestu 4. aprila 1942 partizani napadli sovražnikove vojsake. Po obsegu je bila to majhna akcija. V zasedi so bili štirje borci, padla pa sta dva sovražnika. Kot pomemben zgodovinski dogodek jo štejemo zato, ker so v njej nastopili prvi primorski partizani in je bil to hkrati prvi neposreden oborožen partizanski napad v teh krajih in na Primorskem nasploh. Akcija pa je bila izvedena v času, ko je imela OF vzpostavljeno že široko aktivistično mrežo po naših vaseh.

S tem se je začel oborožen boj proti fašizmu in njegovim sodelavcem za narodnostne, socialne in človečanske pravice. Oborožen boj se je hitro razširil po vsej Primorski. Potem ni bilo več meje, ki bi lahko zadržala partizansko vojsko v njenem bojnem pohodu po vsem slovenskem Primorju. Po prvih partizanskih nastopih so fašisti še občutneje povečali nasilstvo nad našim prebivalstvom, tako da so pogoji borbe zahtevali ogromne napore in žrtve. Imeli pa smo ljudi in to izredne ljudi, ki so se odločili žrtvovati — če bo potrebno — tudi lastna življenja, da bi svojemu ljudstvu priborili svobodo in s tem pogoje za hitrejši narodnostni, gospodarski, socialni in kulturni napredek tudi na tem delu slovenske zemlje, ki je bila stoletja pod tujčeveto peto in več kot dvajset let pod fašistično vladavino. Velike tradicije osvobodilnih

bojev, ki so jih vodili naši predniki v preteklosti, so bile torej dopolnjene in presežene z junastvi in žrtvami v narodnoosvobodilnem boju.

O poteku takratnih dogodkov je govoril tovariš Karlo Maslo-Drago... Na tribuno je stopil udeleženec te akcije in človek, ki je vreden spoštovanja. Njegov obraz je prepleten z neštetimi gubami, vseeno pa lahko nanj pričara smehljaj, ki ga bom še dolgo pomnila.

Veliko nam je povedal, zapisala sem žal le nekaj misli:

»Ko odkrivamo spominsko obeležje tedanjemu drznemu podvigu borcev brkinske partizanske čete — namenjeno bolj mlajšim generacijam kot padlim borcem — velja še posebej poudariti, da se je zgodil na tleh upornih in borbinih Brkinov, med Ostrožnim brdom in Reko, kjer so živeli in se borili za svoj obstoj naši slovenski predniki že približno tisoč tristo petdeset let. Da je prišlo prav tu do tako pomembnega podviga, ni niti najmanj naključno. Bila je to povsem razumljiva posledica skoraj štirindvajsetletnega nenehnega, spontanega in organiziranega boja našega ljudstva za svoj nacionalni in socialni obstoj ter družbeni napredek. Šlo je torej za biti ali ne biti revnih brkinskih kmetov in brezposelnih delavcev, ki jim požrešna fašistična vladavina z oduševljenimi posojili prodajala posestva in jih preganjala z njih, ne da bi jim dala drugod dela in kruha. S tem jih je pahnila v socialno bedo, politika nasilnega poitalijancovanja pa jih je opala najosnovnejših narodnostnih in človečanskih pravic. Torej so se tu prepletala in zaostrovala več kot dve desetletji nacionalna in razredno-socialna nasprotja v najostrejših oblikah in končno privedla do oboroženega revolucionarnega konflikta delovnih množic z reakcionarno fašistično diktaturo...«

Po krajšem govoru predsednika skupščine občine Ilirska Bistrica Jožeta Grila so predstavniki brigade »Artileristi-Prekomorci« odkrili spominsko obeležje, na katerem piše:

Četrtega aprila 1942 je legendarna partizanska skupina upornih Brkinov v sestavi Karla Masla-Draga, Franca Masla, Ivana Brozina-Slovana in Antona Princa-Dušana izvedla oboroženo akcijo. Plamen upora se je od tod razširil po vsej Primorski.

Na slovenski zemlji bo odslej stal še en droben dokaz več, da smo kot maj-

hen narod trepetali za svojo domovino in zanjo žrtvovali tudi mnoga življenja.

Po odkritju spominske plošče so brigadirji izvedli kulturni program in med drugim smo slišali tudi tele verze:

... Zdaj smo taki,
da strmimo nad seboj.
Žejni pijemo spoznanje:
časte so tovarišev lobanje,
če do dna pogledaš vanje,
ti po žilah zakipi in
upor se v njih zbudi...

Sledila je prosta zabava, s katero je bila tudi sklenjena osrednja proslava pohoda mladinske brigade »Artileristi-Prekomorci«, ki je naslednji dan nadaljevala pot proti Pivki.

ILONKA ČELHAR

Sprejem

Dne 25. maja so v Slovenski Bistrici podelili pionirjem iz Poljčan, Laporja, Črešnjeveca, Oplovnice, Makol in Slovenske Bistrice mladinske izkaznice. Pred osrednjo slovesnostjo smo si ogledali vojašnico, kjer so nam prikazali film o Titu in samo za nas izvedli krajšo prireditev. Sledila je proslava na zbirališču. Pionirji in pionirke so recitirali in peli, za prijetno vazušje pa sta poskrbela tudi tamburaška orkestra iz Poljčan in Makol. Vreme nam je bilo naklonjeno in sprejem v mladinsko organizacijo nepozaben. Zato mi oprostite, če sem vam ga predstavila z več kot dvomesečno zamudo.

MAJDA SLAMBERGER

Za nagrado na Fruško goro

Z Damjano, Darjo, Zinko in Albino se poznamo že dolgo, saj so sodelavke pionirskega tednika RTV Ljubljana. Poznamo se po prispevkih, ki jih pošiljamo, in po vsakoletnih srečanjih mladih dopisnikov. Letos smo bile nagrajene z desetdnevnim bivanjem na Fruški gori.

Komaj so se za nami zaprla šolska vrata in se klopi še niso dobro ohladile, že smo stale na letališču Brnik. Kakšno čudovito doživetje: veliko letalo DC-9 bo torej poneslo pet mladih novinarj pod nebo, tako visoko, kot se žeje njihove želje in sanje... Darjin oče je ovekovčel naš odhod s fotoaparatom. Pomahale smo vsem, ki so nas spremljali. Letalo se je dvignilo in dolgoletne sanje so postale resnica. Tako je bilo lepo, da bi skoraj zajokala. Kako lepa je bila Ljubljana pod nami in kako se je v soncu svetlikal srebrni trak naše reke Save, ki nas je sprem-

udobnost in varnost potnikov. Spoznati bi morali potnike in še marsikaj. Mišlim, da so se z nami peljali predvsem poslovni ljudje in turisti. Stevardesa se je igrala s štiriletnim Petrom, ki se je v letalu počutil skoraj tako kot na otroškem igrišču... Pot do Surčina pri Beogradu je bila res zanimiva in vredna zapisa.

Z letališča nas je avtobus prepeljal do Novega Sada, kjer smo prespali v hotelu »Putnik«. Drugo jutro smo nadaljevali pot na Fruško goro, kjer smo na Adrevlju v lepem letoviškem domu vojnih invalidov preživeli lepih deset dni. O tem, kako so nas v pozdrav opikali komarji, pa raje molčim.

Bilo nas je enaintrideset mladih novinarjev. Moram priznati, da smo bili bolj mladi, kot novinarji, saj bi sicer drugače izkoristili svoje novinarske sposobnosti. Razen Damjane, ki je poslala prispevek v Pionirski tednik, smo pisali samo kartice s pozdravi. No, pa saj so nam rekli, da je teh deset dni namenjenih razvedrilu in počitku, kar smo seveda tudi dobro izkoristili.

Na Adrevlju so se zbrali sodelavci petih radijskih hiš: iz Zagreba, Beograda, Novega Sada, Sarajeva in Ljubljane. Jezik nam ni delal preglavic. Me smo govorile kar po naše in so nas po dveh dneh že vsi dobro razumeli: tisti iz Beograda in Sarajeva, da o Zagrebčanih niti ne govorim. Še deklica, ki je po rodu Madžarka, nas je delno razumela. Mene je naučila šteti po madžarsko do deset in ko sta jo prišla obiskat mama in očka, sta me poljubljala, kot da sem njihova.

Hrana v domu je bila odlična, le za naš okus morda malo preveč papirica, čeprav je stari »čičak« Aco zatrjeval, da je še premalo.

Kaj smo delali?

Smejali smo se, igrali, se ukvarjali z raznimi športi, hodili na izlete in se pogovarjali... Obiskali smo grob Branka Radičevića in Jovana Jovanovića Zmaja. Ogledali smo si Zmajev muzej, in bili na obisku pri vojaki. S šopkom in enominutnim molkom smo počastili spomin narodnih herojev Pinkija in Brila, ki sta padla še čisto mlada. Bili smo tudi v Petrovaradinski trdnjavi, se seznanili z njeno zgodovino in občudovali njeno prostornost.

Vojaki so nam nekaj dni pred odhodom vrnili obisk in z njimi smo preživeli nekaj prijetnih uric. Pripravili smo zabavni večer, na katerem ni manjkalo ne smeha in ne plesa. Darja in Džemal sta napovedovala, drugi pa smo sodelovali pri izvedbi programa. Ko je prišla vrsta name, sem z veliko treme zapela pesem »Ljubljanski zvon«. Pesem je dobesedno »vžgala« in žirja mi je celo prisodila prvo nagrado: nalivno pero in kuli. Škoda le, da me ni slišal moj brat, ki se mi je zaradi petja že tolikokrat posmehoval.

Bala sem se, da smo bili kar preveč glasni, saj so v tem domu preživljali dopust ljudje, ki so prišli sem iskat počitka. Pozneje sem spoznala, da so bili bolj kot miru potrebni našega smeha, naše mladosti in razposajenosti... Veste, še na nobenem pogrebu nisem videla toliko iskrenih solza, kot ob našem slovesu. Gostje so prav tako jokali kot mi, ki smo na Fruški gori preživeli deset nepozabnih dni.

VESNA VRES

kramljanje

Draga Milena!

»Ne morete si misliti, kako sem se razveselila, ko sem v »TV 15« zagledala fotografijo in na njej sebe. In kako lepo ste zapisali pod njo »naša Ilonka«! Hvala tudi za fotografijo, ki ste mi jo poslali, saj mi bo ostala drag spomin na dni najinega sodelovanja.

Danes vam pošiljam prispevek o proslavi pri Ambrožiču pod Ostrožnim brdom, ki je bila hkrati osrednja slovesnost pohoda brigade »Artileristi-Prekomorci«. Pošiljam vam tudi naše glasilo. Posvetili smo ga pohodu mladih. V glasilu, ki sem ga pomagala urediti, je objavljena tudi moja pesem. Prosile bi vas za mnenje o njej, za prijaznost pa

se vam že vnaprej najlepše zahvaljujem.

Ob koncu se obljuba: če bom le mogla, vam bom kmalu poslala še nekaj prispevkov, katerih vsebina naj ostane še skrivnost.

S tovariškimi pozdravi!

Ilonka Čelhar,
Prestranek 18
66258 Prestranek

Draga Ilonka!

Diploma tebi je hkrati priznanje naši strani in tistih nekaj vrstic, objavljenih pod fotografijo, je bila kaj skromna zahvala za tvoja prizadevanja; pisemce z oceno verzov pa ti bom napisala v prihodnjih dneh.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Spoštovana urednica!

Po dolgem času se oglašam s prispevkom o letovanju na Fruški gori, kjer sem preživela res lepih in nepozabnih deset dni. Obljubila sem vam, da bom spis napisala že na Fruški gori, a nikakor nisem utegnila. Ne bodite hudi, zato se bom zdaj toliko bolj potrudila in vam še pred začetkom šolskega leta kaj napisala.

Prejmite iskren pozdrav!

Vesna Vreš,
Izseljeniška 6,
62310 Slovenska Bistrica

Draga Vesna!

Prav je, da si izpolnjeni obljubi dodala še eno: počitniških prispevkov je letos bore malo in vsak tvoj pozdrav bo več kot dobrodošel.

Lepo pozdravljena! MILENA

VSAJ NEKAJ

Ceprav že 18 sedanjih jugoslovanskih oljarn zaradi pomanjkanja oljnic obratuje s 60 odstotki svojih zmogljivosti, se v Novi Gradski, Bački Topoli in Sremski Mitrovici pripravljajo na gradnjo treh novih oljarn. Strokovnjaki napovedujejo, da bodo tri nove tovarne proizvajale predvsem — izgubo. Nekaj pač morajo, če že zaradi pomanjkanja oljnic ne bodo mogle proizvajati olja...

Delo — 28. VII. 1972

TRI MILIJONE LIR
ZARADI LEPIH OČI

Vršilec dolžnosti generalnega direktorja »Agrokombinata« ing. Marijan Sket je povedal da so v podjetju izginili vsi važni dokumenti. »Oropaš podjetje, uničijo dokumente in to je potem samo prekršek, ker ni dokumentov.« Opozoril je tudi na drugi način, ki pomaga ščititi bive vodje podjetij. »Zdravi ljudje zbolijo. Ko so bolni, jih disciplinska komisija ne more kaznovati. Sedaj so bolni generalni direktor ing. Ante Todoric in še dva pomembna predstavnika podjetja, ki bi se morala zagovarjati pred disciplinsko komisijo.«

»Nekemu uslužbencu so iz Italije nakazali na devizni račun tri milijone lir. Dali smo to disciplinski komisiji, toda po obstoječih predpisih izgleda, kot da je to povsem normalno. — Kot da so mu Italijani to poslali zaradi lepih oči.«

In še ta primer: »Bivši direktor obrata »Sadje in cvetje« je za dan žensk kupil Italiji pri privatniku 300.000 nageljnjev. Od tega so jih prodali le 50.000, a druge so vrgli v škart. Suspendirali smo ga, toda on je sedaj bolan.«

Vjesnik — 26. VII. 1972

LETOS POKOJNINE
ZA 16.600 KMETOV

Iz finančnega načrta dohodkov in izdatkov sklada obveznega starostnega zavarovanja kmetov za leto povzemamo, da bo letos dobilo pravico do pokojnine 16.600 kmetov (3692 iz skupnosti Murska Sobota, 2881 iz Celja, 2544 iz območja ljubljanske skupnosti, 2405 iz Maribora itd.) število zavezancev prispevka pa znaša 86.005.

Gospodarski vestnik 11. VII. 1972

»UČINKOVIT« UKREP

Tedensko zabavno revijo »Cik« prodajajo v Beogradu po ceni, ki je za 95 par višja od prejšnje. Ta podražitev je posledica davka na šund, ki ga je uvedel izvršni svet Srbije za svoje območje.

Prvo številko z novo ceno je izdajatelj tiskal v zmanjšani nakladi. Tako so na primer beograjskemu tržišču dostavili 2000 izvodov manj.

Ugotovili pa so, da uprava te revije le ne pozna dobro svojih bralcev. Samo dva dni za tem, ko se je list pojavil v kioskih, so prodajalci zahtevali 5000 novih izvodov.

Sicer pa so tako imenovani davek na šund uvedli z namenom, da bi preprečili širjenje »družbeno in kulturno kvarnih publikacij«.

Ekonomika politika — 24. VII. 1972

PRODAJA DEVIZ
PREPOVEDANA, A CVETE

Ce omenimo še nakupe mnogih občanov za devize onstran meje, sprevidimo, da je kontrola lahko zares le minimalna. V Slovenijo uvozimo na primer letno kar 34000 avtomobilov. Od kod lastnikom devize? To je vprašanje, ki ga naši devizni inspektorji kratkoma ne utegnejo rešiti. Obstaja tudi predpis, ki prepoveduje preprodajo deviznih sredstev, a lahko že iz podatkov sklepamo, da ta cvete. Cemu torej predpis, če ga ne upoštevamo in ne moremo kontrolirati njegovega spoštovanja?

Komunist — 28. VII. 1972

Epopėja dolgega pohoda

(2)

Nasproti tej »razbojniški mentaliteti« nacionalistov so se komunisti obnašali kot misionarji v kakšni poganski deželi, vselej prizadevajoč si ustvariti vezi med vojakom in ljudstvom, pritegniti kmeta k sodelovanju v boju, skratka k izgradnji politično socialnih temeljev njihove revolucije. To dokazuje osem točk, ki jih je Mao postavil kot osnovni pogoj za bojevanje v Rdeči armadi in ki veljajo še dandanašnji: 1. Govorite vzgojeno; 2. Bodite pravični v vaših pridobitvah; 3. Vrnite vse, kar ste si sposodili; 4. Povrnite škodo, ki ste jo povzročili; 5. Ne plašite ljudi in jih ne žalite; 6. Ne uničujte posevkov; 7. Ne nadlegujte žensk; 8. Ne ravnajte grdo z ujetniki.

Oddelek Rdeče armade med dolгим pohodom proti severnim področjem Kitajske. Glavnina, ki jo je vodil Mao, je v letu dni prehodila 9.500 km, »druga« in »četrt« armada, ki sta ju vodila Ho Long in Cang Kuo Tao, pa celo 12.000 km, brez preda in v nenehnih spopadih s Cangkajškom.

V nasprotju z »vojaškim militarizmom«, s stališči tistih, ki bi hoteli po deželi razmahniti kmečko vstajo in razširiti politični vpliv s posamičnimi partizanskimi akcijami, si je Mao prizadeval organizirati komunistično oblast v »začetočinskih bazah« in tu poglobljati kmečko revolucijo ter krepiti Rdečo armado, ta »najmočnejši instrument«. Vendar pa se z njim ne strinjajo vsi, tako ne v sami partiji, kot tudi ne v tujini (v Sovjetski zvezi). Četrty kongres kitajskih komunistov, ki je bil februarja leta 1928 v Moskvi, je postavil na čelo partijskega politbiroja Li Li Sana, 28-letnega Hunanca, ki je bil študiral v Franciji in Rusiji in bil prepričan, da lahko kitajska revolucija vsak hip sproži »svetovno revolucijo in odločilno razredno vojno po svetui«.

Li Li San in centralni komite sta v začetku poletja leta 1930 mislila, da so se pojavila prva znamenja upravičenosti njune trditve, s tem ko so med nacionalističnimi

vojaki. Nasproti Cangkajškovim generalom je stal Cu De s 40.000 možmi rednih enot. Rdeča armada si ne bi mogla želeči bolj opogumljajočega ognjenega krsta. V bitki pri Lungkangu so komunisti 27. decembra napadli in uničili 18. nacionalistično divizijo, ki je izgubila 9.000 mož. Njenega poveljnika, Čung Hui Čana, so mučili in obglavili in njegovo glavo vrgli v reko, »ki je tekla proti sovražniku«. Maja 1931 je Čang svoje sile v Kiangsiju podvojil na 200.000 mož, toda v borih dveh mesecih bojov so komunisti, ki jim je pomagalo poznavanje terena in pa podpora prebivalstva, razbili nacionaliste, katerih 20.000 mož je šlo med ujetnike in dezertarje.

Nič boljše sreče ni bil tretji uničevalni vojni pohod julija 1931, s 300.000 možmi, ki jih je osebno vodil Cangkajšek. Njegov načrt je bil prodrati v osrčje oporišča Rdeče armade in iz njega izgnati 30.000 Ču Dejevih mož. Komunisti so z naglimi nočnimi premiki in z manevriranjem sredi sovražnih enot odgovorili s tremi zmagovitimi nasprotnimi napadi, v katerih so zaplenili 10.000 pušk. Kljub temu je Čangu septembra uspelo prodrati tako globoko na nasprotnikovo ozemlje, da je zasedel Jučin,

glavno mesto kitajske sovjetske republike in samo incident pri Mukdenu (japonski napad na madžursko glavno mesto) ga je prisilil k temu, da je svoj vojni pohod prekinil.

Nedvomno se je ta vrsta komunističnih uspehov odražala tudi tistega 7. novembra leta 1931, ko se je ob obletnici ruske revolucije sestal prvi kongres sovjetov s 600 delegati iz vrst sindikatov, partije in Rdeče armade, da bi potrdil začasno ustavo kitajske republike, imenoval člane osrednje vlade in sprejel »zemljiški zakon«. To je bila nagrada komunistov kmetom — brez njih bi se Rdeči armadi nikoli ne uspelo obdržati skozi šest let, navkljub vsej vojaški šibkosti, v osrednji Kitajski. »Zagotoviti je treba«, pravi prva izmed 17 točk ustave, »demokracijo diktatoru proletariata in kmečkega razreda in vseh okrožjih in jo razširiti na celotno Kitajsko«.

Maa so 27. novembra izvolili za predsednika republike. Cu De je postal predsednik vojaškega odbora, Cu En Laja pa so imenovali za njegovega pomočnika. Naslednje poletje, junija 1932, je Cangkajšek zbral ogromne sile na severu in sprožil četrti uničevalni vojni pohod, ki pa se je za nacionaliste končal brez kakšnih pozitivnih rezultatov. Omeniti velja, da za komunistične uspehe, ki jih sicer ni moč zanikati, ni bilo izključno zaslužne organizacijske sposobnosti Maa in Cu Deja, pa politična pripravljenost borcev in partizanski način bojevanja. Nacionalisti namreč v svojih prvih štirih vojnih pohodih zaradi različnih vzrokov niso mogli do kraja zaposliti vseh svojih mož in svojih vojaških sredstev. Ko pa so to le lahko storili, med petim vojnim pohodom od oktobra 1933 do oktobra 1934, so grozili uničiti komunistična oporišča. Ta zadnji vojni pohod se namreč razlikuje od poprejšnjih po neki strateški novosti.

Nacionalisti so »rdeča področja« obkolili s pravcatim sistemom utrd, ki so omogočale njihovim četam, da so se vkopale, hkrati pa so preprečile vsakršen nasprotnikov premik. Čangu je s pomočjo izrednega vojaškega svetovalca, nemškega generala von Seeckta, ki je po Versaillesu ustvaril v Nemčiji »vojaško stotisočih«, uspelo zapreti Maove sile v past, jim postopoma odvzeti tisti element, v katerem so se najbolj znašle — prostor — in jih naposled stisniti v obrobo vojske, ki je šlela nad 350.000 mož in ki jo je podpiralo 150 izvidniških letal in bombnikov.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Morilec tvoje matere

»Novi opomin« (Der Neue Mahnruf) — List za svobodo, pravico in demokracijo, izhaja mesečno na Dunaju. Ob oprostilni razsodbi v procesu proti dvema esevcem iz Auschwitza, ki so jima priče, nekdanji zaporniki iz vseh delov Evrope, dokazali razne zločine, je ta list priobčil v avgustovski številki članek z naslovom: Morilec tvoje matere... Prevod tega članka priobčujemo v celoti.

Pred 27 leti je zračni napad na Dresden zahteval življenja desetisočev ljudi. Pred 27 leti je ob atomskih napadih na japonska mesta izginilo življenje stotisoče ljudi. Sedemindvajset let pozneje lahko vsak dan zopet slišimo, da so v enem tednu na današnjem bojišču odvrgli več bomb kot med vso II. svetovno vojno.

Generacija, ki danes sodeluje v družbenem in političnem življenju je vsekakor doživela le sedanja, ali pa čas takratnih bombardiranj. Vsekakor so ljudje danes navajeni na množice žrtev, zločinov, ne da bi pri tem iskali morilce za pisalno mizo ali njihove pajdaše. Mi, ki smo potomci žrtev in sodobniki zločinov v času Hitlerja, pa smo prepričani, da je treba začeti pri prvem členu verige množičnih pokolov in moritev narodov. In tu je treba drugim in nam samim priklaticati v spomin.

Mnogo manj bo prizadelo ljudi, če bodo brali v časnikih, ali slišali v radiu: Vojna je terjala že stotisoč ali dvestotisoč mrtvih itd. kot če berejo: Pet mož je bilo v patroli in le eden se je vrnil živ. Če kdo prebere to, se bo prej zbal, da je med tistimi štirimi bil nekdo od njegovih — mož, sin, oče, Stotisoči, to je nekaj neosebnega. Ali pa drugi primer: Mesta so porušili in sedaj objokujejo stotisoče mrtvih. To je strašno, tako strašno, da si nekdo, ki tam ni živel in tega ni preživel, niti predstavljati ne more. Če pa kdo bere, da so v njegovi ulici, kjer je stalo šest hiš, vse te porušili in je on domala vsakega prebivalca te ulice poznal po imenu, tistega starega gospoda, tisto mlado dekle, ki je zjutraj hodilo po mleko, tistega malega dečka, ki ga je srečaval na poti v šolo, tisto skoraj slepo gospo in vse druge — in med njimi svojo mater, ki ne živi več — je vse to zares razburljivo. To je strašno, da je treba proti temu nekaj ukreniti, da se ne bi ponovilo nikoli več.

Predstavljajte si torej, gospe in moški nekoga sodišča: gospoda in gospo Avstrijca so umorili pred več kot dvajset leti. Vse

do današnjega dne ni bilo mogoče izslediti nobenega od morilcev. Končno so po več kot dvajset letih le ugotovili morilca. Kaj menite, kaj bosta sin ali hčerka zakonskega para Avstrijec rekla? Morda: »Prosim vas člani in članice porotnega sodišča, oprostite soudeležence pri umoru. Saj je že zelo dolgo od tega, zato ni treba več kaznovati umora mojih staršev, zakonskega para Avstrijec Morilec moje matere je vendar kavarnar ali stavbenik in moja mati je že več kot dvajset let mrtva.«

Kaže, da tako mislijo ne samo »porotniki«, ne samo nekatere politične skupine, marveč tudi mnoge hčere in sinovi avstrijskih zakonskih parov. Zakaj? Ker pač ne gre za zakonski par Avstrijec, marveč za desetisoče zakonskih parov (pa tudi neporočenih in vdov) in v teh obsežnostih izginje občutek krivde za zločin, za umor.

Mi, ki smo preživeli, in smo po času in trpljenju tovariši umorjenega zakonskega para Avstrijec, ne moremo pozabiti umora in zato vprašamo vsakega posameznega člana avstrijskega sodišča, ne glede nato, kakšno funkcijo pri tem sodišču opravlja, torej ne samo porotnike: Ali bi po 27 letih prijetega morilca svojega očeta ali svoje matere tudi oprostili zaradi umora, ker je bilo pomorjenih na desetisoče zakonskih parov Avstrijec, ali pa ker so včasih pomorili samo »Cuše« — kratko in malo zato, ker teh zakonskih parov niti poznali niste? Pomislite! Saj so to bili starši drugih Avstrijcev. Ali menite, da se lahko gre preko vsega tega z enim samim zamahom z roko?

Ce bi se kateri porotnikov v posvetovalnici sam zamislil ali pa se pogovoril z drugimi o moritvah med II. svetovno vojno po različnih taboriščih ali tako imenovanih posebnih akcijah, potem bi vsak posameznik pomislil kaj mu je storiti, če bi sodil o umoru svojih staršev — svoje matere.

Saj so bili tudi vaši starši, vaši bratje in sestre, vaši otroci, ki so jih tam pomorili.

„bien-être“
eau de cologne naturelle

70° et 85°

TKI HRASTNIK - DIPARCO PARIS